

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ดีที่มีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวก
ในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

นางสาวกนกวรรณ ทองฉวี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา การพยาบาลศึกษา

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-0914-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RELATIONSHIPS BETWEEN SELF-ESTEEM ,LEARNING FACILITATOR ROLE OF
FACULTY ,INSTITUTIONAL ENVIRONMENT, AND SELF-DIRECTED LEARNING
READINESS OF NURSING STUDENTS, INSTITUTIONS UNDER
THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS

Miss Kanokwan Thongchawee

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of The Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science in Nursing Education

Faculty of Nursing
Chulalongkorn University
Academic Year 2002
ISBN 974-17-0914-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึที่มีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ใน
การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน
กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาพยาบาล สถาบัน
การพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

โดย

นางสาว กนกวรรณ ทองฉวี

สาขาวิชา

การพยาบาลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประนอม รอดคำดี

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ยูนิพันธุ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. ประนอม โอทกานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประนอม รอดคำดี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร)

กนกวรรณ ทองฉวี: ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

(RELATIONSHIPS BETWEEN SELF-ESTEEM, LEARNING FACILITATOR ROLE OF FACULTY, INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AND SELF-DIRECTED LEARNING READINESS OF NURSING STUDENTS , INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS .อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. ประพนอม รอดคำดี, 185 หน้า. ISBN 974-17-0914-5

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน และหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 304 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในสถาบัน แบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผ่านการตรวจความตรงตามเนื้อหาและหาค่าความเที่ยงได้ .87,.92,.94 และ.87 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยอยู่ในระดับสูง
2. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับสูง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับปฏิบัติมาก และสภาพแวดล้อมในสถาบันอยู่ในระดับเหมาะสมมาก
3. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาขาวิชา..... พยาบาลศึกษา.....ลายมือชื่ออนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4377551636 : MAJOR NURSING EDUCATION

KEY WORD:SELF-ESTEEM,LEARNING FACILITATOR ROLE OF FACULTY ,INSTITUTIONAL ENVIRONMENT,SELF-DIRECTED LEARNING READINESS,NURSING STUDENTS.

KANOKWAN THONGCHAWEE: RELATIONSHIPS BETWEEN SELF-ESTEEM, LEARNING FACILITATOR ROLE OF FACULTY,INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AND SELF-DIRECTED LEARNING READINESS OF NURSING STUDENTS, INSTITUTIONS UNDER THE JURISDICTION OF THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS.THESIS ADVISOR: ASIST.PROF.BRANOM RODCUMDEE, Ph. D. 185 PP. ISBN.974-17-0914-5

The purposes of this research were to study nursing students self-directed learning readiness , learning facilitator role of faculty , institutional environment , and to examine the relationships of self-esteem ,learning facilitator role of faculty, institutional environment and self-directed learning readiness of nursing students . The samples were 304 nursing students selected by multistage sampling. The research instrument were self- esteem ,learning facilitator role of faculty , institutional environment and self-directed learning readiness questionnaires. The instruments were tested for content validity by 9 experts and reliability of Cronbach ' s alpha coefficient were .87,.92,.94 and .87 respectively. The data were analyzed by using frequency, percentage , mean, standard deviation and Pearson ' s product moment correlation coefficient.

The major findings were as follows:

1. Self- directed learning readiness of nursing students in every aspect were at high level.
- 2.Self-esteem, learning facilitator role of faculty and Institutional environment were at high level .
- 3.There were positively significant relationships between self-esteem, learning facilitator role of faculty, institutional environment and self-directed learning readiness of nursing students at .05 level.

Field of study.....Nursing Education... Student' s signature.....

Academic year.....2002.....Advisor' s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประนอม รอดคำดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อคิดเห็น และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่เสมอมา ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ประนอม โอทกานนท์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปรับปรุงงาน และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ โพธิ์สาร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่คณะพยาบาลศาสตร์ของทุกสถาบันที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ตลอดจนขอขอบคุณนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนบางส่วนในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณสำหรับกำลังใจ และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากเรืออากาศเอกหญิง สกาวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ คุณสว่างจิตต์ จันทร์ คุณยุคลธร แจ่มฤทธิ์ และเพื่อนนิสิตหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตทุกท่าน

สุดท้ายนี้ประโยชน์ที่ได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอบแต่ คุณพ่อประกอบ และคุณแม่เพ็ญศรี ทองฉวี ผู้ให้การสนับสนุนในทุกๆด้านแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

สุกานันท์ วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กนกวรรณ ทองฉวี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	10
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์.....	17
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	31
ทฤษฎีการเรียนรู้.....	35
การเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	42
ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	49
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึที่มีคุณค่าในตนเอง.....	54
บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้.....	61
สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	88
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	100
3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	101
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104

สารบัญ (ต่อ)

	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	118
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	119
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	120
5	สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย.....	150
	สรุปผลการวิจัย.....	151
	อภิปรายผลการวิจัย.....	152
	ข้อเสนอแนะ.....	169
	รายการอ้างอิง.....	170
	ภาคผนวก.....	
	ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	182
	ภาคผนวก ข สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	183
	ภาคผนวก ค ข้อมูลส่วนบุคคลนักศึกษาพยาบาล.....	185
	ภาคผนวก ง สหสัมพันธ์ระหว่างความถี่สัมพัทธ์ที่มีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.....	186
	ภาคผนวก จ ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	187
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	188

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญัตินำ

ณ

ตาราง	หน้า
1 เนื้อหาการเรียนรู้และหลักการสอนของ Knowles.....	68
2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล.....	104
3 ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ.....	117
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษาพยาบาล จำแนกเป็นรายด้าน.....	121
5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนจำแนกเป็นรายข้อ.....	122
6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านมองอนาคตในแง่ดีจำแนกเป็นรายข้อ.....	123
7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความรักในการเรียนจำแนก เป็นรายข้อ	124
8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ.....	125
9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจำแนกเป็นรายข้อ.....	126
10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา จำแนกเป็นรายข้อ.....	127
11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพจำแนกเป็นรายข้อ.....	128
12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านความคิดสร้างสรรค์จำแนกเป็นรายข้อ.....	129
13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจำแนก เป็นรายด้าน.....	130
14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้านการมีคุณความดีจำแนกเป็นรายข้อ.....	131
15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีความ สำคัญจำแนกเป็นรายข้อ.....	132

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ญ

ตาราง	หน้า
16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีความสามารถจำแนกเป็นรายข้อ.....	133
17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ.....	134
18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายด้าน.....	135
19 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองจำแนกเป็นรายข้อ.....	136
20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำแนกเป็นรายข้อ	137
21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงจำแนกเป็นรายข้อ.....	138
22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียนจำแนกเป็นรายข้อ.....	139
23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ.....	140
24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการเป็นผู้ชี้แนะ และแสวงหาทรัพยากร จำแนกเป็นรายข้อ.....	141
25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน จำแนกเป็นรายข้อ.....	142
26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน จำแนกเป็นรายข้อ.....	143

27	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน จำแนกเป็นรายด้าน.....	144
28	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านหลักสูตร จำแนกเป็นรายข้อ.....	145
29	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านกลุ่มเพื่อน จำแนกเป็นรายข้อ.....	146
30	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกเป็นรายข้อ.....	147
31	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยตนเอง.....	148

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ โดยสรุปว่า การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ ฝึกอบรม สืบสานทางวัฒนธรรม รวมทั้งการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการและสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และอธิบายความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตว่า หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 หมวด 4 ได้กำหนดว่าในการจัดการศึกษานั้นต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ดังนั้น กระบวนการจัดการศึกษา จึงต้องมีหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2542)

การศึกษาพยาบาลนับเป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์สำคัญคือ ผลิตบุคลากรทางการพยาบาลสำหรับให้บริการทางด้านสุขภาพ จากสภาพการเปลี่ยนแปลงแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ การปฏิรูประบบสุขภาพ รวมทั้งความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ ส่งผลให้บัณฑิตพยาบาลควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ พร้อมทั้งจะปฏิบัติบทบาทได้อย่างมีคุณภาพและให้บริการได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพบัณฑิตให้มีคุณภาพดังกล่าว จึงต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต(อำพล จินดาวัฒน์, 2539) สอดคล้องกับสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่งได้กำหนดไว้ว่า ต้องมีสมรรถนะหลักในการศึกษาหาความรู้และความชำนาญในการปฏิบัติงาน โดยต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างคุณค่าในตนเอง (ทัศนา บุญทอง, 2544) รวมทั้งต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทไปสู่การเป็นผู้ที่มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงต้องมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (UKCC,1986 cited in Burrow , 1997) เป็นสำคัญ

การที่บุคคลจะมีความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น ควรต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แสวงหาทรัพยากรและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ (Knowles, 1975) นักการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยพบว่าสามารถวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยใช้เครื่องมือวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ได้รับการพัฒนาโดย Guglielmino (1977 cited in Brookfield, 1995) ซึ่งได้นำมาใช้ในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่เพื่อเตรียมพร้อมสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง องค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดนี้ มีด้วยกัน 8 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ (Openness to learning Opportunities) 2) ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as an effective learner) 3) ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Initiative and independent in learning) 4) ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (Informed acceptance of responsibility for one own learning) 5) ด้านความรักในการเรียน (Love of learning) 6) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) 7) ด้านมองอนาคตในแง่ดี (Positive orientation to the future) 8) ด้านความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to use basic study skill and problem solving skill) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่แนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นเป้าหมายสำคัญทางการศึกษาพยาบาล (Thompson, 1993) ดังนั้นทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นทักษะที่ควรส่งเสริมให้เกิดในนักศึกษาพยาบาล เนื่องจากทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long learning) ได้

การศึกษาทางพยาบาลศาสตร์นั้น มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป และพบว่า การเรียนในห้องเรียนและในสถาบันเพียงแห่งเดียวไม่สามารถที่จะบรรลุ เนื้อหาวิชาที่นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนรู้ได้หมด ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์และการรักษาพยาบาล และระบบสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง ส่งผลให้บุคลากรพยาบาลต้องมีหน้าที่สำคัญในการก้าวตามเทคโนโลยีความรู้ใหม่ๆ เหล่านี้ให้ทันท่วงที เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ ดังนั้นนักการศึกษาพยาบาลจึงควรมีหน้าที่ส่งเสริม ให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งทำการศึกษาหาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลหรือเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง เมื่อสำเร็จการศึกษาไปเป็นพยาบาลวิชาชีพแล้วสามารถเป็นบุคคลที่ชวนขอหาความรู้เพื่อการพัฒนาตนเอง ส่งผลให้เป็นบุคลากรทางการพยาบาลที่มีคุณภาพ และมีความสามารถในการ ปรับปรุงคุณภาพบริการพยาบาลให้ดีขึ้นตลอดเวลา

ประนอม ไททกานนท์ (2543) ได้อธิบายถึงกระบวนการผลิตทางการศึกษาว่า มีองค์ประกอบสำคัญด้วยกัน 3 องค์ประกอบคือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ และ 3) ผลผลิต องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้าได้แก่ คุณภาพของผู้สอนและผู้เรียน รวมทั้งแหล่งทรัพยากรของสถาบันการศึกษา องค์ประกอบด้านกระบวนการ คือ กระบวนการผลิต ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับ หลักสูตรที่จะทำการสอน รวมทั้งปรัชญา วัตถุประสงค์ การนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นนามธรรมและการดำเนินการจัดการเรียนการสอน และองค์ประกอบด้านผลผลิตที่มีความสามารถในการคิด วิจยารณญาณ คิดเป็นและแก้ปัญหาได้ รวมทั้งมีความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง การที่บุคคลจะเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เกิด การเรียนรู้ คือความพร้อมทางด้านร่างกาย ความพร้อมทางด้านสภาพแวดล้อม และความพร้อมของภาวะจิตใจ (นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์, 2531) จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมนั้นอิทธิพลต่อกันและกัน พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรม สติปัญญาหรือปัจจัยส่วนบุคคล และสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามส่วนนี้ไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน แต่มีลักษณะ พึ่งพาซึ่งกันและกัน ดังนั้นองค์ประกอบด้านปัจจัยส่วนบุคคล ที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ คือ ความรู้สึก มีคุณค่าในตนเอง ปัจจัยภายนอกได้แก่บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน สำหรับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองถือเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และควรส่งเสริมให้เกิดในนักศึกษาพยาบาล

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง คือ การรับรู้ว่าคุณมีความสำคัญ มีความสามารถ มีความสำเร็จ มีประโยชน์ต่อสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือการรับรู้จากการประเมินของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง (Coopersmith cited in Craven, 1996) อีกทั้งยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลไปตลอดชีวิต (Coopersmith, 1981) และนับเป็นแรงจูงใจภายในของบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรม ที่พึงประสงค์ออกมาได้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความรู้สึกของตนเองในทางที่ดี เมื่ออยู่ในสังคม(นันทนา น้าฝน, 2538) ผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงจะเป็นผู้ที่มีความพยายามสูงและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเอง ดังนั้นถ้านักศึกษาพยาบาลมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงหรือมีทัศนคติในทางบวกต่อตนเองย่อมส่งผลให้เป็นผู้ที่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี เนื่องจากลักษณะของ ผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองต้องมีการยอมรับตนเอง หรือมีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง(Skager, 1978) รวมทั้งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจัดเป็นองค์ประกอบภายในผู้เรียน ด้านความเจริญของวุฒิภาวะ และพัฒนาการทางด้านอารมณ์ (พัชรี สอนแก้ว, 2536) นับเป็นพื้นฐานสุขภาพจิต และพื้นฐานความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของ Maslow (1970) ดังนั้น ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

อาจารย์ในสาขาพยาบาลศาสตร์ ได้มีโอกาสทำการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งไม่ว่าอาจารย์จะปฏิบัติหน้าที่การสอนภาคทฤษฎีหรือภาคปฏิบัติ บทบาทหลักของอาจารย์ คือ การสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้ (ประนอม โอทกานนท์, 2543) ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้น ผู้เรียนต้องแสดงพฤติกรรมเอง การเรียนรู้มิได้เกิดจากการที่อาจารย์เป็นผู้กระทำ แต่อาจารย์จะเป็นผู้จัดหาประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง (ประนอม โอทกานนท์, 2543) เนื่องจากพฤติกรรมการสอนของอาจารย์ย่อมส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ (ทิตนา เขมถวี, 2544) ประกอบกับยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมไทยในอนาคต คือ ความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชัย ต้นศิริ, 2538) และเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนจากเดิมที่เน้นอาจารย์เป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนมาสู่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแทน ซึ่งมีหลายรูปแบบ และรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed learning) ก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ผู้เรียนจะมีความเป็นอิสระจากชั้นเรียน สามารถศึกษาค้นคว้าจากสื่อที่จัดไว้ในศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองและแหล่งอื่นๆ แล้วเลือกทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการหรือความสนใจของตนเอง บทบาทของอาจารย์จึงต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล (วัฒนาพร ระวังบุทซ์, 2542)

ดังนั้นอาจารย์จึงควรตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทการเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา จากการศึกษาของ นฤมล เกื้อนมา (2539) พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองในบางด้านอยู่ในระดับปานกลาง เช่น ในด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านทักษะในการศึกษาหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหา ดังนั้นย่อมต้องการความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกจากอาจารย์ ในการให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา เช่น การจัดหาสื่อการเรียนการสอน การให้คำแนะนำ การเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน และการที่อาจารย์ปฏิบัติบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพนั้น ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้ โดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลที่ต้องการสัมพันธภาพที่ใกล้ชิดกับอาจารย์พยาบาลในการเรียนทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ย่อมต้องการการอำนวยความสะดวกจากอาจารย์เพื่อให้สามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถวางแผนให้การพยาบาลได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาชีพและเหมาะสมกับผู้รับบริการ ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าอาจารย์พยาบาลจะต้องปฏิบัติบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากขึ้น เพราะผลของการได้รับการอำนวยความสะดวกจากอาจารย์ ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนแบบร่วมมือ มีความกระตือรือร้นและเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Roger, 1983 ; Brookfield, 1983 ; Townsend, 1990 cited in Burrow, 1997) ดังนั้นจึง คาดหวัง

ว่าถ้านักศึกษาพยาบาลได้รับการอำนวยความสะดวกที่มีประสิทธิภาพจากอาจารย์พยาบาล ย่อมส่งผลให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลเพิ่มขึ้น

การที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้หรือไม่นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมโดยรอบตัวผู้เรียน หากสภาพแวดล้อมเอื้อหรือสนับสนุนการเรียนรู้จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นอุปสรรคหรือขัดขวางมิให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เช่นกัน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) สอดคล้องกับความเชื่อของนักจิตวิทยากลุ่มที่สนใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อม มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของนักศึกษามีส่วนสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษามาก จากการศึกษานักศึกษาของสำเนา ขจรศิลป์ (2538) พบว่าสภาพแวดล้อมของสถาบันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักศึกษาในลักษณะแปรผันตรงคือ ถ้าสภาพแวดล้อมของสถาบันที่มีความสมบูรณ์ย่อมทำให้สมรรถนะของนักศึกษาในด้านต่างๆ ดีขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นวิธีที่จะพัฒนานักศึกษาที่ได้ผลอีกทางหนึ่ง คือการจัดการกับสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา เนื่องจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะสามารถเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี (ทศนา แคมณี และชนาธิป พรกุล, 2544) นอกจากนี้สภาพแวดล้อมทางกายภาพแล้ว สภาพแวดล้อมทางด้านจิตสังคมก็ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล เกื่อนมา(2539) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยพยาบาล กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า สภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ด้านหลักสูตร อาจารย์ เพื่อนและสิ่งแวดลอมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล และสภาพแวดล้อมทางด้านกลุ่มเพื่อนสามารถร่วมพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านหลักสูตร กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดลอมทางกายภาพ

หลักสูตรการศึกษาพยาบาล เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเจตนารมณ์ของการพัฒนาวิชาชีพลงสู่การผลิตและพัฒนาบุคลากรพยาบาล (ประนอม โอทกานนท์ , 2543) สถาบันการศึกษาจึงต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และควรเป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ในปัจจุบัน จึงต้องส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (นฤมล เกื่อนมา, 2539)

สภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อน จัดเป็นสภาพแวดล้อมทางด้านจิตสังคม เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพและคุณธรรมของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอยู่กับกลุ่มเพื่อน จินตนา ยูนิพันธ์ (2527) กล่าวว่า หากกลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเองเข้าอกเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย สอดคล้องกับ Garbarino (1985) ที่กล่าวว่า กลุ่มเพื่อน เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวเมื่อเข้ามาศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ถ้านักศึกษาคบเพื่อนดีก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Mackay (1980 อ้างถึงใน วรณวดี เนียมสกุล, 2538) พบว่ากลุ่มเพื่อนมีประโยชน์ต่อนักศึกษาพยาบาลอย่างมาก ในการให้คำปรึกษา เนื่องจากนักศึกษาจะรับฟังคำแนะนำและรับรู้ข้อมูลต่างๆ จากกลุ่มเพื่อนมากกว่า อาจารย์ ทั้งนี้เพราะในกลุ่มเพื่อนของนักศึกษานั้นจะมีการยอมรับกันเองได้มากกว่า เพราะรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ตลอดจนกลุ่มเพื่อนยังช่วยให้นักศึกษาได้มีการพัฒนาในเรื่องการรู้จักตนเอง และกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการศึกษาหรือการเรียนรู้ สามารถกำหนดวิถึการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียน (พนม ลิมอารีย์, 2529) สอดคล้องกับการศึกษาของพัชรี มะแสงสม (2543) และ นฤมล เกื่อนมา (2539) พบว่าความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในสถาบันการศึกษา หมายถึง สภาพแวดล้อมที่สามารถสัมผัสได้และอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น อาคารเรียน สนาม ห้องสมุด สถานที่ตั้ง (Astin, 1993) สอดคล้องกับคำกล่าวของ Davis (1981 อ้างถึงใน นฤมล เกื่อนมา, 2539) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาได้แก่ ขนาดรูปร่างของห้องเรียน ความเหมาะสมของ แสง เสียง อุณหภูมิ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึง สื่อการเรียนการสอน ระบบบริการห้องสมุด เป็นต้น ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษามากมายที่นักศึกษาต้องมีความสามารถในการเข้าถึงและสามารถใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้ตลอดเวลา นับเป็นสิ่งจำเป็นและถือเป็นหน้าที่ของนักการศึกษาและสถาบันที่จะต้องดำเนินการจัดทำให้มีพอเพียงกับความต้องการใช้ของนักศึกษา จากเหตุผลดังกล่าวจึงสามารถสรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความเหมาะสมต่อความต้องการของนักศึกษาพยาบาล ย่อมส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้น

จากแนวคิดและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ศึกษามีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล โดยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อหาแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นข้อมูล พื้นฐานเพื่อทำการพัฒนาส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้ศึกษามีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ศึกษามีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

แนวเหตุผลและสมมุติฐานในการวิจัย

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสมรรถนะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาและบัณฑิตพยาบาล เพราะความพร้อมเป็นลักษณะของบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการเรียน ชอบค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ นักคิด นักวิเคราะห์ และนักวิจารณ์ ตลอดจนมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะวิชาชีพการพยาบาล ที่มีการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารวิทยาการใหม่ๆ ตลอดเวลา รวมทั้งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์ ย่อมเป็นการบังคับให้ต้องศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ไม่เช่นนั้นก็จะทำให้เป็นพยาบาลที่ด้อยคุณภาพ ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาพยาบาลคือ การส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถวัดได้จากความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และองค์ประกอบของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Guglielmino (1977) เป็นองค์ประกอบที่สามารถอธิบายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างครอบคลุม และมีความน่าเชื่อถือ (Brockett, 1991)

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ตามแนวคิดของ Coopersmith (1984) หมายถึง การตัดสินใจให้คุณค่าตลอดจนพิจารณาตนเองของนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งแสดงออกมาในรูปของทัศนคติในการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และแสดงถึงขอบเขตความเชื่อของนักศึกษา เกี่ยวกับความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และคุณค่าของตนเอง เป็นประสบการณ์ที่สามารถสื่อไปยังบุคคลอื่นให้รับรู้ได้ ทั้งทางวาจาและการแสดงออกทางพฤติกรรม และจากการศึกษาของ Guice (1985 อ้างถึงใน มณฑกานต์ สุนปาน, 2543) พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษา และจากการศึกษาของGeorge(1995) พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับการเสริมสร้างพลังอำนาจของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาพยาบาล จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

แนวคิดบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้หรือผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator)หรือบทบาทของครูในการเป็นผู้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษานั้นมีกำเนิดมาจากแนวคิดของRogerนักจิตวิทยาและนักการศึกษาแนวมนุษยนิยม (1983 cited in Burrow, 1997) เป็นผู้ให้แนวคิดและความสำคัญของการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้โดย มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและสามารถจัดการกับชีวิตของตัวเองได้ ศักยภาพในการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจาก ความต้องการภายในจิตใจของมนุษย์แต่ละคน และได้เสนอหลักการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง(student-centered teaching) บทบาทของอาจารย์ในการสอนนักศึกษา ควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator of Learning) โดยมีแนวทางตามกรอบแนวคิดของ Roger (1976) , Mizirow (1981) ,Lower (1991) และทฤษฎีการสอนผู้ใหญ่ของ Knowles (1981) และ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) ประกอบด้วยบทบาท ดังต่อไปนี้

- 1) บทบาทด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 2) บทบาทด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน
- 3) บทบาทด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้
- 4) บทบาทด้านชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร
- 5) บทบาทด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง
- 6) บทบาทด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน
- 7) บทบาทด้านการส่งเสริมทักษะภาคีศึกษาศาสตร์ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเอง
- 8) บทบาทด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้

นอกจากนี้จากการศึกษา ของลำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) พบว่าสภาพแวดล้อมของสถาบันที่มีความสมบูรณ์ย่อมทำให้สมรรถนะของนักศึกษาในด้านต่างๆดีขึ้นตามไปด้วย รวมทั้งสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของนฤมล เกื่อนมา (2539) พบว่าสภาพแวดล้อมของสถาบัน ด้านหลักสูตร อาจารย์ กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาสภาพแวดล้อมในสถาบันในด้านหลักสูตร กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

หลักสูตรการศึกษาพยาบาล เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดเจตนารมณ์ของการพัฒนาวิชาชีพลงสู่การผลิตและพัฒนาบุคลากรพยาบาล (ประนอม โอทกานนท์, 2543) โดยเฉพาะหลักสูตรการศึกษาพยาบาลที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรจึงจำเป็นต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและส่งเสริมสมรรถนะหลักที่พยาบาลวิชาชีพต้องมี คือการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ความสำคัญของหลักสูตร คือ เป็นสื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทาง(สังัด อุทรานันท์, 2527) ซึ่งหลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติเช่นใด ผู้เรียนก็จะใช้วิธีการเรียนให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (นฤมล เกื่อนมา , 2539)

การฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง นั้น ควรเริ่มจากการประดับประดาจากผู้อื่นก่อน และพัฒนามาเป็นการศึกษาด้วยตนเอง สุดท้ายคือการเรียนรู้จากกันและกัน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2541) บุคคลที่นักศึกษาอยู่ใกล้ชิดไว้วางใจคือ กลุ่มเพื่อนซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักศึกษา โดยเฉพาะในด้านการเรียนรู้ สามารถเกื้อหนุนการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและวิชาการได้ในบางโอกาส(พนม ลัมอารีย์, 2529) นอกจากนี้แล้วกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมอื่นๆอีก เนื่องจากกลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวแบบที่นักเรียนจะเรียนรู้ในด้านทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมและยังพบว่าความปรารถนาในการเรียนของนักศึกษาขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและกลุ่มเพื่อน (ลัดดา กิติวิภาต, 2530) กลุ่มเพื่อนจึงเป็นประโยชน์ทางวิชาการ โดยการร่วมมือกันแสวงหาความรู้ และสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกลุ่มเพื่อนจะช่วยส่งเสริมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน(ธนู ฤทธิกุล, 2542) จะเห็นได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีความสำคัญทำให้การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่สามารถสัมผัสได้ และสามารถอำนวยความสะดวกสบายต่อการดำเนินชีวิตและการเรียนรู้ของนักศึกษา เช่น อาคารเรียน สถานที่

(Astin, 1993) รวมทั้งในปัจจุบันนี้ได้มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา มากมาย สถาบันการศึกษาจึงต้องจัดเตรียม ศูนย์การเรียน ระบบบริการห้องสมุด ให้มีความ เพียงพอกับความต้องการของนักศึกษาที่จะสามารถใช้ในการศึกษา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ จึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา พยาบาล นอกจากนี้Davis(1981 อ้างถึงใน นฤมล เกื่อนมา, 2539) ยังกล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ของนักศึกษานั้น รวมถึงขนาดรูปร่างของห้องเรียน ความเหมาะสมของแสง เสียง อุณหภูมิด้วย นั่นคือสิ่งแวดล้อมที่มีความเพียงพอ และมีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ นักศึกษามีการค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างอิสระและเป็นการสนับสนุนให้นักศึกษามีการเรียนรู้ด้วย ตนเอง (Knowles, 1975)

จากแนวคิดดังกล่าว จึงสามารถตั้งสมมุติฐานการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล
2. บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล
3. สภาพแวดล้อมในสถาบันมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ขอบเขตในการวิจัย

1. การศึกษาคั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปี สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
3. ตัวแปรที่ศึกษาคือ
  - 3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน
  - 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่นักศึกษาพยาบาลแสดง ออกถึง ความสนใจ กระตือรือร้น และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีความเชื่อว่าตนเอง มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเต็มที่ มีความคิดอิสระ รู้จักเลือก รู้จักตัดสินใจ และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน สามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเอง และสามารถค้นคว้าด้วยตนเองได้ โดยวัดได้จากคะแนนความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยตนเอง 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ (Openness to learning opportunities) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่มีความสนใจในการเรียน ปรรายนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ถือว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความภาคภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ยินดีแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกับผู้อื่น และยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตน

1.2 ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self-concept as and effective Learner) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแบ่งเวลาให้กับ การเรียนได้อย่างเหมาะสมแม้จะมีภารกิจยุ่งยากเพียงใด มีระเบียบวินัยในการเรียน รู้ว่าตนเอง ต้องการเรียนอะไร และรู้ว่าตนเองจะสามารถแสวงหาความรู้ได้อย่างไร มีความพยายามในการทำ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและอยากรู้ อยากเห็น

1.3 ด้านความคิดริเริ่ม และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Initiative and independence in learning) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล มีความสามารถในการเรียนรู้ สิ่งต่างๆด้วยตนเองได้ดี ชอบซักถาม สามารถคิดค้นวิธีการเรียนรู้ต่างๆได้หลายแบบ เป็นผู้นำกลุ่ม ในการเรียนรู้ ชอบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สามารถอ่านและทำความเข้าใจด้วยตนเองได้ดี รู้แหล่งที่จะใช้ศึกษาหาความรู้ สามารถวางแผนการทำงานได้และสามารถคิดริเริ่มสร้างงานใหม่ๆได้

1.4 ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (Informed acceptance of responsibility) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลบอกได้ว่า ตนเองเรียนรู้ได้ดีเพียงใด เข้าใจ บทบาทของตนว่าเป็นใคร กำลังทำอะไร และอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการศึกษาศึกษาของตน ชอบที่จะมี บทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของตน และสามารถที่จะตัดสินใจในเรื่องของการเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนของตนได้

1.5 ด้านความรักในการเรียน (Love of learning) หมายถึง การที่นักศึกษา พยาบาล มีความรักและเอาใจใส่ในการเรียน สนุกสนานกับการเสาะแสวงหาความรู้ เห็นความ สำคัญของการเรียนรู้และเห็นว่าคะแนนสอบไม่ใช่เรื่องสำคัญแต่ความเข้าใจต่อเนื้อหา มีความ สำคัญมากกว่า

1.6 ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล เป็นผู้ที่กำลังคิดกล้าทำในสิ่งที่ท้าทาย สามารถคิดหาวิธีที่หลากหลายในการเรียนและการแก้ปัญหา คิดและทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่นเสมอ ชอบสำรวจปัญหาต่างๆโดยใช้ความคิดหลายทาง มีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆได้ดี

1.7 ด้านมองอนาคตในแง่ดี (Positive orientation to the future) หมายถึง การที่ นักศึกษาพยาบาลคิดเกี่ยวกับเรื่องในอนาคต เป็นผู้เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิต เชื่อว่าการเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชีวิต มีความพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับ เป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ สามารถนำแนวคิดที่ดีไปปฏิบัติให้เกิดผลดี มีความสุขในการคิดถึง อนาคต และมองว่าปัญหาเป็นเรื่องท้าทายไม่ใช่อุปสรรค

1.8 ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to use study skill and problem solving skill) หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟัง และการจำ รู้จักแสวงหาแหล่งข้อมูลและเลือกใช้ทรัพยากรในการ เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีการแก้ปัญหาด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ และมีความสนุกในการ แก้ปัญหาและคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ

2. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลประเมิน ตัดสินให้ คุณค่าตลอดจนพิจารณาตนเอง ซึ่งแสดงออกมาในรูปของทัศนคติ ในการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ตนเอง และแสดงถึงขอบเขตความเชื่อของนักศึกษาเกี่ยวกับความสามารถ ความสำเร็จ ความ สำคัญ และเห็นคุณค่าตนเอง เป็นประสบการณ์ที่สามารถสื่อไปยังบุคคลอื่นให้ รับรู้ได้ ทั้งทางวาจา พฤติกรรม ตามแนวคิดของCoopersmith (1981,1984) ที่ให้นักศึกษาประเมินคุณค่าของตน แบ่งได้ เป็น 4 ด้าน คือ

2.1 การมีความสำคัญ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล ตัดสินให้คุณค่า ตนเอง จากการได้รับข้อมูล การสนับสนุน หรือการปฏิบัติ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าคุณค่าได้รับการยอมรับ การเอาใจใส่ด้วยความห่วงใย และความรัก ตลอดจนได้รับการยกย่องชื่นชม ให้ความสำคัญใน สภพที่นักศึกษาเป็นอยู่ ให้ความสนใจในกิจกรรมที่นักศึกษาทำและความคิดที่นักศึกษา แสดงออก รวมทั้งให้การสนับสนุนและกระตุ้นเตือน ในยามที่ต้องการความช่วยเหลือ และใน ภาวะวิกฤต ซึ่งการแสดงออกทั้งหมดดังกล่าว เป็นสิ่งที่ได้รับจากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ และพยาบาล วิชาชีพ

2.2 การมีอำนาจ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาล ตัดสินให้คุณค่าตนเอง จากการประเมินความสามารถของตนที่มีอิทธิพล โน้มน้าว ชักจูง หรือหว่านล้อมกลุ่มเพื่อน และ บุคคลอื่นได้ มีความเชื่อมั่นในอำนาจของตนเองว่าจะก่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ มีความกล้าที่จะ แสดงออกในสิ่งที่ตนเองคิด สามารถจูงใจให้บุคคลอื่นยอมรับหรือทำตามความคิดของตนเองได้

ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นและสิทธิของนักศึกษาพยาบาลได้รับการยอมรับนับถือ และคำนึงถึงจากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ พยาบาลวิชาชีพ

2.3 การมีความสามารถ หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลตัดสินใจให้คุณค่าตนเองจากความสำเร็จในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้บรรลุเป้าหมาย ตามค่านิยมและความปรารถนาที่มุ่งหวังทั้งใน ด้านการศึกษา การดำรงชีวิต การแสดงออก การตัดสินใจ การฝึกปฏิบัติงาน การทำความคุ้นเคยกับสิ่งใหม่ๆ และการแก้ปัญหาต่างๆ ความพอใจในความสามารถด้านต่างๆ ของตนเอง เช่น พพอใจในผลการศึกษา สามารถเผชิญอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตด้วยความมั่นใจ

2.4 การมีคุณความดี หมายถึง การที่นักศึกษาพยาบาลตัดสินใจให้คุณค่าตนเอง จากความรู้สึกของการยึดมั่นในหลักของศีลธรรม จริยธรรม และศาสนา ตามมาตรฐานของสังคม และวิชาชีพ ตลอดจนมีแนวคิดและพฤติกรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมสอดคล้องกับค่านิยมของสถาบัน และกลุ่มเพื่อน ส่งผลให้ตนเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน อาจารย์และพยาบาลวิชาชีพ และมีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง

ในการศึกษาครั้งนี้วัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจากแบบสอบถามตามการรายงานตนเองของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างมาจากกรอบแนวคิดของ Coopersmith (1981;1984)

3. บทบาทอาจารย์ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง พฤติกรรมของอาจารย์พยาบาลในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ตามการรายงานของนักศึกษาตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมาจากแนวคิด ของนักการศึกษาทั้งในต่างประเทศ และนักการศึกษาชาวไทย หลายท่าน เช่น Roger (1976), Knowles (1980), Mezirow (1981), Though (1979), Lower (1991) และ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) และแนวคิดของนักการศึกษาผู้ใหญ่จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ประกอบด้วยบทบาทดังต่อไปนี้

3.1 บทบาทด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง อาจารย์พยาบาลสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยการจัดบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น ใ่วางใจในตัวนักศึกษา ยอมรับและเข้าใจนักศึกษาทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการและทัศนคติ ความรู้สึก สนับสนุนให้นักศึกษารู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กระตุ้นให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการเรียน สังเกตและไวต่อความรู้สึกของนักศึกษา รวมทั้งเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้มีความสะดวกสบายเป็นกันเอง

3.2 บทบาทด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติพฤติกรรมในการสนับสนุนช่วยเหลือให้คำแนะนำ นักศึกษาให้สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียน ระบุจุดเริ่มต้นของการเรียนให้มี

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายทางการเรียนของตน โดยคำนึงถึงความต้องการของสถาบัน เนื้อหาวิชาและสังคม รวมทั้งยอมรับความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน

3.3 บทบาทในการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติบทบาทเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ศึกษามากกว่า การบอกรับหรือบอกข้อมูลแก่นักศึกษา ร่วมวางแผนการเรียนให้คำแนะนำ ดำเนินการเรียนการสอน ไปตามความต้องการของผู้เรียน จัดหาตัวอย่างงานที่ได้รับการยอมรับมาให้ดู สนับสนุนวิธีการ เรียนรู้ต่างๆที่ นักศึกษาสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ ให้ความความเชื่อมั่นว่านักศึกษาสามารถ รับผิดชอบต่อแผนการเรียนของตน รวมทั้งคอยดูแลให้คำแนะนำถึงการวางแผนการเรียน ด้วยตนเองของนักศึกษา

3.4 บทบาทด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร หมายถึง อาจารย์ พยาบาลปฏิบัติพฤติกรรมในการหาจัดสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย และมีพอเพียงสำหรับที่จะสามารถทำการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองได้ รวมทั้งชี้แนะแหล่งวิชาการและสนับสนุนแนะนำทรัพยากรบุคคลให้แก่ นักศึกษา รวมทั้งให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับการเรียนของตน

3.5 บทบาทด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง หมายถึงอาจารย์ พยาบาลปฏิบัติพฤติกรรมในการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ เช่น การเรียน แบบสัมมนา การศึกษาคูณาน การจัดทำโครงการ สนับสนุนให้นักศึกษาสามารถสรุปบริบทความรู้ เป็นของตนเอง รวมทั้งกระตุ้นให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลตาม หลักการทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์

3.6) บทบาทด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน หมายถึงอาจารย์พยาบาลปฏิบัติ พฤติกรรมในการเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความยืดหยุ่นสะดวกในการเข้าถึง ให้เวลาแก่นักศึกษา เรียนรู้ร่วมกันกับนักศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็น นำวิธีการสอนแบบสัญญาการเรียนมาใช้ในการ เรียนการสอน ยอมรับในความสามารถของนักศึกษา และยอมรับข้อจำกัดของตนเอง เป็นบุคคลที่ พร้อมจะเปลี่ยนแปลงและยอมรับประสบการณ์ใหม่ๆ

3.7) บทบาทด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และ พัฒนาตนเองให้กับนักศึกษา หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติพฤติกรรมในการเป็นผู้แนะนำ นักศึกษาให้ทราบถึงวิธีการศึกษาหาความรู้ สอนวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีทัศนคติ ทางบวกต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้การยอมรับจุดเด่นจุดด้อยตนเอง ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อ การกระทำของตน ให้การเสริมแรงแก่นักศึกษาว่ามีโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง รวมทั้งให้โอกาส ในการแก้ไขและพัฒนาตนเอง

3.8) บทบาทด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติ พฤติกรรมในการช่วยนักศึกษาในการหาวิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และแผนการเรียน รวมทั้งสอนให้รู้จักเกณฑ์ในการประเมินผล ให้โอกาสนักศึกษาในการร่วม กำหนดวิธีการประเมินผล แนะนำให้นักศึกษาได้ประเมินความสามารถของตนเอง รวมทั้งประเมิน ตนเองว่ายังต้องการประสบการณ์ใดเพิ่มเติมอีก

ในการศึกษาครั้งนี้ วัตถุประสงค์อาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตามการ รายงานของนักศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

4. สภาพแวดล้อมในสถาบัน หมายถึง ลักษณะและองค์ประกอบต่างๆ ภายใน สถาบันการศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่จะส่งเสริมและพัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งประเมินตามการรับรู้ของนักศึกษา ตามกรอบแนวคิดของ Astin (1968,1993) และ วิจิตร สิ้นสิริ (2534) ประกอบด้วย

4.1 สภาพแวดล้อมในสถาบันทางด้านหลักสูตร หมายถึง การนำหลัก สูตรไปใช้ของสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยคำนึงถึงความ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม ความทันสมัย น่าสนใจ รวมทั้งการจัดการเรียน การสอนและการวัดประเมินผล

4.2 สภาพแวดล้อมในสถาบันทางด้านกลุ่มเพื่อน หมายถึง ความ สัมพันธ์ที่นักศึกษาและเพื่อนนักศึกษาพยาบาลปฏิบัติต่อกันทั้งในและนอกห้องเรียน ในการอยู่ ร่วมกัน มีความห่วงใย ซึ่งกันและกัน ให้กำลังใจ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน การให้ความช่วยเหลือ พึงพาอาศัยกันทั้งทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ

4.3 สภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ บรรยากาศ สถานที่ และบริการต่างๆ ที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาล มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ ห้องปฏิบัติการ แสงสว่าง เสียง การถ่ายเทอากาศ วัสดุทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด ระบบบริการห้องสมุด ระบบคอมพิวเตอร์ หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในมหาวิทยาลัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในสถาบัน ตามการรายงาน ของนักศึกษาพยาบาล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากรอบแนวคิดของ Astin(1968,1993) และ วิจิตร สิ้นสิริ (2534)

5. นักศึกษาพยาบาล หมายถึง นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปี คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันการศึกษา พยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

6. คณะพยาบาลศาสตร์ หมายถึง สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวง มหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ต่อไป
2. เป็นข้อมูลพื้นฐาน และแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน สมรรถนะของอาจารย์และสภาพแวดล้อมของสถาบัน เพื่อส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มานำเสนอดังต่อไปนี้

1. การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

- 1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
- 1.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 1.3 การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์
- 1.4 การประกันคุณภาพการศึกษาศาखाพยาบาลศาสตร์
- 1.5 พัฒนาการและลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

- 2.1 ความหมายของการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้
- 2.2 ลักษณะและวิธีการเรียนรู้

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

- 3.1 ทฤษฎีทางปัญญานิยม
- 3.2 ทฤษฎีทางปัญญาสังคม
- 3.3 ทฤษฎีมนุษยนิยม
- 3.4 ทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 4.1 ความหมายและแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.3 ลักษณะของบุคคลที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.4 ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4.5 การเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

- 5.1 ความหมายของความพร้อม
- 5.2 องค์ประกอบของความพร้อม

- 5.3 ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 6.แนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
  - 6.1 ความหมายและความสำคัญของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
  - 6.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
  - 6.3 การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
  - 6.4 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล
  - 6.5 การประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
  - 6.6 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับความพร้อมในการเรียนรู้
- 7.บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
  - 7.1 ความหมายของการอำนวยความสะดวก
  - 7.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
  - 7.3 บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
  - 7.4 บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 8.สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา
  - 8.1 ความหมายของสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา
  - 8.2 องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา
  - 8.3 ลักษณะสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา
  - 8.4 สภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เป็นการจัดศึกษาในระดับอุดมศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการผลิตบัณฑิตพยาบาล ให้มีสมรรถนะเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม เช่น สมรรถนะในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดเป็น ทำเป็น ซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ดังนั้นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาพยาบาล คือดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าว โดยยึดสาระสำคัญดังต่อไปนี้มาเป็นแนวทาง และดำเนินการจัดการเรียนการสอน

1.1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นกฎหมายทางการศึกษาของไทยฉบับแรกที่มีผลให้หน่วยงานทุกระดับต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ สรุปสาระสังเขปได้ว่าจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการศึกษาตลอดชีวิต ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและตามศักยภาพ โดยสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรา 24 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

- 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน
- 2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- 4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เอาไว้ในทุกวิชา
- 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอน และผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียน การสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
- 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่งผลให้สถาบันการศึกษาพยาบาลได้มีการปฏิรูปการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น โดยการนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ และวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองก็เป็นวิธีหนึ่งที่น่ามาใช้ โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางย่อมมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

1.2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

1.2.1 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้มีนักการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความหมายไว้ ดังต่อไปนี้

Carl Rogers (อ้างถึงใน วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542) คือผู้คิดค้นและใช้คำว่า "เด็กเป็นศูนย์กลาง(Child-centred)" เป็นครั้งแรก เป็นวิธีการที่ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่า สมควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ เป็นแนวทางที่ผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตน โดยการส่งเสริมความคิดของผู้เรียน และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542) สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล แวดล้อม การฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน ที่สำคัญคือการสรุปความรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542)กล่าวว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่ามีหลาย รูปแบบซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีระดับบทบาทของอาจารย์และผู้เรียนมากน้อยแตกต่างกัน ไปดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 (Student- centred Class) อาจารย์เตรียมเนื้อหา วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อทั้งหมด ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยมีอาจารย์คอยดูแลกำกับและให้คำปรึกษากิจกรรมในรูปแบบนี้ส่วนมากเป็นกิจกรรมกลุ่มหรือจับคู่

รูปแบบที่2(Learner-based Teaching)อาจารย์กระตุ้นหรือมอบหมายให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลที่จะเรียนเองหรือจัดทำสื่อการเรียนรู้เองโดยใช้ประสบการณ์ความรู้และความชำนาญของผู้เรียน

รูปแบบที่3(Self-directed Learning)ผู้เรียนเป็นอิสระจากชั้นเรียน สามารถศึกษาค้นคว้า จากสื่อที่จัดไว้ในศูนย์การเรียนด้วยตนเอง แล้วทำงานหรือฝึกปฏิบัติตามความต้องการตามความสนใจและศักยภาพของตน โดยอาจศึกษาตามลำพัง หรือจัดการศึกษากับเพื่อน

1.2.2 หลักการพื้นฐานของผู้เรียนเป็นสำคัญ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 อ้างถึงใน ราตรี อินกัน, 2542) มีดังต่อไปนี้

1)ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน คือเป็นผู้เรียนรู้ ส่วนอาจารย์มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้และให้บริการด้านความรู้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกและเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียน ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2) เนื้อหาวิชามีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่นำมาพิจารณาประกอบ คือเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน(เนื้อหา) และวิธีการสอน (เทคนิคการสอน)

3) การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถาม และคำตอบใหม่ๆ ประเด็นที่ทำทลายความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ มีการปรับปรุง การทำงาน และจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยในการส่งเสริมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน

5) ผู้เรียนได้เห็นความสามารถของตนในหลายๆด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นความสามารถของตนในแง่มุมที่ต่างออกไป ผู้เรียนมีความมั่นใจในตนเองและควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้ สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

6) ผู้เรียนได้พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้หลายๆด้านพร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆด้าน คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึก จะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

7) อาจารย์เป็นผู้อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ให้บริการทางความรู้ อาจารย์ต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นคว้าจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งสำคัญที่สุดคืออาจารย์ต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้เรียน

1.2.3 หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539 อ้างถึงใน ราตรี อินกัน, 2542) ควรยึดหลักดังต่อไปนี้คือ

1) การเรียนรู้ควรเป็นกระบวนการที่มีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆกัน ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด

3) การเรียนรู้ที่ดี จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำ และสามารถใช้ในการเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง จะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้ง และจดจำได้ดี

4) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญหากผู้เรียนเข้าใจ และมีทักษะในเรื่องกระบวนการเรียนรู้จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบต่างๆ ที่ตนเองต้องการ

5) การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน คือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 การศึกษาทางพยาบาลศาสตร์

1.3.1 ความหมายของการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์

ประนอม โททกานนท์ (2543) ความหมายของการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ หมายถึงการปฏิบัติของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในการผลิตบุคลากรที่มีความสามารถด้านการพยาบาล การผลิตบัณฑิตพยาบาลสาขาพยาบาลศาสตร์ ที่มีคุณภาพสามารถให้บริการด้านสุขภาพอนามัยได้อย่างสอดคล้องกับระบบบริการสุขภาพไทยในอนาคต นับว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงของสถาบันการศึกษพยาบาล ในการผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลให้มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติการพยาบาล อันนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาด้านสุขภาพของประชาชนในประเทศโดยรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2540 อ้างถึงใน กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544)

1.3.2 สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

สถาบันการศึกษพยาบาล ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐมี 12 แห่ง ประกอบด้วย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และวิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย สถาบันสมทบจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544)

1.3.3 ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาพยาบาล

พบว่าทุกสถาบันได้กำหนดปรัชญาของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ครอบคลุมความเชื่อใน 3 องค์ประกอบ คือ ด้านวิชาชีพการพยาบาล ด้านการจัดการศึกษา และด้านผู้สำเร็จการศึกษา (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล, 2544) ดังนี้

1) ด้านวิชาชีพพยาบาล มีสาระความเชื่อว่าการพยาบาลเป็นบริการที่สำคัญและมีความจำเป็นต่อสังคมในการให้บริการสุขภาพอนามัยทั้งทาง ด้านการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพแก่บุคคล ครอบครัวและชุมชน ในทุกสภาวะภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2) ด้านการจัดการศึกษา มีสาระของความเชื่อ ด้านการจัดการศึกษาดังนี้ การจัดการศึกษาพยาบาลเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการความรู้ทั่วไป และความรู้ด้านอาชีพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และใฝ่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะทางการพยาบาลตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ

3) ด้านผู้สำเร็จการศึกษา มีความเชื่อเกี่ยวกับทักษะการปฏิบัติการพยาบาล เฉพาะด้าน และคุณธรรมจริยธรรมของผู้สำเร็จการศึกษา โดยต้องมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ มีทักษะการปฏิบัติการพยาบาลเฉพาะด้านในการพยาบาล รู้จักที่จะพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ยึดมั่นในจริยธรรมแห่งวิชาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรม เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เคารพในสิทธิมนุษยชน สามารถทำงานเป็นกลุ่มหรือประสานงานกับผู้อื่นได้ สนับสนุนและร่วมมือในการศึกษาวิจัยหรือนำผลวิจัยไปใช้ในการพยาบาล รวมทั้งส่งเสริมและดำรงขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตเกือบทุกสถาบันมีวัตถุประสงค์ คือ คาดหวังให้บัณฑิตมีคุณภาพใน 4 ด้าน (เอกสารการสัมมนาการพยาบาลศาสตรศึกษาแห่งชาติ, 2536 อ้างถึงใน กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544) ดังต่อไปนี้

1) ความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ทฤษฎี แนวคิด กระบวนการการพยาบาล สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ครอบครัว ชุมชน โดยนำความรู้มาประยุกต์ ใช้ในการให้บริการ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งสอนแนะนำให้คำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับบริการและประชาชนให้สามารถดูแลตนเองได้

2) มีความสามารถในการบริหารและเสริมสร้างบุคลิกลักษณะเป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ปฏิบัติงานเป็นทีมกับผู้อื่นได้ มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์

ริเริ่มปรับปรุงแก้ไข ทางกายภาพให้ทันต่อเทคโนโลยี แก้ปัญหาต่างๆ ทั้งด้านวิชาชีพ และการดำรงชีวิตตนเอง มีทักษะในการสื่อสาร และรู้จักเลือกใช้ข้อมูลข่าวสาร

3) มีความสามารถในการวิจัย สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการพยาบาล และสนับสนุน ให้ความร่วมมือในการวิจัย

4) เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาวิชาชีพ รักษามาตรฐานวิชาชีพ ยึดมั่นใน จรรยาแห่งวิชาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของวิชาชีพ ให้บริการที่มี คุณภาพ ตระหนักในสิทธิมนุษยชน รู้จักพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ส่งเสริมและดำรงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมอันดี

1.3.4 การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์

การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เป็นการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติควบคู่กันไปตลอด โดยทั่วไปแล้วโดยสรุปการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ นั้นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน (อรพรรณ ลือบุญวัชชัย ,2543) ประกอบด้วย

1) การเรียนการสอนภาคทฤษฎี เป็นการเรียนการสอน ที่เน้นความรู้ความเข้าใจใน เนื้อหาสาระ หลักการในวิชาชีพ ความรู้เชิงทฤษฎีและศาสตร์ทางด้านสุขภาพอนามัยของมนุษย์และ หลักการทางการพยาบาล โดยใช้วิธีการสอนหลายรูปแบบ เช่นการบรรยาย การอภิปราย การศึกษา ด้วยตนเอง การสัมมนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดเป็น ทำเป็น และ แก้ปัญหาได้และการนำไปประยุกต์ใช้

2) การเรียนการสอนภาคปฏิบัติ เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการประยุกต์ความรู้ที่ ได้จากภาคทฤษฎี นำไปใช้ในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง โดยใช้วิธีการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะและประสบการณ์ตรงในการบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชน หรือเรียกว่า การเรียนการสอนในคลินิก ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจของการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ เพราะเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริง ต้องอาศัยเทคนิคและศิลปะ ในการประยุกต์ทฤษฎีมาใช้อย่างเหมาะสม

3) การเรียนการสอนภาคทดลอง เป็นการเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการ ใช้วิธีการ สอนแบบสาธิต ทดลอง ผู้เรียนได้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมีการพิสูจน์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลการทดลอง ใช้กระบวนการคิดและตัดสินใจ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

รูปแบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ ที่ถูกนำมาใช้ปัจจุบันได้มีการพัฒนา รูปแบบ การสอนทางพยาบาลศาสตร์ที่น่าสนใจหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น การสอนแบบบรรยาย การสอน แบบอภิปราย การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบสืบสวน การสอนแบบใช้ปัญหาเป็น หลักการสอนแบบกรณีศึกษา และการใช้สัญญาณการเรียน การสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสอนในคลินิกการสอนแบบเน้นวิจัยการสอน รวมทั้ง การสอนแบบเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น

1.4 การประกันคุณภาพทางการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้อง ดำเนินงานเพื่อประกันว่าคุณภาพของการศึกษาได้รับการรักษาและส่งเสริมเพิ่มพูน และจะมี ประสิทธิภาพต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง รวมทั้งมีการทบทวนและติดตามกระบวนการดำเนินงานโดยใกล้ชิด (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐาน ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542)

การประกันคุณภาพการศึกษาพยาบาลศาสตร์ คือ การจัดระบบการควบคุม คุณภาพองค์ประกอบของการจัดการศึกษาภายในสถาบัน และเตรียมพร้อมเพื่อรับการตรวจสอบ จากบุคคลหรือองค์กรภายนอกสถาบัน (ประนอม โอทกานนท์, 2543)

ความจำเป็นในการประกันคุณภาพการศึกษามาจาก คุณภาพของสถาบันอุดมศึกษา และบัณฑิตมีแนวโน้มที่จะมีความแตกต่างกันมาก มีการแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพของการจัดการ ศึกษา และคุณภาพของบัณฑิต สถาบันอุดมศึกษา ต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้ให้เป็นสากล ต้อง สร้างความมั่นใจกับสังคมว่าสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ต้องให้ข้อมูลสาธารณะแก่สังคม สังคมต้องการระบบอุดมศึกษาที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ และจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งมีระบบการ ประกันคุณภาพ (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2542)

1.4.1 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย(ส่วนวิจัย และพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย, 2542) ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ

1) ปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ขององค์กร สถาบันการศึกษาพึงกำหนดปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ของสถาบันไว้ชัดเจน โดยต้องมีการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องปรัชญา ปณิธาน วัตถุประสงค์ของสถาบัน และต้องมีการปรับปรุงแผนงานเป็นระยะและให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลง

2) การเรียนการสอน สถาบันการศึกษาพึงจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีความพร้อมเกี่ยวกับหลักสูตร อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน นักศึกษาและ ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน

ด้านหลักสูตร ต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและวิชาการ และวิชาชีพ มีการประเมินหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ด้านอาจารย์ ต้องมีกระบวนการสรรหาที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดภารกิจที่ชัดเจน มีการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

ด้านกระบวนการเรียนการสอน สถาบันมีการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ มีการทำแผนการสอน การเตรียมการสอน การทำรายละเอียดชุดวิชา การใช้นวัตกรรมทางการเรียน การประเมินผลการประเมินการสอนของอาจารย์

ด้านนักศึกษา มีการจัดระบบการคัดเลือก ระบบการติดตามประเมินผลคุณภาพบัณฑิต อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการวัดและประเมินผล มีการประเมินผลอย่างเป็นระบบมีมาตรฐานตามหลัก การวัดและประเมินผล

ด้านปัจจัยเกื้อหนุน มีการจัดอาคารสถานที่ ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนในหลายรูปแบบ เช่น กลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก แบบการศึกษาด้วยตนเอง มีห้องสมุด ตำรา วารสาร ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการสืบค้น และเสาะแสวงหาความรู้จากทั้งภายในและภายนอกประเทศ มีอาณาบริเวณและบรรยากาศที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์และการใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนิสิตนักศึกษา

3) การพัฒนากิจกรรมนิสิต ในการมีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษา มีระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ที่มีประสิทธิภาพ มีการให้บริการแนะนำอาชีพ

4) การวิจัยและผลงานวิชาการ ต้องมีนโยบาย แผนงาน ระบบสนับสนุนที่ชัดเจน มีการจัดหาทรัพยากรเพื่อการวิจัย และการเผยแพร่ผลงานวิจัย

5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม ต้องมีวัตถุประสงค์และแผนงานการดำเนินการ ที่สอดคล้องกับพันธกิจของสถาบัน และมีการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

6) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ต้องมีวัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการ และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

7) การบริหารจัดการ ต้องมีความคล่องตัวในการบริหาร โครงสร้างและระบบที่สนับสนุนภารกิจหลัก โดยมีระบบโครงสร้างระบบการบริหาร การกำหนดอำนาจหน้าที่ขอบข่ายงานที่ชัดเจน การมีระบบการคัดเลือกบุคลากร มีระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ การกำหนดให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการบริหาร

8) การเงินและงบประมาณ มีระดมทรัพยากรการเงินจากแหล่งต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบัน มีการจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบการเงินและงบประมาณอย่างเป็นระบบ

9)กลไกและระบบการประกันคุณภาพ การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก

ประพนอม โททกานนท์(2543) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการประกันคุณภาพ การศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ เป็น 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบแรก คือ 1)องค์กร ได้แก่ โครงสร้างของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก กลไกการควบคุมคุณภาพการศึกษา ปรัชญา วัตถุประสงค์ของสถาบัน อาคารสถานที่ การบริหารงบประมาณ ภารกิจของสถาบัน ในการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และ2)หลักสูตรการศึกษา ได้แก่คุณภาพของ หลักสูตร นักศึกษา อาจารย์ บุคลากร สื่อการศึกษา ห้องสมุด แหล่งทรัพยากร การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา

1.4.2 กระบวนการและระบบประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1)การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) 2)การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Auditing) และ 3)การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย , 2542)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกได้เป็น 2 ส่วนคือ การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กิจกรรม การควบคุมคุณภาพภายใน สถาบันอุดมศึกษา โดยการดำเนินการของสถาบันเอง เพื่อให้มีความมั่นใจว่าจะสามารถดำเนินการตามภารกิจอย่างมีคุณภาพ โดยมีกระบวนการประกันคุณภาพ คือ 1)การควบคุมคุณภาพ 2)การตรวจสอบคุณภาพ 3)การประเมินคุณภาพ และการประกันคุณภาพภายนอก หมายถึงการดำเนินการตามระบบควบคุมคุณภาพภายในพร้อมทั้งการตรวจสอบและประเมินผลทั้งระบบ โดยหน่วยงานภายนอกเพื่อประกันว่าสถาบันได้ดำเนินการตรมภารกิจหลักได้อย่างมีคุณภาพ โดยมีกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบคุณภาพที่ผ่านกระบวนการประกันคุณภาพภายใน 2) การประเมินคุณภาพ 3) การให้การรับรอง หน่วยงานที่รับผิดชอบคือทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย มีหน้าที่รับผิดชอบในการตรวจประเมิน (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย , 2542)

1.4.3 ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ และเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ

การตรวจสอบคุณภาพต้องมีการกำหนดดัชนีและเกณฑ์ไว้ ในที่นี้ได้ยกตัวอย่างของ ดัชนีบ่งชี้คุณภาพและเกณฑ์ของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย , 2544) แบ่งตามองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ ดังนี้คือ

1)องค์ประกอบ ด้าน ปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์แผนการดำเนินงาน

ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ มีปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์ มินโยบายและแผนการดำเนินงาน โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีปรัชญา ปณิธาน และวัตถุประสงค์เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีวัตถุประสงค์หลักทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม มินโยบายและแผนที่ครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 4 ด้าน มีบุคลากรรับผิดชอบในการจัดทำนโยบายและแผน มีแผนการดำเนินงาน/แผนการปฏิบัติงานประจำปี ครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 4 ด้าน

2) องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน

2.1 หลักสูตร ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ คือ การการบริหารจัดการหลักสูตร มีการประเมินและปรับปรุงหลักสูตร โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีคณะกรรมการ และบุคลากรรับผิดชอบในการบริหารจัดการหลักสูตร มีการประเมินการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรโดยผู้เรียน มีการประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงหลักสูตร

2.2 อาจารย์ ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ คือ มีการกำหนดคุณสมบัติอาจารย์ มีการคัดเลือก มีเกณฑ์ภาระงาน มินโยบายพัฒนาอาจารย์ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ โดยมีเกณฑ์ คือ มีคุณวุฒิการศึกษาในสาขาพยาบาลศาสตร์ หรือสาขาที่เกี่ยวข้องในระดับปริญญาโท มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพการพยาบาล มีวิธีการคัดเลือกและรับอาจารย์ตามคู่มือมหาวิทยาลัย มีภาระงานครอบคลุมภารกิจหลักทั้ง 4 ด้าน มีภาระงานสอนเฉลี่ย 6-10 หน่วยชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีการจัดสรรงบประมาณ มินโยบายโครงการ พัฒนาอาจารย์มีคณะกรรมการรับผิดชอบการพัฒนาอาจารย์

2.3 กระบวนการเรียนการสอน ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีการวางแผนการจัดการเรียนการสอน มีการใช้สื่อประกอบการสอน มีการประเมินผลและการปรับปรุงการเรียนการสอน โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ มีคู่มือในการจัดการเรียนการสอน หรือประมวลการสอนรายวิชาทางการพยาบาลครบทุกวิชา มีการใช้สื่อประกอบการสอนแต่ละรายวิชาอย่างน้อย 1 ชนิด มีการประเมินผลโดยผู้เรียนทุกรายวิชาทางการพยาบาล มีการแจ้งใบประเมินผลให้อาจารย์ที่เกี่ยวข้องทราบ มีการปรับปรุงการเรียนการสอนรายวิชา

2.4 การวัดและประเมินผล ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีการวัดและประเมินผลการศึกษา มีการคัดเลือกนักศึกษา โดยมีเกณฑ์คือ มีการกำหนดเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดประเมินผลรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการประชุมรับรอง ผลการประเมินรายวิชา มีการสอบรวบยอดสาขาพยาบาลศาสตร์ทุกปีการศึกษา มีการวิเคราะห์ข้อสอบ มีคณะกรรมการพัฒนาคลังข้อสอบ

2.5 นักศึกษา ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ มีการจัดอาจารย์ที่ปรึกษา มีผลลัพธ์ทางการศึกษาของบัณฑิต โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ มีการคัดเลือกนักศึกษา มีการกำหนดคุณสมบัติของนักศึกษา

มีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา มีการกำหนดเวลาให้อาจารย์ที่ปรึกษาพบนักศึกษา มี G.P.A. ของนักศึกษาทั้งกลุ่มไม่ต่ำกว่า 2.5 มีการติดตามผลบัณฑิต

2.6 ปัจจัยเกื้อหนุน ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีสื่อการศึกษา มีโสตทัศนูปกรณ์ และระบบสารสนเทศ มีห้องสมุด มีห้องปฏิบัติการพยาบาลที่เอื้อต่อการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีสถานที่ฝึกปฏิบัติงานประสบการณ์วิชาชีพ มีหอพักนักศึกษาพยาบาล โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีสื่อการศึกษาหรือโสตทัศนูปกรณ์ มีผู้รับผิดชอบการบริการใช้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์สำหรับการศึกษา ห้องสมุดมีหนังสือตำราเรียนครบทุกสาขา มีวารสารวิชาชีพภาษาไทย ไม่ต่ำกว่า 15 ชื่อเรื่อง มีวารสารวิชาชีพภาษาอังกฤษไม่ต่ำกว่า 30 ชื่อเรื่อง มีชั่วโมงเปิดบริการไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมงต่อวันทำการ มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อการสืบค้น มีอุปกรณ์การศึกษาอย่างน้อย 30 รายการ มีระเบียบการใช้และให้บริการ มีการบำรุงรักษาอุปกรณ์การศึกษาในห้องปฏิบัติการ มีเจ้าหน้าที่ประจำห้องปฏิบัติการ สถานที่ฝึกปฏิบัติงานมีโรงพยาบาลหลักที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้ มีหอผู้ป่วยครบทุกสาขาการพยาบาล มีพยาบาลวิชาชีพให้การดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง มีห้อง/ส่วนทำการรักษาพยาบาล มีสถานที่ฝึกปฏิบัติงานในชุมชน และในเมือง สำหรับหอพักนักศึกษามีห้องสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ มีผู้ดูแลประจำหอพัก มีระเบียบการปฏิบัติเพื่อความปลอดภัย

2.7 ศิษย์เก่ามีดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีสมาคมศิษย์เก่า ที่ให้การสนับสนุน คณะ โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างคณะและศิษย์เก่า มีการให้ทุนการศึกษา

3) กิจกรรมการพัฒนานักศึกษา ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีนโยบายและแผนพัฒนานักศึกษา มีการบริหารกิจการนักศึกษา มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการนักศึกษา โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีนโยบาย แผน มีหน่วยงานรับผิดชอบ มีแผนงาน โครงสร้างส่งเสริมและพัฒนานักศึกษา มีงบประมาณสนับสนุน มีองค์กรนักศึกษา มีอาจารย์ที่ปรึกษา มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักศึกษาอย่างน้อย 20 โครงการ/กิจกรรม มีการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการ มีการจัดสรรทุน

4) การวิจัย ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีนโยบายแผนงานสนับสนุนการวิจัย มีผลงานวิจัย และการเผยแพร่ ผลงานวิจัย โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีสำนักงานวิจัยทางการพยาบาลของคณะ มีคณะกรรมการส่งเสริมการวิจัย มีการจัดสรรทุนเพื่อสนับสนุนงานวิจัย มีการตีพิมพ์ผลงานในวารสารระดับประเทศ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนคณาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่

5) การบริการทางวิชาการแก่สังคม ดัชนีบ่งชี้คุณภาพคือ มีนโยบาย มีการบริการวิชาการแก่สังคม โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีกิจกรรมให้บริการสุขภาพแก่ประชาชน มีการจัดประชุมหรืออบรมแก่บุคลากรในวิชาชีพหรือประชาชน อาจารย์ได้รับเชิญเป็นวิทยากร/ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกสถาบัน

6) การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ คือ มีนโยบายและแผนงานการทำนุบำรุง ศิลปะ วัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมเพื่อการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยมีเกณฑ์ดังนี้

มีนโยบายและแผนงานการทำงานบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม มีคณะกรรมการรับผิดชอบ มีการจัดกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม

7)การบริหารและการจัดการ ดัชนีบ่งชี้คุณภาพ คือ มีการจัดโครงสร้างการบริหาร มีระบบการสรรหาผู้บริหาร มีการคัดเลือกบุคลากรสายสนับสนุน มีการกำหนดลักษณะงานและหน้าที่ มีการพัฒนาบุคลากร มีการประเมินบุคลากร โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีโครงสร้างการบริหาร มีระเบียบว่าด้วยการสรรหาผู้บริหาร มีวิธีการคัดเลือกบุคลากร มีการกำหนดหน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคลากรสายสนับสนุนในแต่ละหน่วยงาน มีการสนับสนุนบุคลากรเข้ารับการอบรม มีการประเมินผลงาน

8)การเงินและงบประมาณ มีดัชนีบ่งชี้คุณภาพ คือ มีการบริหารการเงินและงบประมาณ มีการตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยมีเกณฑ์ดังนี้ มีแผนงบประมาณรายรับรายจ่าย มีหลักฐานทางการเงิน มีการตรวจสอบระบบการเงินและบัญชี

9)ระบบกลไกการประกันคุณภาพ มีนโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพ มีการตรวจสอบคุณภาพภายใน และมีการตรวจสอบคุณภาพจากองค์กรภายนอก โดยมีเกณฑ์ ดังนี้ มีนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษร มีคณะกรรมการรับผิดชอบ มีบุคลากรรับผิดชอบงานประกันคุณภาพ มีการกำหนดภารกิจ หน้าที่ มีคู่มือประกันคุณภาพ มีดัชนีบ่งชี้และเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพ การแจ้งผลการตรวจสอบแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำรายงานการศึกษาตนเอง มีคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพภายใน มีการตรวจสอบคุณภาพภายใน มีการเตรียมการสำหรับการตรวจสอบคุณภาพจากองค์กรภายนอก/องค์กรวิชาชีพ

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สถาบันการศึกษาพยาบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยได้มีการดำเนินการประกันคุณภาพทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และมีการให้ความสำคัญกับแนวทางการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.5 พัฒนาการและลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลซึ่ง Lovell (1980 อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2544) ได้อธิบายและนำมาสรุปได้ดังนี้

นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้อยู่ในกลุ่มอายุวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 18-25 ปี เป็นช่วงต่อเนื่องระหว่างวัยรุ่นที่กำลังพัฒนาเข้าสู่ขั้นตอนของการเป็นผู้ใหญ่ ยังอยู่ในช่วงของการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน(Formal Learning) และได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนได้รับการฝึกอบรม เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการประกอบอาชีพ การปรับเปลี่ยนบทบาทของคนในวัยนี้ ต้องพยายามที่จะแสวงหาความเหมาะสม บุคคลในวัยนี้ส่วนมากจะมีลักษณะรักการผจญภัย มีความคิดสร้างสรรค์ ชอบเข้าสังคม และมักยึดถืออุดมการณ์ (Idealistic) การที่วัยนี้มีอยู่ในช่วงของ

ผู้ใหญ่วัยต้น เริ่มได้รับการยอมรับว่ามีความเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวมากขึ้น และส่วนมากคนในวัยนี้ยังคงได้รับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (Higher Education) หรือการฝึกอบรมในงานอาชีพ

พบว่านักศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่แล้วอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นและการเรียนในระดับอุดมศึกษา ถือเป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในระยะของการเจริญเติบโตของทั้งร่างกาย สติปัญญา สังคมและจิตใจ เป็นวัยที่สามารถมองไปข้างหน้าสู่อนาคตได้เต็มที่ เป็นระยะของการเลือกสรร การแสวงหาตัวเอง การปรับตัวกับสภาพแวดล้อม และการพัฒนาบุคลิกภาพทั้งหมด เพื่อจะรับบทบาททางสังคมต่อไป ดังนั้นวัยนี้จึงควรได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่าการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์เป็นการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตสาขาวิชาชีพที่พร้อมด้วยความสามารถทั้งเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ ในการดูแลส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย ดูแลช่วยเหลือ และฟื้นฟูสภาพสุขภาพอนามัยของประชาชน และการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนก็มีหลายวิธี และวิธีหนึ่งที่นิยมและนำมาใช้ในการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ คือการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง นั่นเอง เนื่องจากเป็นวิธีการเรียน ที่พัฒนาและนำมาสู่ทักษะในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งถือเป็นสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ รวมถึงความสามารถในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต จากปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรพบว่า สถาบันการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับแนวทางการส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนใดๆ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก คือ ความหมายธรรมชาติและกระบวนการของการเรียนรู้ เนื่องจากแนวคิดหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จะสามารถอธิบายบริบทอื่นๆตามมาและช่วยทำให้เกิดความเข้าใจได้ดีขึ้น

2.1 ความหมายและกระบวนการเรียนรู้

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

Pressey and Harrock (1959 อ้างถึงใน อารี พันธุ์มณี, 2534) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคล ได้พยายามปรับพฤติกรรมของตนเพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ต่างๆ จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามที่แต่ละบุคคลได้ตั้ง เป้าหมายไว้

Bloom (1976) อธิบายว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในสมอง

2) การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ

3) ความเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจ แล้วได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ ทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น

Smith (1982 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) การเรียนรู้เป็นกิจกรรมของบุคคล อาจจะเป็นการเรียนรู้ด้วยความตั้งใจ หรือโดยบังเอิญ การเรียนอาจเกี่ยวข้องกับการหาข้อมูล หรือ ทักษะ ทศนคติใหม่ๆ ความเข้าใจหรือค่านิยม เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและ อาจเกิดขึ้นตลอดชีวิต การเรียนรู้อาจเป็นไปได้ทั้งกระบวนการ(Process) และผลที่ได้รับ (Outcome)

Roger (1986 อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2544) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับความสามารถในการจำได้ ในความหมายของการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถที่จะพิจารณาใน 2 ลักษณะคือ 1) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเป็นไปโดยอัตโนมัติ ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตาม ธรรมชาติหรือการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นไปโดยผู้เรียนอาจไม่ตั้งใจ 2)เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจและต้องใช้ความพยายาม คือต้องมีการวางแผนในการเรียน กำหนดขั้นตอนในการเรียน และผู้เรียนจะมีความรอบรู้เชี่ยวชาญหลังจากได้เรียนแล้ว

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1) การเรียนรู้คือผลที่ได้รับ (Outcome) ดังนั้น ความหมายของการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ ได้แก่ การเติบโต การเกิดความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงในทุกสิ่งทุกอย่าง การได้มาซึ่งความรู้ การเก็บรวบรวม และการค้นหาข้อมูลในสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน

2) การเรียนรู้ คือการประยุกต์ใช้ (Application) เมื่อเรียนความรู้ใหม่ ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปปรับใช้ให้เป็นประโยชน์ในสถานการณ์ใหม่

3) การเรียนรู้คือกระบวนการ(Process) การเรียนรู้ตามความคิดเห็นของคนกลุ่มนี้ คือ การท่องจำ การสังเกต หรือการฝึกหัดทำ หรือ การลองผิดลองถูก

ทิสนา เขมณี และชนาธิป พรกุล (2544) สรุปความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการทางปัญญา ที่บุคคลพยายามสร้างความหมายและความเข้าใจในข้อเท็จจริง ข้อมูล ประสบการณ์หรือการกระทำต่างๆ ให้แก่ตนเอง อันเป็นผลต่อการปรับเปลี่ยนความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมต่างๆของบุคคลในการดำรงชีวิต การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และเป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลเกิดความตื่นตัว ใฝ่รู้ มีความสนุกผูกพันกับสิ่งที่เรียนรู้นั้น

และควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาชีวิตและสังคมอย่างยั่งยืน การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์(2544)กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจาก การได้รับสิ่งเร้าและมีลักษณะที่ถาวร ซึ่งก็คือการได้รับประสบการณ์นั่นเอง

อารี พันธุ์มณี (2534) ได้สรุปแนวคิดการเรียนรู้ของ Cronbach ไว้ดังนี้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายของผู้เรียน(Goal) คือ สิ่งที่ผู้เรียนต้องการหรือสิ่งที่ผู้เรียนมุ่งหวัง การเรียนรู้ที่ไม่มีจุดมุ่งหมาย ย่อมไม่บังเกิดผลดีขั้นได้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วย

1) ความพร้อม (Readiness) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวและวุฒิภาวะของผู้เรียนแต่ละคน คนที่มีความพร้อมจะเรียนได้ดีกว่า ทั้งที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน จึงควรสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้เขาพร้อมที่จะเรียนได้

2) สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าต่างๆที่มากกระทำต่อผู้เรียน เช่น วิธีการเรียนการสอน สถานการณ์ต่างๆ ฯลฯ คนหรือสัตว์จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้เข้าไปมีประสบการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ อย่างแท้จริง

3) การแปลความหมาย (Interpretation) เป็นการศึกษาลู่ทางในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายหรือการวางแผนการกระทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยพิจารณา นำสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ การจะบรรลุจุดมุ่งหมายนั้นอาจมีหลายวิธี และอาจจะมีวิธีหนึ่งที่ดีที่สุด การที่คนจะเลือกวิธีใดนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลความหมายเป็นสำคัญ

4) ลงมือกระทำ(Action)เมื่อแปลสถานการณ์แล้วผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติตอบสนองสถานการณ์หรือสิ่งเร้าในทันที การกระทำนั้นผู้เรียนย่อมจะคาดหวังว่าจะเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

5) ผลที่ตามมา(Consequence)หลังการตอบสนองสิ่งเร้าหรือสถานการณ์แล้ว ผลที่ตามมาคือ อาจประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย จะเกิดความพอใจ ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จ ย่อมไม่พอใจ ผิดหวัง ถ้าประสบผลสำเร็จก็จะเป็นแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมอย่างเดิมอีก ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายอาจหมดกำลังใจ ท้อแท้ที่จะตอบสนองหรือทำพฤติกรรมต่อไป

6) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Contradict) ซึ่งจะกระทำใน 2 ลักษณะคือปรับปรุงการกระทำของตนใหม่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยย้อนไปพิจารณาหรือแปลสถานการณ์หรือสิ่งเร้าใหม่ แล้วหาวิธีกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางให้ได้อีกประการหนึ่ง อาจเลิกไม่ทำกิจกรรมนั้นอีก หรืออาจจะกระทำซ้ำๆ อย่างเดิมโดยไม่เกิดผลอะไรเลยก็ได้

อารี พันธุ์มณี (2534) สรุปกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดของMouley ว่าการเรียนรู้มีด้วยกัน 7 ชั้น คือ

1) แรงจูงใจ หมายถึง สภาพที่อินทรีย์เกิดความต้องการหรืออยู่ในภาวะขาดสมดุล

2) เป้าหมาย หมายถึง สภาพต่อจากเกิดแรงจูงใจแล้วก็จะกำหนดเป้าหมาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป้าหมายจึงเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมและนำไปสู่การเรียนรู้ได้ ลักษณะเป้าหมายอาจแตกต่างกัน

3) ความพร้อม หมายถึง สภาพความพร้อมของอินทรีย์ทางร่างกาย จิตใจ อวัยวะต่างๆในการเรียนรู้ รวมทั้งความเจริญเติบโตของร่างกาย แรงจูงใจ ความสนใจ ประสบการณ์เดิม เป็นต้น ซึ่งความพร้อมดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้แตกต่างกัน บุคคลที่มีความพร้อมมากก็อาจเรียนรู้ได้ดี

4) อุปสรรคหมายถึง การเผชิญกับสิ่งขวางกั้นหรือสิ่งสกัดกั้นระหว่างพฤติกรรมกับเป้าหมายทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายบุคคลจึงเกิดความเครียดก็จะพยายามหาทางลดความเครียดลงหรือหาวิธีการแก้ปัญหา ลักษณะเช่นนี้ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นได้

5) การตอบสนองหมายถึงการแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อแรงจูงใจ เป้าหมาย ความพร้อมหรืออุปสรรค ซึ่งอาจเริ่มด้วยการเลือกตอบสนองที่เหมาะสมหรือแก้ปัญหาให้ดีที่สุด และการตอบสนองจะเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมาย

6) การเสริมแรง หมายถึงเมื่อบุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองแล้วได้รับผลย้อนกลับในทางที่ดี อาจเป็นรางวัลหรือการเสริมแรงในรูปแบบต่างๆ เช่น คำชมเชย ความพอใจ ความสำเร็จ ความก้าวหน้า หรืออื่นๆก็จะทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง และมีความคงทนในการแสดงพฤติกรรม ดังนั้น การเสริมแรงจึงเป็นการให้ภายหลังจากแสดงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นบ่อยและคงทน

7) การสรุปความเหมือน หมายถึงหลังจากที่ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายแล้วสามารถสรุปกฎเกณฑ์หรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ประสบมา แล้วนำไปใช้ในสถานการณ์ หรือประสบการณ์ใหม่ได้ เป็นการขยายขอบเขตความรู้ให้กว้างขวางขึ้น

สรุปความได้ว่าการเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลด้านความคิด ความเข้าใจและการกระทำ โดยเกิดจากการได้รับประสบการณ์ แรงจูงใจและสิ่งเร้าภายนอกทำให้เกิดความสามารถในการเข้าใจในความหมายของข้อเท็จจริง

2.2 ลักษณะและวิธีการเรียนรู้

Smith (1982 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ได้อธิบายลักษณะการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

- 1) การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต
- 2) การเรียนรู้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ไม่มีใครเรียนแทนกันได้ การเรียนรู้เป็นความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล
- 3) การเรียนรู้เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ความกลัว ความกระวนกระวาย และการต่อต้านมักเป็นสิ่งที่เกิดควบคู่กับการเปลี่ยนแปลง
- 4) การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม บทบาทและสติปัญญา ตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์
- 5) การเรียนรู้เป็นการกระทำ จึงทำให้คนมีประสบการณ์ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้เร็วกว่าเด็กเพราะมีประสบการณ์ ประสบการณ์เดิมในอดีตจึงเป็นแหล่งข้อมูลของผู้เรียน
- 6) การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองเกิดการเรียนรู้ บุคคลอื่นไม่มีโอกาสทราบ ยกเว้นเมื่อบุคคลนั้นแสดงออกให้ผู้อื่นทราบ ทั้งท่าทาง คำพูด การเรียนรู้จึงเป็นเรื่องภายในตัวของผู้เรียน จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ทำกิจกรรม หรือมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ด้วยตนเอง

Cross (1996 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ได้แบ่งวิธีการเรียนรู้เป็น 3 กลุ่มได้แก่

- 1) การเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนต่างๆ ซึ่งจัดขึ้นโดยหน่วยงานต่างๆ การเรียนรู้ในกลุ่มนี้ อาจจัดขึ้นเพื่อให้ได้หน่วยกิตประกาศนียบัตร หรืออาจไม่มีการให้หน่วยกิต ผู้จัดได้แก่หน่วยงานในท้องถิ่น วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ จัดขึ้นเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่บุคคล
- 2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะมีความพยายามที่จะเรียนรู้และมีแนวโน้มจะเป็นคนซึ่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ลักษณะของคนกลุ่มนี้จะเป็นคนซึ่งสนใจขวนขวายตลอดเวลา
- 3) การเรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ผู้เรียนจะเข้าเรียนในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีหลักสูตร วิธีการประเมินผล มีข้อกำหนดต่างๆ ซึ่งผู้เรียนต้องปฏิบัติตาม

Smith (1982 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะเด่น คือผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความยืดหยุ่น วิธีการเรียนรู้แบบนี้ใช้ได้ดีเมื่อผู้เรียนมีแรงจูงใจสูง และหัวข้อเรียนไม่ยากจนเกินไป

สรุปว่าเรียนรู้นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต เกิดมาจากความสนใจและความตั้งใจของผู้เรียน การเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์เดิมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น การเรียนรู้มีหลากหลายวิธี แต่การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นมีความยืดหยุ่นสูงใช้ได้ดีกับผู้ที่มีแรงจูงใจและความใฝ่รู้สูง

3. ทฤษฎีการเรียนรู้

การดำเนินการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้เป็นพื้นฐาน สำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้ที่สามารถนำมาอธิบายการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎีทางปัญญานิยม (Cognitivism) (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2544)

ทฤษฎีทางปัญญานิยม เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการรับรู้โดยส่วนรวม มากกว่าที่จะมุ่งเน้นในส่วนย่อย มีความเชื่อว่ามนุษย์เรียนรู้ได้โดยใช้สติปัญญาและเหตุผล โดยผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้จะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำหรือเป็นผู้ที่ริเริ่มและกระตือรือร้น ทั้งนี้ ถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งเร้าที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้ คือสิ่งเร้าที่ผู้เรียนรับรู้ และการรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้ การเรียนรู้ไม่จำเป็นจะต้องเริ่มด้วยการลองผิดลองถูกเสมอไป ผู้เรียนอาจเกิดการหยั่งรู้ในการแก้ไขปัญหาโดยไม่จำเป็นต้องมีการเสริมแรง

หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีปัญญานิยมคือ

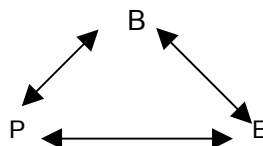
1) เน้นความสำคัญของผู้เรียน ถือว่าผู้เรียนสามารถควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตน(Self-Regulation)ได้ และเป็นผู้ที่ริเริ่มหรือลงมือกระทำ ฉะนั้นอาจารย์จึงมีหน้าที่ในการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้โอกาสผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อม

2) การสอนควรเริ่มจากประสบการณ์ที่ผู้เรียนคุ้นเคย หรือประสบการณ์ที่ใกล้เคียงตัวไปหาประสบการณ์ที่ไกลตัว เพื่อผู้เรียนจะได้มีความเข้าใจ

สรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญานิยม ให้ความสำคัญกับความสามารถในการตั้งวัตถุประสงค์ การวางแผน การตั้งใจ ความคิด ความจำ การคัดเลือก การให้ความหมาย การให้ความหมายกับสิ่งเร้าที่ต่างๆที่ได้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ คือ การที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจข้อมูล และสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการแก้ปัญหาเพื่อเกิดการค้นพบสิ่งใหม่ๆเพิ่มขึ้น ความรู้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง โดยอาจารย์มีหน้าที่เพียงช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดข้อมูลให้มีความหมาย ให้ผู้เรียนได้ ค้นพบสาระสำคัญของข้อมูลด้วยตนเอง และให้ผู้เรียนสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเอง

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม(Bandura, 1986อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2537)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เป็นทฤษฎีที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลและสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าการเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกันและถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้ และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรม ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กันดังนี้

- B คือ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล
 P คือ บุคคล
 E คือ สิ่งแวดล้อม

แนวคิดทฤษฎีทางปัญญาสังคมมีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนสำคัญที่สุด(ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2544) เนื่องจากมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากปฏิสัมพันธ์ที่ส่งผลซึ่งกันและกันของ 3 องค์ประกอบ คือพฤติกรรม สติปัญญาหรือปัจจัยส่วนบุคคล และสิ่งแวดล้อม ซึ่ง องค์ประกอบทั้ง 3 นี้ ไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลเท่าเทียมกัน แต่มีลักษณะพึ่งพากันและกัน และไม่จำเป็นต้องมีอิทธิพลที่ชัดเจนต่อการเกิดพฤติกรรม นอกจากนี้ยังเชื่อว่ามนุษย์มีความสามารถสำคัญ 5 ประการคือ (Bandura, 1986 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2544)

1) สามารถเก็บรหัสเป็นสัญลักษณ์ โดยให้สัญลักษณ์และให้ความหมายกับเหตุการณ์ สร้างเป็นรูปแบบทางปัญญาเชื่อมโยงระหว่างความรู้เดิมและประสบการณ์ แล้วสร้างวิถีทางในการแสดงพฤติกรรมใหม่

2) ความสามารถในการคิดล่วงหน้า เป็นการสร้างความคิดไปในอนาคตโดยบุคคลจะกำหนดเป้าหมายของตนล่วงหน้า วางแผนสำหรับการกระทำ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีแรงจูงใจตนเองที่แน่นอน เป็นความตั้งใจและกระทำอย่างมีความหมาย

3) ความสามารถในการเรียนรู้โดยการสังเกตตัวแบบ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีการดัดแปลงบทบาทสำหรับการแสดงพฤติกรรมต่างๆกับแบบแผนพฤติกรรมของตนโดยที่ไม่ต้องมีประสบการณ์ตรงมาจากการลองผิดลองถูก เพราะความผิดพลาดบางอย่าง ทำให้เกิดอันตรายและความเสียหายที่รุนแรงได้

4) ความสามารถในการกำกับตนเอง เนื่องจากพฤติกรรมส่วนใหญ่ของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจและกำกับโดยมาตรฐานในตนเองและเกิดปฏิกิริยาที่ได้จากการประเมินตนเอง ดังนั้นเมื่อเกิดช่องว่างระหว่างความสามารถของตนกับมาตรฐานในตนเอง ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลมีปฏิกิริยาต่อตนเองในเชิงประเมิน ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมตามมาและจะสร้างอิทธิพลที่จะส่งเสริมให้เกิด การแสดงพฤติกรรมด้วยตนเอง

5) ความสามารถในการพิจารณาตนเอง อย่างได้ตรง โดยการวิเคราะห์ ประสบการณ์และกระบวนการคิดอย่างได้ตรง มองประสบการณ์ที่ผ่านมาวิเคราะห์ในสิ่งที่รู้ ตรวจสอบพิจารณาตนเองอย่างรอบคอบทั้งทางความคิดเห็นและปฏิกิริยาของตนเอง แล้วตัดสินใจที่เหมาะสม และความเพียงพอในการมีพฤติกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างสอดคล้องกัน

Bandura (1986) กล่าวว่า การเรียนรู้ และการกระทำมีความแตกต่างกัน เพราะบุคคลอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ และได้พฤติกรรมของมนุษย์แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

- 1) พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียน และจะกระทำอย่างสม่ำเสมอ
- 2) พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ
- 3) พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริงๆ

จากความเชื่อดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมมีแนวคิดที่สำคัญใน 3 ประการคือ การเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดจากการสังเกตตัวแบบ พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากแรงจูงใจและการกำกับตนเอง ต้องอาศัยการสังเกตตนเอง กระบวนการตัดสินใจ และกระบวนการแสดงปฏิกิริยาต่อตัวเองเป็นสำคัญ และการรับรู้สมรรถนะแห่งตน จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จได้

หลักการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม สรุปได้ว่าต้องประกอบด้วย ขั้นตอนการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งเน้นขั้นตอนการเรียนรู้ จัดเวลาให้ผู้เรียนได้มีโอกาส มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และการให้แรงเสริมแก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2544)

สรุปได้ว่า การเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมให้ความสำคัญกับการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยถือว่าผู้เรียนนั้นมีความสามารถในการนำตนเอง ทั้งความสามารถในการสร้างความหมาย การวางแผน การสร้างแรงจูงใจให้ตนเองความสามารถในการสังเกตแบบอย่าง รวมทั้งความสามารถในการเรียนรู้กำกับตนเอง และการประเมินตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงจะสามารถเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์หรือผู้สอนเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างพฤติกรรมที่ต้องการ สติปัญญา ปัจจัยส่วนบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

3.3 ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanist Theory)

ทฤษฎีมนุษยนิยมเป็นทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยมเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะนำตนเองเรียนรู้ด้วยตนเองได้ และมีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีความเป็นตัวของตัวเอง มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองอย่างไม่มี

ชีวิตจำกัด มีมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองเป็นสำคัญ ในการเติบโต และสามารถพัฒนา ตนไปถึงขั้นสูงสุด (Self-Actualization) ได้ (Lias and Marrion; Hiemstra and Brockett, 1994 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์, 2544)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวมนุษยนิยม เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีแรงจูงใจช่วยในการสร้างสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมให้เป็นไป ตามที่ตนต้องการ และมนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองได้ถือว่าตนเองเป็นปัจเจก บุคคลและเป็นบุคคลที่มีค่า (Roger, 1969; Comb, 1982 and Maslow, 1987 อ้างถึงใน สุรางค์ คุ้มตระกูล, 2537) จึงเน้นให้ความสำคัญของการเรียนเป็นรายบุคคล เน้นให้ความเป็นอิสระ และการเรียนรู้ตามความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน และเชื่อว่าจะทำให้การเรียนได้ผลสูงสุด แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามแนวมนุษยนิยม (Roger, 1969 อ้างถึงใน สุรางค์ คุ้มตระกูล, 2537) ไว้ดังนี้

- 1) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
- 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนรับรู้วิชาที่เรียนมีความหมายและมีความสัมพันธ์ ต่อจุดมุ่งหมายทางชีวิตผู้เรียน
- 3) ผู้เรียนจะต่อต้านการเรียนรู้ ถ้าเขารู้สึกว่า เป็นการกระทบกระเทือนชุมชน
- 4) ในกรณีที่การขู่เข็ญจากสิ่งภายนอกลดลง ผู้เรียนอาจจะค่อยๆ ยอมรับการเรียนรู้ ที่รู้สึกว่าเป็นการกระทบกระเทือนต่อตนเองได้บ้าง
- 5) ผู้เรียนอาจจะยอมรับประสบการณ์ใหม่ๆ และเริ่มเรียนรู้ถ้าหากการขู่เข็ญจาก ภายนอกที่มีต่อตนเองต่ำลง
- 6) การเรียนรู้ที่สำคัญมักเกิดจากการลงมือกระทำของผู้เรียนเอง
- 7) ถ้าผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้มากขึ้น

3.4 ทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy)

Knowles (1984) เป็นผู้กำหนดคำว่าการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) และได้อธิบายว่า เป็นศาสตร์และศิลป์ที่ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ การศึกษาผู้ใหญ่จะเป็นกระบวนการเรียนต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ผู้ใหญ่จึงควรมีลักษณะของการเรียนด้วยการนำตนเอง (Self- Directed Learning) จึงจะเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในทุกด้าน โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ดังนี้

- 1) ความจำเป็นของการเรียนรู้ (The need to know) ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ จำเป็น ต้องรู้ว่าทำไมเขาต้องเรียนรู้ เพราะว่าเมื่อผู้ใหญ่จะเรียนรู้สิ่งใดจะใช้เวลาพิจารณาถึงประโยชน์ข้อดี ข้อเสีย จากการเรียนรู้ นั่นๆ จึงเป็นผลให้ผู้สอนต้องมีหน้าที่ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นของ การเรียนรู้

2) อคติโนภาพของผู้เรียน(The learner's self-concept) ผู้ใหญ่มีอคติโนภาพของการรับผิดชอบสำหรับการตัดสินใจสำหรับชีวิตของตนจากการอาศัยหรือพึ่งพาบุคคลอื่นในวัยทารกจนเติบโตและบรรลุวุฒิภาวะ แล้วนำไปสู่การนำตนเองได้มาก ถ้าผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับในสถานการณ์ต่างๆ อาจเกิดความเครียด และอาจจะต่อต้านการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องพยายามทำให้ผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่เกิด "Self-Directing" ในการเรียนการสอน ให้มากที่สุด

3) ประสบการณ์ของผู้เรียน(The role of the learners' experience) ผู้เรียนที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์มากขึ้นและหลากหลายกว่าผู้เรียนที่เป็นเด็ก ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีค่ายิ่ง และประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนจะช่วยขยายโลกทัศน์ของผู้เรียนคนอื่นๆ ให้กว้างขวางขึ้นเพื่อการเรียนรู้สิ่งใหม่

4) ความพร้อมในการเรียน(Readiness to learn) ผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนในสิ่งที่เขาเห็นว่าจำเป็นและใช้ประโยชน์ได้ในสถานการณ์จริงของชีวิต ความพร้อมในการเรียนเป็นพัฒนาการที่เคลื่อนจากระยะหนึ่งไปสู่ระยะต่อไป ประสบการณ์การเรียนรู้จะสอดคล้องกับพัฒนาการดังกล่าว

5) ความเหมาะสมในการเรียนรู้ (Orientation to learning) การเรียนรู้ของเด็กจะได้รับการชี้แนะให้เรียนรู้โดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง(Subject-Centered) ในขณะที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้โดยการยึดปัญหาเป็นศูนย์กลาง(Problem-Centered) เนื่องจากผู้ใหญ่ต้องการนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานและประกอบอาชีพ

6) แรงจูงใจ(Motivation)แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้และทำให้ประสบความสำเร็จ แรงจูงใจภายนอกที่ทำให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้เช่นกัน เช่น การได้ทำงานที่ตนเองชอบมีความมั่นคง ได้รับค่าตอบแทนสูง แรงจูงใจที่สำคัญและมีความสำคัญ มีความหนักแน่นมากกว่าแรงจูงใจภายนอกคือ แรงจูงใจภายใน เช่นความปรารถนาที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และจากการศึกษาของTough (1979 อ้างถึงใน Knowles,1984) พบว่าแรงจูงใจทำให้ผู้ใหญ่เกิดการพัฒนาในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และอุปสรรคในการเรียนรู้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้ความสนใจและความใส่ใจที่จะเรียนรู้ของผู้ใหญ่ลดลง

หลักการเรียนรู้ 10 ประการที่มีส่วนสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Adult Learning: Ten Principles) (Knowles, 1984)

- 1) ควรพิจารณาให้ความสำคัญกับแรงจูงใจในการเรียน (Motivation to learn)
- 2) สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ต้องมีความสะดวกสบายเหมาะสมตลอดจนได้รับความไว้วางใจและการให้เกียรติผู้เรียน
- 3) ควรคำนึงถึงความต้องการในการเรียนของแต่ละบุคคลและรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่มีความหลากหลาย
- 4) ต้องคำนึงถึงความรู้และประสบการณ์เดิมอันมีคุณค่า

- 5) ควรได้พิจารณาถึงการดูแล ให้ความสำคัญกับเนื้อหา กิจกรรมในการเรียนรู้
- 6) ให้ความสำคัญกับปัญหาที่สอดคล้องกับความจริง และนำไปใช้ในการแก้ปัญหา
- 7) ต้องให้การเอาใจใส่กับการมีส่วนร่วมทั้งทางด้านสติปัญญา และทางด้านร่างกายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 8) ควรให้มีเวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ข้อมูลใหม่ๆ การฝึกทักษะใหม่ๆ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ
- 9) ให้โอกาสในการฝึกภาคปฏิบัติจนเกิดผลดีหรือการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
- 10) ให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพ หรือสมรรถภาพในการเรียนรู้ สามารถเห็นถึงความก้าวหน้าที่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

พื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่สมัยใหม่

- 1) ความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ก็ต่อเมื่อมีความต้องการและสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
  - 2) สถานการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิต การเรียนรู้จะได้ผลดีถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง
  - 3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ ประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่า
  - 4) ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง มากกว่าที่จะให้ใครชี้นำ
  - 5) ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ใหญ่ที่มีอายุมากขึ้นก็ยิ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ดังนั้นการสอนผู้ใหญ่จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของการเรียน จะต้องจัดเตรียมรูปแบบของการเรียนการสอน เวลา สถานที่ และความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละขั้นให้ดี
- สรุปได้ว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นมีลักษณะของการเรียนด้วยการนำตนเองหรือการเรียนรู้ด้วยตนเองสูง เนื่องจากวัยผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความรอบคอบในการแก้ปัญหา มีเหตุผลในการเลือกสิ่งที่เรียน และจะเรียนในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ประสบการณ์ในอดีต ทำให้ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากทฤษฎีการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถเป็นข้อมูลในการอธิบายการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลได้ เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลจัดเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จำเป็นต้องได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ และอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ แนวมนุษยนิยมว่า บุคคลทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และสามารถพัฒนาตนเอง ทั้งนี้การเรียนรู้เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม และ

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพพยาบาล เป็นแนวทางที่ควรส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นในหลายประเทศ และในหลายวัฒนธรรม ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในปัจจุบัน นอกจากนี้ การเรียนรู้ด้วยตนเองยังเป็นทักษะที่จำเป็นของบัณฑิตที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) และเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (Learning Quality) นอกจากนี้การเรียนรู้ด้วยตนเองนี้ยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นสาระของการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงประกอบด้วย

4.1 ความหมาย และแนวคิดของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1971; 1975) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการซึ่งผู้เรียนแต่ละคนมีความคิดริเริ่มด้วยตัวเองโดยอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นหรือไม่ต้องการก็ได้ เกิดจากความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนจะทำการวิเคราะห์ความต้องการที่จะเรียนรู้ของตน กำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ แยกแยะแจกแจงแหล่ง ข้อมูลในการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นคนและเป็นอุปกรณ์ คัดเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมและประเมินผลการเรียนรู้นั้นๆ ถือเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนด้วย

Skager(1978)กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการเรียนรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติ และการประเมินผลของกิจกรรมการเรียนทั้งในลักษณะที่เป็นเฉพาะของบุคคลและในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้ที่ร่วมมือกัน

Tough (1975) ได้ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ว่าเป็นสิ่งที่บุคคลเป็นผู้ริเริ่ม เจตนาจงใจ และรับผิดชอบกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่ผู้เรียนริเริ่มขึ้นเองจากความต้องการของตนเอง โดยอาจได้รับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้รู้ เป็นสิ่งที่ผู้เรียนวางแผนเองว่าต้องการเนื้อหาอะไร ต้องการความช่วยเหลือ และคำแนะนำเพียงเล็กน้อยจากผู้รู้

Griffin(1983) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นประสบการณ์การเรียนรู้เฉพาะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมีเป้าหมายไปสู่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของตนเอง ความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติและการประเมินผลการเรียนรู้

Brookfield (1985) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึงการเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระในการแยกตนอยู่คนเดียว เรียนโดยอาศัยความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกน้อยที่สุด ตนเองเป็นผู้ควบคุมการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหา และวิธีการเรียน มีการปรึกษาบุคคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การกำหนดและใช้หนังสือประกอบการเรียน รวมทั้งวิธีการประเมินผลการเรียนรู้บ้าง

Dixon (1995) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเองเป็นผู้ริเริ่มและตั้งเป้าหมายในการเรียนเลือกแหล่งความรู้ เลือกสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยอาจได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือไม่ก็ได้

Brockett and Heimstra (1991) เสนอว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมการเรียนรู้ จัดเป็นองค์ประกอบภายนอกผู้เรียน ความรู้มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก ส่วนบุคลิกลักษณะของบุคคลในการนำตนเอง (Learner Self-Direction) เป็นองค์ประกอบภายในตัวผู้เรียน ในบริบทของการเรียนรู้ บุคคลจะมีความยินดีในการเรียนรู้ที่ได้ชี้นำ มีทางเลือกในทิศทางตนเองกำหนด และจะส่งผลให้มีความรับผิดชอบสำหรับผลที่จะตามมาจากการกระทำของตน ซึ่งหมายถึง ระดับการนำตนเองของบุคคล (Self-Direction in Learning) นั้นเอง ถ้ามีการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น มีการสร้างแรงจูงใจ และได้รับประสบการณ์ที่เอื้อต่อการนำตนเอง ก็จะมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จได้สูง แม้ผู้เรียนที่มีระดับการนำตนเองต่ำถ้าได้รับโอกาสที่เอื้ออำนวย จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้สูงเช่นเดียวกัน ดังนั้น ผู้สอนจะมีบทบาทโดยตรงมากขึ้นในการอำนวยความสะดวก สุดท้ายความสัมพันธ์ของสังคม (Social Context) เป็นองค์ประกอบที่ล้อมรอบองค์ประกอบอื่นๆ และกิจกรรมการรู้นั้นไม่สามารถแยกออกไปจากสังคมที่ผู้เรียนเกี่ยวข้องได้ สภาพแวดล้อมของสังคมมีผลต่อการนำตนเองของผู้เรียน

สมคิด อิศระวัฒน์ (2541) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้ เป็นวิธีการไขว่คว้าหาความรู้บางอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ผู้เรียนสามารถดำรงชีพในสังคมได้อย่างมีคุณภาพการเรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความกระหายใคร่รู้ สามารถเรียนรู้เรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ได้มากที่สุด และจะดำเนินการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องมีใครมาบอกตนเองจะเป็นผู้ริเริ่มวางแผนการศึกษาไปจนจบกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดสำหรับบุคคลในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นวิธีการหนึ่ง ที่ช่วยให้การศึกษาเกิดความสมดุล

สุรกุล เจนอบรม (2531) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่บุคคลเกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ โดยจะมีผู้ช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม และบุคคลนั้นต้องมีวัตถุประสงค์

ที่แน่ชัดว่าต้องการเรียนอะไร เรียนไปทำไม และควรจะทำถึงความต้องการของตน เลือกวิธีการเรียน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ สามารถค้นหาแหล่งข้อมูลความรู้ต่างๆได้ด้วยตนเอง และสามารถประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองได้

อรรถพรณ ลือบุญธวัชชัย (2543) กล่าวถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้กระทำจัดประสบการณ์ให้กับตนเองในเรื่องราวที่สนใจ และตั้งใจที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนมีโอกาสในการเลือกหัวข้อ เนื้อหา วิธีการ และสื่อในการเรียนตามความสนใจ และความถนัด ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกช่วยเหลือ ชี้แนะแหล่งความรู้ วิธีการศึกษา การวิเคราะห์ และการสรุป

สรุปการเรียนรู้ด้วยตนเองหมายถึง การเรียนการสอนที่เกิดจากความพอใจของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหา จัดประสบการณ์การเรียนรู้ วางแผนการเรียน แสวงหาวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองรวมทั้งสามารถประเมินตนเองได้ โดยอาศัยความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยจาก อาจารย์ เพื่อน รวมทั้งการมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนที่เหมาะสม

4.2 ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1975) กล่าวถึง ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้

1) บุคคลที่เรียนรู้ด้วยการริเริ่มของตนเองจะเรียนได้มากกว่า ดีกว่าบุคคลที่เพียงเป็นผู้รับหรือรอให้ผู้สอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจมีจุดมุ่งหมาย และมีแรงจูงใจสูง สามารถใช้ประโยชน์ จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสั่งแต่เพียงอย่างเดียว

2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนเป็นเด็กมีธรรมชาติที่จะต้องพึ่งพิงผู้อื่น ต้องการผู้ปกครองในการปกป้องเลี้ยงดู และตัดสินใจแทนให้ เมื่อเติบโตมีพัฒนาขึ้นก็ค่อยๆ พัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครู และผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้นำตนเองได้มากขึ้น

3) พัฒนาการใหม่ๆทางการศึกษา เช่นมีหลักสูตรใหม่ มีห้องเรียนแบบเปิดศูนย์ วิชาการศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่นักเรียนนอก มหาวิทยาลัยเปิด เป็นต้นแบบของการศึกษาเหล่านี้ ล้วนผลักดันหรือบีบคั้นไปที่ผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

4) การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นความอยู่รอดของชีวิต เนื่องจากโลกในปัจจุบันเป็นโลกใหม่ที่แปลกไปกว่าเดิม ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลนำไปสู่ความจำเป็นทางการศึกษาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต

เกียรติวรรณ อมาตยกุล(2530) กล่าวถึง ความจำเป็นของการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจาก

1) วิชาการต่างๆในโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาจะต้องเป็นการพัฒนาทักษะของการแสวงหาความรู้ ผู้ที่มีการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อย่างชำนาญชำนาญไปจนตลอดชีวิต

2) การศึกษาไม่จำเป็นที่จะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในสถาบันการศึกษาเท่านั้น เพราะประสบการณ์การเรียนรู้ ทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตคือแหล่งความรู้ทั้งสิ้น การรู้จักใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งในหรือนอกสถาบันการศึกษา เพื่อการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจของแต่ละบุคคล

3) การศึกษาจะต้องไม่จำกัดอยู่เฉพาะในวัยเด็กเท่านั้น การศึกษาคือการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งที่เราเรียนตอนเด็กควรจะเป็นทักษะของการแสวงหาความรู้ การใช้ความรู้ความเข้าใจทัศนคติและคุณค่าที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตที่มีความสุขและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

4) การเรียนรู้ในแบบที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ และชี้นำตนเอง สอดคล้องกับกระบวนการจิตวิทยา ธรรมชาติของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการในส่วนลึกที่จะเป็นอิสระชี้นำตนเอง และสิ่งหนึ่งที่เป็นธรรมชาติของการบรรลุภาวะของบุคคล คือความสามารถในการรับผิดชอบชีวิตของตนเองและชี้นำตนเองได้มาก

5) การที่ผู้เรียนมีส่วนในการเลือกเรียนสิ่งที่ต้องการเรียนและมีส่วนในการกำหนดวิธีเรียนย่อมจะต้องเรียนได้ดีและเรียนรู้ได้มากกว่าผู้ที่ต้องเรียนในแบบที่ถูกกำหนดให้เรียน คือผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์มาใช้ในการเรียนรู้และนำสิ่งที่เรียนรู้มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้มากกว่า

6) การเรียนการสอนแบบเน้นให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง รู้จักตัดสินใจและมีความรับผิดชอบในตัวเองถือเป็น จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา

Borich (1992)กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจและความหมายของเนื้อหาตำราด้วยตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการใช้เหตุผล แก้ปัญหาและคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน และยังช่วยเพิ่มทักษะ การควบคุมตนเองและพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ

รุ่ง แก้วแดง (2542) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สามารถนำมาใช้ได้กับทุกกลุ่มอายุ ทุกวัฒนธรรม และทุกระดับ การที่ผู้เรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนตามการชี้นำของผู้อื่นและจะเป็นผู้ที่รักจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพราะการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการ ความสนใจของตนเอง

อย่างแท้จริง ทำให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข สนุกสนาน ทำท่ายความสามารถ ทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้

สรุปได้ว่าการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สามารถส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้เหมาะสมกับการศึกษาทางพยาบาลศาสตร์ที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการตลอดเวลา ดังนั้นการมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสามารถทำให้เกิดการพัฒนาตนเองและวิชาชีพได้

4.3 ลักษณะของบุคคลที่เรียนรู้ด้วยตนเอง

สมคิด อิศระวัฒน์ (2532) อธิบายถึงลักษณะของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง การที่บุคคลมีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วจะสามารถนำไปสู่การเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้ ซึ่งลักษณะของคนที่เรียนรู้ด้วยตนเอง มีลักษณะดังต่อไปนี้

1) สม่ครใจที่จะเรียนด้วยตนเอง (Voluntarily to Learn) มิได้เกิดจากการบังคับแต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้

2) ตนเองต้องเป็นข้อมูลของตนเอง (Self- resourceful) นั่นคือ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนเองจะเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนด เป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการและวิธีประเมินผลการเรียน ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ด้วยตนเอง (Manager of change) ผู้เรียนต้องมีความตระหนักในความสามารถ สามารถตัดสินใจได้ มีการรับผิดชอบต่อหน้าที่ และบทบาทในการเป็นผู้เรียนที่ดี

3) ผู้เรียนต้องรู้วิธีการที่จะเรียน (Know how to learn) ผู้เรียนจะทราบขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้ว่าเขาจะไปจุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

Skager (1978) ได้อธิบายลักษณะของผู้เรียนรู้ด้วยตนเองดังนี้

1) ยอมรับตนเอง (Self –Acceptance) หรือมีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง
2) สามารถวางแผนการเรียนด้วยตนเอง (Planfullness) โดยรู้ถึงความต้องการในการเรียนของตนกำหนดจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับตนเองให้สอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้และรวมทั้งมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3) มีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ภายในตนเอง จะสามารถเรียนรู้โดยปราศจากสิ่งที่คุณค่าภายนอก เช่น รางวัล การถูกตำหนิ การถูกลดโทษ เรียนเพื่อต้องการวุฒิปริญญาหรือตำแหน่ง

4) มีการประเมินผลตนเอง (Internalized evaluation) สามารถที่จะประเมินตนเองไว้ว่าจะเรียนได้ดีแค่ไหน โดยอาจขอให้ผู้อื่นประเมินการเรียนรู้อีกก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องยอมรับ

การประเมินผลภายนอกว่าถูกต้องก็ต่อเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอย่างอิสระและการประเมินสอดคล้องกับสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏเป็นจริงอยู่ขณะนั้น

5) เปิดกว้างต่อประสบการณ์ (Openness to experience) ผู้เรียนที่นำประสบการณ์ เข้ามาใช้ในกิจกรรมชนิดใหม่ๆ อาจจะสะท้อนการเรียนรู้ หรือ การกำหนดเป้าหมายไว้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเหตุเป็นผล ในการที่เข้าไปทำกิจกรรมใหม่ๆ

6) ยืดหยุ่นในการเรียนรู้ (Flexibility) การยืดหยุ่นในการเรียนรู้อาจชี้ให้เห็นถึงความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียนและใช้ระบบการเข้าถึงปัญหาโดยใช้ทักษะการสำรวจการลองผิดลองถูกซึ่งไม่ได้แสดงถึงการขาดความตั้งใจที่จะเรียนรู้ และความล้มเหลวจะได้รับการแก้ไขปรับปรุง

7) การเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) ผู้เรียนที่ดูแลตนเองได้เลือกที่จะผูกพันกับรูปแบบการเรียนรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะตั้งปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานของระยะเวลา และสถานที่ กำหนดให้ และทราบว่า ลักษณะการเรียนแบบใดที่มีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับได้สรุปได้ว่าลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง มีความยืดหยุ่น มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและยอมรับแก้ไขปรับปรุงตนเองตลอดเวลา

4.4 ขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สุรกุล เจนอบรม (2532) ได้ให้ข้อเสนอแนะขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเองดังต่อไปนี้

1) การสำรวจตนเอง ทำความรู้จักตนเอง สำรวจว่าตนเองสนใจเรื่องอะไรมากที่สุด มีความสามารถด้านใด สนใจสิ่งใหม่ๆ อะไรบ้าง

2) ทำสมุดบันทึกส่วนตัว เพื่อใช้บันทึกข้อมูล ความคิดเรื่องราวต่างๆ ที่เราได้เรียนรู้ หรือเกิดขึ้นในสมองของเรา สมุดนี้จะช่วยเก็บสะสมความคิดที่ละเอียดละน้อยเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างไกลออกไป

3) กำหนดโครงการที่จะเรียน ตามที่เราได้สำรวจความต้องการไว้ นั้น นำมาขยายเป็นโครงการ เป็นแผนการที่จะเรียนว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร โดยพิจารณาว่าความรู้ที่เราต้องการแสวงหานั้น ช่วยให้เราถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ทำให้เกิดความพอใจความสนุกสนานที่จะเรียนหรือเปล่า ประหยัดเงินและเวลามากน้อยแค่ไหน

4) สร้างห้องสมุดของตนเอง หมายถึง การรวบรวมรายชื่อ ข้อมูล แหล่งความรู้ต่างๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจ เพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

5) มองหาแหล่งความรู้ที่อยู่ในชุมชนนั้น เช่น ผู้รู้ ผู้ชำนาญการในอาชีพต่างๆ ห้องสมุด สมาคม สถานทีราชการ ฯลฯ ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้ จะเป็นแหล่งสำคัญในการค้นคว้า

6) หาเพื่อนร่วมเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน

7) การเลือกเรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจจากสถานศึกษาที่เปิดสอนในเวลาเย็นหรือวันหยุด หรืออาจเรียนทางวิทยุ โทรทัศน์ ไปรษณีย์จากมหาวิทยาลัยเปิดเป็นต้น โดยลักษณะของการเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ไม่จำเป็นต้องเข้าชั้นเรียน

8) การเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติซึ่งก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) กล่าวถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเมื่อฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเอง มีดังนี้

1) ผู้เรียนส่วนหนึ่งอาจไม่รู้ว่าตนเองกำลังเรียนรู้ คนเหล่านี้มีความคิดว่าการเรียนรู้คือ สิ่งที่เขาต้องทำเมื่ออยู่ในโรงเรียน เรียนจากห้องเรียนเท่านั้น

2) ผู้เรียนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนเองมีวิธีการเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนไม่ค่อยตระหนักถึงขั้นตอนต่างๆ ของการเรียนรู้(Learning Process) และวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคน (Learning Style)

3)ความสามารถที่จะเป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน ผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงหรือผู้อำนวยการความสะดวก จะต้องมีความเข้าใจว่าเมื่อใดตนเองควรเข้าไปช่วยเหลือหรือเมื่อใดควรปล่อยให้ผู้เรียนรับผิดชอบด้วยตนเอง

4)บทบาทของผู้ที่เป็นพี่เลี้ยงหรือผู้อำนวยการความสะดวกให้กับกลุ่มซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกัน

5) แนวโน้มการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้มาก ถ้าผู้เรียนมีความเป็นส่วนตัว

6)การเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน อาจมีการสอบถามจากผู้อื่นหรือขอความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก ในบางกรณีอาจมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นแต่ ตนเองมีความรู้สึกว่าเป็นผู้เรียนรู้ด้วยอิสระ(Independent Learner) เรื่องของการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้เป็นเรื่องภายในจิตใจได้สำนึกของผู้เรียนมากกว่าการจัดการภายนอก วิธีการที่บุคคลเรียนรู้ด้วยตนเอง จะเป็นวิธีการที่จะช่วยให้บุคคลเกิดความเจริญงอกงามในระดับที่ดี

7)การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากถ้าจัดในสถาบันการศึกษาต่างๆ เพราะธรรมชาติสถาบันจะเป็นผู้ที่กำหนด สิ่งที่ต้องเป็น ต้องทำไว้ในการดำเนินการฝึกผู้เรียนให้มีคุณลักษณะแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง นั้นจึงต้องมีการปรับระบบอื่นให้สอดคล้องด้วย เช่น การวัดผล การจัดชั้นเรียน ตารางการเรียน

8)วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองมิใช่การเรียนที่ดีที่สุด แต่เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับบุคคลและสถานการณ์บางอย่างเท่านั้น

9) สื่อที่อาจนำมาใช้ในการเรียนด้วยตนเองในปัจจุบัน เรื่องของเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้ อาจจะเรียนสถานที่ใด เวลาใดก็ได้ โดยใช้สื่อต่อไปนี้ สื่อ สิ่งพิมพ์

เช่น หนังสือ ตำรา บทเรียนสำเร็จรูป สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) Web-Based Instruction CD-ROM

4.5 ลักษณะการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง (อรพรรณ ลือบุญวัชชัย, 2543) ควรประกอบด้วย

1) ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน ต้องเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมากกว่าเป็นการถ่ายทอด ความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน

2) ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และ กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการประเมินผลตนเองภายใต้ข้อตกลงระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

3) ระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้มักเป็นตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถเรียนได้ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เรียนรู้ทั้งทางตรง และทางอ้อมโดยอาศัยสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์

4) การเรียนรู้ด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เช่นการใช้ E-Mail และ Internet จากเหตุผลดังกล่าวการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงมีความเหมาะสมและควรได้นำมาใช้เพื่อ พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากเป็น วิธีที่ผู้เรียนสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระรวมทั้งมีโอกาสในการใช้ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการแสวงหาความรู้ เพื่อการพัฒนาตนเอง และสามารถที่จะหาแหล่ง การศึกษาในรูปแบบอื่นได้ด้วยตนเอง เช่น การศึกษานอกสถาบันการศึกษา ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงมีความสำคัญถ้าได้รับการปลูกฝังให้นักศึกษาพยาบาลให้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้

5. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

Good (1973) ได้ให้ความหมายของความพร้อมไว้ว่า เป็นความสามารถในการตัดสินใจ มีความต้องการและมีความสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ความพร้อมเกิดจากลักษณะ ทางวุฒิภาวะ ประสบการณ์ และอารมณ์ของผู้เรียน ความพร้อมจึงเป็นการพัฒนาคนให้มีความสามารถที่จะเรียนหรือทำกิจกรรม

สังัด อุทรานันท์ (2528) ความพร้อมเป็นสภาวะทางด้านร่างกายหรือจิตใจที่มีอยู่ในตัวบุคคล เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเรียน ความพร้อมในการเรียนมี 2 ประการคือ ประการแรกคือ วุฒิภาวะ โดยจะต้องคำนึงถึงว่าผู้เรียนในวัยนั้นๆ มีความสามารถที่จะเรียนหรือปฏิบัติกิจกรรมที่

กำหนดขึ้นได้ และประการที่สองคือ ผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนสิ่งใหม่หรือยัง หากสิ่งหนึ่งสิ่งใดยังไม่พร้อม อาจทำให้การเรียนการสอนเป็นไปโดยไม่ได้ผลเท่าที่ควร

อาวีร์ พันธุ์มณี(2541)ได้อธิบายว่า สภาพความพร้อมตามกฎแห่งความพร้อมของ Thorndike ความพร้อมคืออู่อุณหภูมิภาวะของผู้เรียน ทั้งทางร่างกาย อวัยวะต่างๆ ในการเรียนรู้ และจิตใจ รวมทั้งพื้นฐานประสบการณ์เดิม สภาพความพร้อมของทางร่างกายคือ หู ตา ประสาท สมอง กล้ามเนื้อ ประสบการณ์เดิมที่จะเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่หรือสิ่งใหม่ ตลอดจนความสนใจ ความเข้าใจ ต่อสิ่งที่จะเรียน ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมตามองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าว ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความพร้อมจึงจำแนกออกได้เป็น 3 สภาพ คือ

1) เมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำ ก็จะทำให้เกิดความพอใจ ก็จะเกิดการเรียนรู้
พร้อม .....► ได้กระทำ .....► พอใจ .....► เกิดการเรียนรู้

2) เมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำแล้วไม่ได้ทำก็จะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจและไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้

พร้อม .....► ไม่ได้กระทำ .....► ไม่พึงพอใจ.....► ไม่เกิดการเรียนรู้

3) เมื่อบุคคลไม่พร้อมแล้วต้องทำ ก็ทำให้ไม่พอใจและไม่เกิดการเรียนรู้

ไม่พร้อม.....► ต้องกระทำ .....► ไม่พึงพอใจ .....► ไม่เกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่าการที่บุคคลจะมีแนวโน้มในการทำงานให้ประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมและความไม่พร้อม บุคคลที่มีความพร้อมดีจะทำงานหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความราบรื่นและประสบผลสำเร็จงานที่ได้ก็จะมีประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี จำเป็นต้องมีความพร้อมในการเรียนเช่นกัน และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสภาพส่วนตัว และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน

5.2 องค์ประกอบของความพร้อม

วรภรณ์ รักรวิจัย (2529) ได้แบ่งองค์ประกอบของความพร้อม ของผู้เรียนเป็น 4 ด้าน คือ

1) องค์ประกอบทางกายภาพ เป็นพัฒนาการทางร่างกายที่เจริญงอกงามตามภาวะปกติของวัย ได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อ

2) องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา ได้แก่ความสามารถในการคิด ความเข้าใจ และความสามารถในการรับรู้ และการใช้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

3) องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ประสบการณ์ทางด้านสังคม ภาษา

4) องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ได้แก่ความต้องการ การเรียนรู้ ความสนใจ และความอยากรู้อยากเห็น

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2531) กล่าวถึงความพร้อมที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) ความพร้อมจากภาวะร่างกายเป็นภาวะที่ความพร้อมของสรีระที่จะเรียนรู้ทักษะต่างๆที่สังเกตได้จากภายนอก จากการสังเกตและการศึกษา เราสามารถที่จะกำหนดว่าในช่วงอายุแต่ละช่วงของคนเรานั้น ช่วงใดที่พร้อมจะเรียนรู้ทักษะใด เช่น การเรียนรู้ที่จะเดิน พุดใน ช่วงวัยเด็ก การเรียนรู้ที่จะอ่านในช่วงวัยเริ่มเรียน หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองในวัยผู้ใหญ่

2) ความพร้อมจากภาวะแวดล้อมหรือสภาพสังคม เป็นภาวะความพร้อมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างกัน เพราะการอยู่ในสังคมทำให้คนเราจำเป็นต้องเรียนรู้ และแสวงหาเพื่อการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ตามสถานะที่ตนเองเป็นอยู่ซึ่งซับซ้อนมากกว่า ความพร้อมของร่างกาย เพราะไม่สามารถสังเกตเห็นได้ในตัวผู้เรียน เป็นความพร้อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงบทบาทในสังคมของบุคคลนั้น การปรับตัวในสภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ จะก่อให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้อย่างสูงสุดในตัวบุคคล

3) ความพร้อมของภาวะจิตใจเป็นความพร้อมที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล ซึ่งมีสาเหตุจากภาวะร่างกาย ภาวะสังคม และภาวะอื่นๆ ที่เข้ามามีบทบาท ความพร้อมของจิตใจก็เป็นเรื่องซับซ้อน เช่นกัน เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในเป็นการพัฒนาของสมอง การพัฒนาความคิด ค่านิยม ความต้องการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะแสดงออกทางพฤติกรรมในด้านต่างๆ รวมทั้งความพร้อมที่จะเรียนรู้

พัชรี สอนแก้ว (2536) สรุปองค์ประกอบที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมในการเรียน ได้แก่

1) องค์ประกอบภายในผู้เรียน ประกอบด้วย

วุฒิภาวะ เป็นตัวกำหนด ระดับความเจริญเติบโตสูงสุดของพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ในแต่ละวัยของบุคคล

ประสบการณ์เดิม หรือพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน เป็นความรู้เบื้องต้นที่ช่วยให้ ผู้เรียน เข้าใจความรู้ใหม่ๆ เช่น การรู้คำศัพท์ จะเป็นพื้นฐานให้กับการพูดเป็นประโยค ดังนั้นในการเรียนรู้สิ่งใดๆ ผู้เรียนจะต้องมีวุฒิภาวะและประสบการณ์เดิมมาก่อนจึงจะช่วยให้พร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้

2) องค์ประกอบภายในโรงเรียน ประกอบด้วยผู้สอน บทเรียน วิธีการสอนที่ผู้สอน ต้องใช้ให้เหมาะกับวัยของผู้เรียน ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการสอนหลายๆวิธี เพื่อให้เหมาะสมกับ บทเรียน มีกิจกรรมและสื่อการสอนที่น่าสนใจ อันจะช่วยกระตุ้นความสนใจ และความกระตือรือร้นของผู้เรียน รวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆไปในโรงเรียน

สรุปได้ว่าความพร้อมในการเรียนรู้อยู่เกิดจากความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสภาพแวดล้อมภายนอกที่อยู่รอบตัวผู้เรียนด้วย ถ้าทั้งสามองค์ประกอบมีความเหมาะสมสอดคล้องกันก็จะก่อให้เกิดความพร้อมในการเรียนรู้ได้ดี

5.3 ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมให้นักศึกษามีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องส่งเสริมให้

เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล และได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไว้ ดังนี้

5.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Knowles (1975) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองไว้ดังนี้

- 1) ต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียน และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ นั่นคือรู้ความแตกต่างระหว่างการสอนที่ครูเป็นผู้ชี้แนะ กับการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) เป็นบุคคลที่เป็นตัวของตัวเองไม่ขึ้นกับใครและเป็นคนที่สามารถนำตนเองได้
- 3) ความสามารถที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี เพื่อที่จะใช้บุคคลเหล่านี้เป็นเหมือนสิ่งที่จะท่อนให้ทราบถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง วางแผนการเรียนรู้ของตนเอง การเรียนรู้ และการช่วยเหลือบุคคลอื่น และการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านั้น
- 4) ความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้อย่างสมจริง โดยความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- 5) ความสามารถในการแปลความต้องการในการเรียนออกมาเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ ในรูปแบบที่อาจจะทำให้การประเมินผลสำเร็จนั้นเป็นไปได้
- 6) ความสามารถในการโยงความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอนในการทำให้เรื่องยากง่ายขึ้น และเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษา
- 7) ความสามารถในการหาบุคคลและแหล่งเอกสารวิทยาการที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
- 8) ความสามารถในการเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ประโยชน์จากแหล่งวิทยาการ และมีความคิดริเริ่มในการวางแผนนโยบายอย่างมีทักษะความชำนาญ
- 9) ความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อค้นพบต่างๆ ไปใช้อย่างเหมาะสม

Tough (1979) ได้ทำการศึกษาพบว่าผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องเป็นผู้มีเป้าหมายชัดเจน มีความสนใจอย่างมีทิศทางแน่ชัด ยึดมั่นต่อจุดมุ่งหมายของชีวิต วางแผนการเรียนได้ดี มีทักษะในการศึกษาหาความรู้ มีความมุ่งมั่นพยายามเรียนได้โดยไม่สุดกำลัง ความสามารถ ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ยอมรับตนเอง และพยายามพัฒนาศักยภาพของตน กล้าแสดงออกเปิดเผยตนเอง มีผลงานและประสบความสำเร็จ

สุนทร สุนันท์ชัย(2532) กล่าวว่าผู้เรียนที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะต้องมีทักษะในการอ่าน การเขียน จนสามารถที่จะอ่านคั่นคว้าได้ รู้จักการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เช่น เรียนเองโดยไม่ต้องมีอาจารย์ รู้จักคิด หาเหตุผล แปลความ คั่นคว้า สามารถใช้สื่อต่างๆ เช่น แบบการเรียน หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สามารถใช้แหล่งวิชาในชุมชนให้เป็นประโยชน์ได้ เช่น

การประกอบอาชีพ ซึ่งระบุความต้องการของตนเอง วางแผนดำเนินการศึกษาเล่าเรียน และประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้

5.3.2 การประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในปี 1978 Guglielmino ได้ทำการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือ ในการวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียกว่า SDLRS (Self – Directed Learning Readiness Scale) โดยเชื่อว่าบุคคลซึ่งมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้คือ (Gugleilmino, 1982 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์, 2538)

1) การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ (Openness to Learning) คือการเป็นผู้ที่รักการเรียนรู้ อยู่เสมอตลอดชีวิต สนใจในการเรียน ประารถนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ ถือว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ถือว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มีความภาคภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ยอมรับคำติติงในความผิดพลาดของตน

2) อัตรมโนทัศน์ในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self Concept as an effective Learner) คือเป็นผู้มีความสามารถในการแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้อย่างเหมาะสม มีความพยายามในการทำ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ กระตือรือร้นในการเรียน

3) ความคิดริเริ่ม และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Initiative and Independent in Learning) คือ เป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองได้ดี ชอบซักถาม มีความสามารถในการคิดค้นหาวิธีเรียนรู้ต่างๆ ได้หลายรูปแบบมักเป็นผู้นำกลุ่มในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม อ่านและทำความเข้าใจด้วยตนเองได้ดี

4) ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (Informed Acceptance of Responsibility) คือเป็นผู้ที่สามารถบอกได้ว่าตนเองเรียนรู้ได้ดีเพียงใด เข้าใจบทบาทของตน และอะไรเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาของตน มีบทบาทในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของตน

5) ความรักในการเรียน (Love of Learning) เป็นผู้ที่มีความรักเอาใจใส่ในการเรียน สนุกสนานกับการแสวงหาความรู้ เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ และเห็นว่าคะแนนสอบไม่ใช่เรื่องสำคัญ แต่ความเข้าใจในเนื้อหา มีความสำคัญมากกว่า

6) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) เป็นผู้ที่มีกล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ท้าทาย สามารถคิดหาวิธีที่หลากหลายในการเรียน และการแก้ปัญหา คิด และทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่นเสมอ ชอบสำรวจปัญหาโดยใช้ความคิดหลายทาง

7) มองอนาคตในแง่ดี (Positive Orientation to the Future) เป็นผู้ ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นตลอดชีวิต การเรียนรู้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชีวิต มีความพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติให้เกิดผลดี มีความสุขในการคิดถึงอนาคต และมองว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทายไม่ใช่อุปสรรค

8) สามารถใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to Use Basic Study Skill and Problem –Solving Skill) คือเป็นผู้ที่มีทักษะ ในการอ่าน การเขียน การฟัง และการจำ รู้จักแสวงหาแหล่งข้อมูล และเลือกใช้ทรัพยากรในการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีความสนใจในการแก้ปัญหาและคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย

แบบวัด SDRLS ได้ถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายและมีความครอบคลุมลักษณะ ผู้เรียนนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ มีการนำมาทดสอบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนซึ่ง Brockett (1991) เป็นนักการศึกษาท่านหนึ่งที่ได้ทำการทดลองเครื่องมือนี้และระบุว่า เป็นแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีความน่าเชื่อถือ สมเหตุสมผล และมีองค์ประกอบที่ครอบคลุม ปัจจุบันนิยมใช้แบบวัด SDRLS โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ

- 1) ใช้เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับงานวิจัยเชิงทดลองกึ่งทดลอง หรืองานวิจัยหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆที่เกี่ยวกับบุคคล
  - 2) ใช้เป็นเครื่องมือวินิจฉัยการประเมินผู้เรียนในด้านความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- นักการศึกษาไทยได้นำแบบวัด SDRLS มาปรับปรุงและวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนในกลุ่มต่างๆเช่น นรินทร์ บุญชู (2532) ส่องหล้า เทพเชาว์นะ(2534) สุภมาส ทองใส (2535) และนฤมล เกื่อนมา(2539)นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล มีค่าความเที่ยงที่ระดับ .88 นับเป็นแบบวัดที่ความน่าเชื่อถือในระดับสูง

จากการศึกษาความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สรุปได้ว่า การที่บุคคลจะเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้นต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ประสบการณ์เดิม และสังคมสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีทักษะพื้นฐานในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น การอ่าน การเขียน การจำ มีการยอมรับความสามารถตนเอง รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อแผนการเรียนของตนเอง มีความสามารถในการประเมินผลการเรียนด้วยตนเองได้ มีความสามารถในการแสวงหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของตน จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกใช้กรอบแนวคิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Guglielmino ประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ถึงความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

6.1 ความหมายและความสำคัญของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

Roger (1961) ได้กล่าวถึงความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกที่นึกคิดที่มีต่อตนเองและเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีค่าเป็นความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในแง่บวก ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองตามมา และเป็นสิ่งที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่การเป็นบุคคลที่สมบูรณ์คือมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนับเป็นขอบเขตที่บุคคลมีความเชื่อเกี่ยวกับ ความสามารถของเขา

Rosenberg(1979)ให้ความหมายความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองว่าเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในตนเองเกี่ยวกับการยอมรับนับถือ เห็นคุณค่า มีความเชื่อมั่นในตนเอง รวมทั้งการประเมินตนเอง ทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

Bandura (1986) กล่าวว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินตนเองของบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกของความภาคภูมิใจในตนเองทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

Muhlenkamp and Sayles (1986) กล่าวว่ากรรับรู้คุณค่าในตนเอง มีความหมายคล้ายคลึงกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (self- value) ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง (self -image) การคำนึงถึงตนเอง(Self-regard)

Waitly and Witt (1993) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความหมายคล้ายคลึงในบางส่วนกับการยอมรับตนเอง (self-acceptance) การรับรู้คุณค่าในตนเอง (self-wort) ความเชื่อมั่นในสมรรถนะแห่งตนหรือการรับรู้ความสามารถของตนเอง (self -efficacy)

Barden (1996) กล่าวถึงความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองว่าเป็นลักษณะของความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า มีความเข้มแข็งและมีความสามารถเพียงพอในการกระทำสิ่งต่างๆ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจึงเปรียบเสมือนพลังบวกที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญอุปสรรคต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ด้วยความมั่นใจว่าจะปรับตัวได้ดี

Stanwyh (1983 cited in Kloise and Tinis, 1992 อ้างถึงใน มณฑกานต์ สุนปาน, 2543) ได้ศึกษาและให้ความหมายของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองว่าเป็นความเชื่อมั่นในความสามารถของการตัดสินใจด้วยตนเอง การบอกระดับความภาคภูมิใจที่บุคคลมีต่อตนเอง และทัศนคติที่มีคุณค่าของบุคคลโดยได้รับอิทธิพลมาจากพฤติกรรม การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นๆ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมี 2 ลักษณะ คือความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามพื้นฐาน เกิดจากประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็ก โดยมีความเชื่อว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามพื้นฐาน (basic self-esteem) จะดำรงอยู่อย่างมั่นคงและไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เพราะจุดกำเนิดของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามพื้นฐานเกิดจากประสบการณ์ชีวิตในวัยเด็ก โดยเชื่อว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะดำรงอยู่อย่างมั่นคงและไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เพราะจุดกำเนิดมาจากครอบครัว ซึ่งจะมีการพัฒนามาจากครอบครัว ซึ่งจะมีการพัฒนาในระยะแรกของชีวิตและบุคคลที่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนา

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระยะนี้คือ พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง สำหรับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามหน้าที่ (functional self-esteem) มาจากการประเมินปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างในสังคมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองตามหน้าที่จะมีการพัฒนาในระยะหลังของชีวิตอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระยะนี้คือ ประสบการณ์ต่างๆของบุคคลสำคัญรอบข้าง เช่น สามี ภรรยา เพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนิท ผู้บังคับบัญชา เป็นต้น นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ตามหน้าที่ยังเป็นไปได้ง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกตามพื้นฐาน

Maslow (1970) กล่าวว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นการประเมินคุณค่าของตนเองจากการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นก่อน บุคคลจึงจะเริ่มนับถือตนเองและเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกาย มีความมั่นคงปลอดภัย ได้รับการรักและความเป็นเจ้าของแล้ว มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับนับถือในความสำเร็จแห่งตนด้วย ถ้าความต้องการได้รับการตอบสนองแล้วจะส่งผลให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีศักยภาพ มีความสามารถ มีประโยชน์ต่อสังคมและรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แต่ถ้าความต้องการนี้ถูกขัดขวาง ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกมีปมด้อย อ่อนแอ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ สูญเสียความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีแนวโน้มที่จะโทษผู้อื่น มักหลีกเลี่ยงที่ตกเป็นเป้าสายตาผู้อื่นเพื่อระงับความวิตกกังวล Maslow เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ถ้าความต้องการในด้านต่างๆ ได้รับการตอบสนองที่ดีจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกพึงพอใจและเป็นสุข ซึ่งความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่สมบูรณ์ที่สุดมาจากการเคารพยกย่องอย่างจริงจังจากผู้อื่น ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสามารถแบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ คือ

1) ความรู้สึกมีคุณค่าจากตนเอง เป็นความรู้สึกภายในต่อคุณค่าของตนเอง (Inner self-esteem) ปรารถนาที่จะให้ตนเองมีความเข้มแข็ง มีความสามารถเพียงพอ มีความเชี่ยวชาญหรือเป็นผู้ได้รับชัยชนะ มีความมั่นใจในการเผชิญหน้ากับสิ่งต่างๆ สามารถพึ่งตนเองได้ มีสิทธิเสรีภาพ และความต้องการเป็นอิสระ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการควบคุมของตนเอง อันประกอบด้วย การกระทำ (Action) การควบคุม (Control) และการมีอำนาจ (Power)

2) ความรู้สึกมีคุณค่าจากผู้อื่น เป็นความรู้สึกที่ได้รับรู้จากภายนอก (outer self-esteem) ต่อคุณค่าของตนเอง ความปรารถนาของบุคคลที่จะให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงหรือมีเกียรติมีตำแหน่งฐานะ มีลักษณะเด่นเป็นที่ยอมรับ ได้รับการสนใจ มีผู้ให้ความสำคัญและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับประเมินและการยอมรับของบุคคลในสังคมนั้น

Coopersmith (1981) กล่าวว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เป็นการแสดงความรู้สึกหรือทัศนคติในการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และชี้ให้เห็นถึง

ขอบเขตของความเชื่อที่บุคคลมีเกี่ยวกับตนเองในเรื่อง ความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จและการมีคุณค่าแห่งตน ดังนั้นความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นประสบการณ์ที่บุคคลอื่น สามารถรับรู้ได้ โดยพิจารณาจากพฤติกรรมหรือพฤติกรรมแสดงออกของบุคคลนั้น และบุคคลที่อยู่รอบข้างบุคคลนั้น มีส่วนช่วยในการสร้างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูงเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ พ่อแม่ ญาติ พี่น้อง สามีภรรยา ครูและเพื่อน จะช่วยให้บุคคลนั้นมีการพัฒนาความเชื่อถือในตนเอง ความกล้าและความสามารถในการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ได้ถ้าบุคคลนั้นได้รับการปฏิบัติแบบเชื่อถือ ศรัทธา ได้รับการยกย่องในคุณค่าความสำคัญอย่างชัดเจนและมองเห็นในความสามารถ มีการชี้แนะเพื่อการแก้ไขปัญหาต่างๆ ขณะเดียวกันพัฒนาการในการพึ่งพาตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง ก็จะทำให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ในสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ นอกจากนี้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ บุคคลจะแสดงความรู้สึกระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่แตกต่างกันออกมาอย่างรู้ตัวและไม่รู้ตัว ทั้งลักษณะท่าทาง น้ำเสียง คำพูด และพฤติกรรม นอกจากนี้มนุษย์ยังมีความสามารถในการสร้างสรรค์ความคิดที่จะเผชิญความเครียดต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพได้ ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง แหล่งกำเนิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และเกณฑ์ในการประเมินความสำเร็จไว้ 4 ประการ คือ

1) การมีความสำคัญ (Significance) เป็นวิถีทางที่บุคคลรู้สึกเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับ ความสนใจ ความเอาใจใส่ และการแสดงออกถึงความรัก เป็นที่นิยมชื่นชมของบุคคลอื่นตามสภาพที่ตนเป็นอยู่ ตลอดจนได้รับการสนับสนุนและกระตุ้นเตือนในยามที่ต้องการความช่วยเหลือ และในภาวะวิกฤต

2) การมีอำนาจ (Power) เป็นความสามารถของบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมการกระทำของตนเองและผู้อื่น แสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นและสิทธิของตน ได้รับการยอมรับ และนับถือจากบุคคลอื่นภายในแนวทางและขอบเขตที่ยอมรับให้ได้ ในสภาพแวดล้อมที่กระจ่างชัด และเปิดเผยต่อสาธารณชน

3) การมีความสามารถ (Competence) เป็นการพิจารณาคุณค่าของบุคคลที่มีอิทธิพลจากการประสบความสำเร็จในการกระทำตามความมุ่งหวัง ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับวัย กิจกรรมที่ทำ ความสามารถ ค่านิยม และความปรารถนาของบุคคลนั้น

4) การมีคุณความดี (Virtue) เป็นการยึดมั่นในหลักของศีลธรรม จริยธรรม และศาสนา ซึ่งชี้บ่งถึงการปฏิบัติตัวที่พึงละเว้นหรือควรกระทำตามหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมของสังคม โดยคาดว่าผู้ที่ยึดมั่นหรือปฏิบัติตามจะได้รับการยอมรับและส่งผลกระทบต่อทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง แสดงถึงการบรรลุความสำเร็จด้านจิตวิญญาณ

กล่าวโดยสรุป ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองมีทัศนคติทางบวกต่อตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถ ความดี การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น ในการกระทำและการแสดงความคิดเห็น ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและการรับรู้ความสามารถของตนเองตามมา

จากแนวคิดของ Coopersmith (1981; 1984) ซึ่งมีพื้นฐานความเชื่อว่าคุณค่าในตนเองของบุคคลว่า แม้จะเริ่มมีการพัฒนามาตั้งแต่ในช่วงแรกเกิดก็ตาม แต่ก็มีได้คงอยู่เช่นนั้นตลอดไป หากแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้จากประสบการณ์ การได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม โดยบุคคลจะแสดงระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองออกมาในลักษณะของการสื่อสารทั้งที่เป็นคำพูดและพฤติกรรมอื่นๆ ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของบุคคลสามารถวัดและประเมินได้จากการตัดสินใจให้คุณค่าตลอดจนการพิจารณาจากการประเมินตนเองของบุคคลแต่ละคน ซึ่งแสดงออกในรูปของ ทัศนคติของการยอมรับหรือไม่ยอมรับตนเอง และแสดงถึงขอบเขตความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และคุณค่าในตนเอง ในด้านการมีความสำคัญ การมีอำนาจ การมีความสามารถ และการมีคุณความดี

6.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงและต่ำ

6.2.1 ลักษณะของบุคคลที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง จะมีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในตนเองว่า มีความเป็นตัวของตัวเองในการแสดงความคิดเห็น ไม่หวั่นต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้มีความพึงพอใจ เคารพตนเอง ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมได้ (Coopersmith, 1971) มีความเชื่อมั่นในตนเองมาก มีภาวะจิตที่มั่นคง มีความวิตกกังวลน้อยรับรู้ได้ถึงความสำเร็จ (Coopersmith, 1981) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง ยอมรับความผิดพลาดที่ทำไปและหวังว่าจะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดได้ตลอดจนรู้สึกพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ และรู้ว่าตนเองมีประโยชน์

6.2.2 ลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำ Coopersmith(1981) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่ำนั้นจะเป็นบุคคลที่วิตกกังวล เก็บตัวและไม่ชอบแสดงตน แสวงหาการยอมรับจากผู้อื่น หวั่นไหวต่อคำวิจารณ์และมีความยุ่งยากใจในการแก้ปัญหา ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นได้

6.3 การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

เนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นมโนทัศน์ที่เรียนรู้ได้ ดังนั้นจึงสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นกัน Coopersmith(1984) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาบุคคลให้มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น โดยมีหลัก 4 ประการคือ

1) การได้รับความนับถือ การยอมรับ ความสนใจ เอาใจใส่ จากบุคคลที่ใกล้ชิด หรือมีความสำคัญในชีวิต

2) การประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ ซึ่งจะทำให้เป็นที่รู้จักและมีผลต่อ สถานภาพและตำแหน่งในสังคม โดยมีปัจจัยย่อยๆ ที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าการประสบความสำเร็จคือ การมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลและควบคุมคนอื่นได้ ซึ่งแสดงถึงความมีอำนาจ การได้รับการยอมรับ ความสนใจ รักใคร่ซึ่งทำให้คนรู้สึกว่ามีความสำคัญ การเป็นบุคคลที่มีศีลธรรม จรรยา ตามมาตรฐาน สังคม ซึ่ง แสดงถึง การเป็นบุคคลที่มีความดี น่าเชื่อถือศรัทธา

3) การประสบความสำเร็จสมความมุ่งมั่น ซึ่งแสดงถึงมีความสามารถ การได้กระทำ ในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนา

4) การไม่ใส่ใจต่อสิ่งที่จะทำให้มีคุณค่าในตนเองลดลง เช่น การไม่สนใจต่อ ข้อวิจารณ์ ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์จากคนอื่น

6.4 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล

เนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นปัจจัยที่สำคัญในการปรับตัวทางด้าน อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลมีหลักในใจที่มั่นคง ไม่คลอนแคลนตามกระแสอิทธิพลของวัตถุ มีความมั่นคงในตนเองที่จะดำรงประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ ถูกต้องดีงามและสำนึกในหน้าที่ของตน และถ้านักศึกษาพยาบาลมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองแล้ว ย่อมแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามบทบาทของพยาบาลสม่าเสมอ(มณฑกานต์ สุนปาน, 2543)

ฟาริดา อิบราฮิม (2536) ได้กล่าวว่า คุณภาพของการพยาบาลย่อมต้องอาศัยการใช้ ตนเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด การช่วยให้ผู้ป่วยได้เข้าใจ เจตคติ ความรู้สึก ความต้องการและคุณค่า ของเขาเอง เพื่อการปรับตัวที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการที่นักศึกษาพยาบาลจะเสริมสร้าง คุณภาพชีวิตที่ดีให้กับผู้ป่วยได้นั้น จำเป็นต้องมีการสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานของตนเองก่อน ซึ่งคุณภาพชีวิตในการเรียนและการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลนั้น เป็นลักษณะหนึ่งของ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่มีความสำคัญยิ่ง และช่วยให้นักศึกษาพยาบาลตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ใน บทบาทพยาบาลให้ดียิ่งขึ้นตลอดไป นั่นก็คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล จะแสดงออกให้เห็นถึงความมั่นคง กล้าตัดสินใจ เผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างมั่นใจ นับถือตนเอง มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนกระทำ ลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้นักศึกษาพยาบาล สามารถฝึกปฏิบัติงานได้อย่างภาคภูมิใจและมีความสุข รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง และงานที่ทำรวมทั้ง สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยด้วยความเมตตาและเข้าใจอย่างแท้จริง ดังนั้นนักศึกษาพยาบาลจะ ก้าวไปเป็นบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ จึงต้องเป็น ผู้ที่ประกอบไปด้วยความรู้ ความสามารถ อันเป็นสมรรถนะเชิงวิชาชีพ ทั้งทางด้านการบริการวิชาการ และการเป็นผู้นำมีความรักและภาคภูมิใจ

ในวิชาชีพ และประกอบกิจการภายในกรอบของจริยธรรม และคุณธรรม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ การพยาบาล อย่างมีคุณภาพตาม มาตรฐานของวิชาชีพในอนาคต

6.5 การประเมินความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความนึกคิด ที่บุคคลมีความพึงพอใจในตนเอง การวัดความรู้สึกพึงพอใจในตนเองของบุคคลจึงทำได้ค่อนข้างยาก อย่างไรก็ตามได้มีผู้สร้างแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยใช้วิธีการรายงาน หลายแบบเช่น แบบวัด Tennes self-concept scale ของ Fitts แบบวัด Self-esteem scale ของ Rosenberg แบบวัด Self-esteem Inventory ของ Coopersmith เป็นต้น และการรายงานตนเองเป็นวิธีการวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่ให้ข้อมูล ได้ถูกต้องกว่าวิธีการอื่น ๆ

Coopersmith(1984) ได้สร้างแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยใช้รูปแบบ การรายงานตนเองไว้ทั้งหมด 3 ฉบับ ฉบับนักเรียน (school form) ฉบับนักเรียนฉบับสั้น (school short form) และฉบับผู้ใหญ่ (adult form) แบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองฉบับนักเรียนเหมาะ สำหรับนักเรียนอายุ 8-15 ปี แบบวัดแบ่งออกเป็นด้านต่างๆ คือ ด้านตนเองโดยทั่วไป ด้านตนเอง ด้านสังคม ด้านตนเองทางพ่อแม่และบ้าน ด้านโรงเรียนและการศึกษา และด้านการตอบไม่ตรงกับความเป็นจริงเป็นการวัดความจริงใจของผู้ตอบ ซึ่งในแต่ละด้านประกอบด้วยคุณลักษณะพื้นฐาน ของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง 4 ประการ คือ การมีความสำคัญ(significance) การมีอำนาจ (power) การมีความสามารถ (competence)และการมีคุณความดี(virtue) และต่อมา Coopersmith ได้นำแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองฉบับนักเรียนมาดัดแปลงสร้างเป็น แบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองฉบับสั้น ตัดข้อคำถามจากเดิม 58 ข้อเหลือ 25 ข้อ ค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และต่อมาได้มีการดัดแปลงภาษาและสถานการณ์ในข้อคำถามแบบวัดให้ เป็นแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองฉบับผู้ใหญ่ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบุคคลที่มีอายุ 16 ปี ขึ้นไป และนำมาใช้วัดกับนักศึกษาระดับมัธยมปลายและนักศึกษาวิทยาลัย จำนวน 647 คน โดยให้ ทำแบบวัดทั้งแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองฉบับสั้น และแบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ฉบับผู้ใหญ่ จากนั้นหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดทั้ง 2 แบบ ได้ค่าสหสัมพันธ์สูงถึง .80 แสดงให้เห็นว่า แบบวัดความรู้สึกทั้ง 3 ฉบับสามารถวัดได้ในสิ่งเดียวกัน

6.6 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

เนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยทางด้านอารมณ์ เป็นทัศนคติต่อตนเองถือเป็นปัจจัยภายในของผู้เรียน จากความเชื่อที่ว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็น กระบวนการของการเรียนรู้ตลอดชีวิต(Coopersmith, 1981)และผู้ที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง จะมีความพยายามสูงและสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อสิ่งแวดล้อมได้ สอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้ด้วยตนเอง บุคคลนั้นจะต้องมีการแสวงหาแหล่งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทาง

การศึกษาอื่น โดยต้องมีทักษะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีและความพยายามในการเรียนรู้ รับผิดชอบต่อสภาพแห่งตน จากเหตุผลดังกล่าว ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง น่าจะมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล และถือเป็นความพร้อมทางวุฒิภาวะที่น่าสนใจและน่าทำการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของ Coopersmith มาสร้างแบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองนักศึกษาพยาบาลโดยครอบคลุมความรู้สึกมีคุณค่าตามการรับรู้ที่มีต่อตนเองของนักศึกษาพยาบาล ในด้านการมีความสำคัญ การมีอำนาจ การมีความสามารถ และการมีคุณความดี

7.บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มีผลบังคับให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในทุกๆระดับ รวมทั้งการศึกษาทางการพยาบาล ซึ่งจัดเป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่งผลให้มีการปฏิรูปการเรียนการสอนที่ปรับเปลี่ยนจากอาจารย์เป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน มาเป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน หรือผู้เรียนเป็นสำคัญแทน ดังนั้นบทบาทของอาจารย์หรือผู้สอนก็ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก(Facilitator)หรือผู้สนับสนุนการเรียนรู้แทนการเป็นผู้ป้อนหรือให้ข้อมูล เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้องการพัฒนาทักษะให้นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ที่มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองและคงอยู่ตลอดไป ดังนั้นบทบาทสำคัญของอาจารย์พยาบาลที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ บทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

7.1 ความหมายของการอำนวยความสะดวก (Facilitation)หรือการสนับสนุนการเรียนรู้

Page and Thomas(1977cited in Burrow, 1997) การอำนวยความสะดวก คือ กระบวนการที่ผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้สอนกระตุ้นให้คนในกลุ่มได้วิพากษ์วิจารณ์มากกว่าการบอกหรือแจ้งข้อมูลแก่เขา

Beckett and Wall (1985 cited in Burrow, 1997) การอำนวยความสะดวก หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในให้คำปรึกษาแก่บุคคลให้พบกับความต้องการและเป้าหมายของตนโดยการใช้ ประสบการณ์ของตนเอง

Brookfield (1986 cited in Burrow,1997) การอำนวยความสะดวก คือการช่วยเหลือให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ให้ความสนใจในเรื่องบุคคล สังคมสิ่งแวดล้อมที่เขาอยู่ รวมทั้งการเมือง การประกอบอาชีพด้วย

Kushnir (1986 cited in Burrow, 1997) การอำนวยความสะดวก คือ กระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของเขา ด้วยการสนับสนุนให้อำนาจเพื่อให้สามารถบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ด้วยวิธีการที่ง่ายขึ้น

Burrow (1997) การอำนวยความสะดวก หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดมุ่งหมาย โดยเคารพในการมีส่วนร่วมในการทำงานของผู้เรียนและสร้างบรรยากาศให้มีการเรียนแบบการสะท้อนการคิดวิเคราะห์ (Critical Reflection)

พรสุวรรณ จารุพันธ์(2539)ให้ความหมายของการสนับสนุนการเรียนรู้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของอาจารย์ ต่อการจัดดำเนินการเรียนการสอนจากสภาพการณ์จริง ให้มีการตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน การวางแผนขั้นตอนของการเรียนรู้ และแนะนำแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ให้กำลังใจ เอื้อเพื่อ สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ กระตุ้นให้นักศึกษาได้ค้นคว้า แสดงออกตามความต้องการและความพร้อมต่อการเรียน

7.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

7.2.1 Carl Roger นักจิตวิทยาและนักการศึกษาคนสำคัญในกลุ่มมนุษยนิยม (1976 อ้างถึงใน ชุ่นตา นพคุณ, 2527; เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530; Burrow, 1997; สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) เป็นผู้ให้แนวคิดและความสำคัญของการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เนื่องจากมีความเชื่อว่า พื้นฐานจิตใจของมนุษย์นั้น มีความดีงาม มีคุณค่า มีความสามารถที่ยิ่งใหญ่ มนุษย์ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองและสามารถจัดการกับชีวิตตัวเองได้ ศักยภาพในการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากความต้องการภายในจิตใจของมนุษย์แต่ละคน และยังได้ดัดแปลงความรู้และประสบการณ์ในการรักษาคนไข้ทางจิตเวช มาผสมผสานกับแนวคิดทางการศึกษา และได้เสนอหลักการสอนด้วยการให้คนไข้เป็นศูนย์กลางของการบำบัด (Client-centered therapy) มาดัดแปลงใช้กับการเรียนการสอน ที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered teaching) โดยกำหนดสมมุติฐานไว้ 5 ข้อ ดังนี้ คือ

1) เราไม่สามารถจะสอนผู้อื่นได้โดยตรง เราสามารถเพียงแต่ช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitate) ให้เขาเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลทุกคนจะอยู่ในโลกแห่งประสบการณ์ของตน สิ่งที่มีชีวิตนั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อสนาม(Field)แห่งปรากฏการณ์ต่างๆตามที่เขาแต่ละคนประสบและรับรู้

2) บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่เขารับรู้และคิดว่า สิ่งนั้นๆจะมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือช่วยให้เขาสามารถรักษาโครงสร้างภายในของตนเองได้ (Organization of self)

3) บุคคลจะต่อต้าน และปฏิเสธประสบการณ์ที่ เขาคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่จะต้องให้เขาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของตน

4) ถ้าหากบุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อม หรือสถานการณ์ที่เขาคิดว่าถูกข่มขู่โครงสร้างภายในตัวบุคคลนั้นจะยิ่ง ยืนหยัดไม่ยอมยืดหยุ่น ปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่ถ้าหากเขารู้สึกว่าเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่มีสิ่งใดมาทำให้เขาตื่นเครียด เขาจะปรับตัวเองให้เข้ากับประสบการณ์ได้

5) ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ จะต้องเป็นประสบการณ์ที่ไม่ข่มขู่ ผู้เรียน และเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถจำแนกวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานการณ์ที่เขากำลังประสบและรับรู้

7.2.2 อุนตา นพคุณ (2530) ได้สรุปแนวคิดของ Frier นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม คนสำคัญอีกท่านหนึ่ง ที่ได้ให้หลักการและการประยุกต์การเรียนการสอนในรูปของจิตสำนึกว่าการศึกษจะต้องเป็นการศึกษาที่ปลดปล่อยผู้เรียนเป็นอิสระ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกเกิดความเข้าใจในตัวเอง และสภาพแวดล้อมรอบตัว สามารถวิเคราะห์วิสัยทัศน์สภาพแวดล้อมของตนได้ เพื่อนำมาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงตัวเองและสังคม ดังนั้นหัวใจหลักของการสอน อยู่ที่ผู้สอนต้องกระตุ้นผู้เรียนให้เข้าใจตัวเอง โดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ด้วยวิธีการศึกษา หรือการเรียนรู้แบบปลดปล่อย ได้เสนอระบบการสอนที่เป็นการวิเคราะห์และแก้ไขในกระบวนการคิด โดยใช้หลักว่าไม่มีใครสอนใครได้ ไม่มีใครเรียนรู้ตามลำพังได้ บุคคลจะเรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของตน

สรุปแนวคิดของนักการศึกษาในกลุ่มทฤษฎีมนุษยนิยมคือให้ความสำคัญกับศักยภาพที่อยู่ในตัวผู้เรียน ดังนั้นสิ่งที่ผู้สอนต้องคำนึงถึง คือหลักการของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ต้องมิใช่การยึดผู้สอนเป็นหลัก หรือตามกฎเกณฑ์ที่หลักสูตรวางไว้ แต่ต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียน ความแตกต่างและความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนแต่ละคน ตามแนวคิดของนักศึกษากลุ่มนี้ อาจารย์ไม่ใช่ผู้ทรงความรู้ในทุกเรื่อง แต่อาจารย์จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) และอาจารย์จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพทั้งหลายที่อยู่ในตัวเขาออกมาให้ได้มากที่สุด ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความเป็นอิสระ บุคคลจะมีการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ถ้าหากได้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนมีเสรีภาพที่เพียงพอ ที่จะเรียนในสิ่งที่เขาต้องการ ด้วยวิธีการ เวลา และสภาพที่เขาพึงพอใจ และการเรียนรู้จะต้องเป็นไปในลักษณะที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ริเริ่มเอง

7.3 บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้

7.3.1 Carl Roger (1969, cited in Knowles,1981) กล่าวว่า จุดหมายของการศึกษาคควรจะเป็นการอำนวยความสะดวกเพื่อการเรียนรู้ บทบาทของอาจารย์ในการสอน

นักศึกษาควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator of Learning) นอกจากนั้นได้กล่าวถึงบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้อำนวยความสะดวกกับผู้เรียนว่า ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้อำนวยความสะดวก ที่เป็นคุณสมบัติสำคัญ 3 ประการคือ การให้ความไว้วางใจยอมรับในตัวผู้เรียน การมีความจริงใจต่อผู้เรียน และการมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้เรียนตั้งใจฟังผู้เรียน และได้เสนอแนวทางการสอนเพื่อการอำนวยความสะดวกในการเรียนมี 10 ประการ (Roger, 1969 cited in Knowles, 1981) โดยผู้อำนวยความสะดวกมีหน้าที่ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) สร้างบรรยากาศภายในในกลุ่มเพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีในชั้นเรียน
- 2) ช่วยให้เกิดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนของแต่ละบุคคลและกลุ่มในชั้นเรียน
- 3) ดำเนินการเรียนการสอนไปตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน เพราะถือเป็นพลังแรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จทางการเรียนอันสำคัญยิ่ง
- 4) ต้องพยายามจัดการเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ (Resource for Learning) ให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง และสามารถใช้ได้ง่าย
- 5) ต้องมีความเข้าใจตนเองในฐานะเป็น“แหล่งความรู้ที่มีความคล่องตัวและยืดหยุ่นได้” ในการที่ผู้เรียนอาจจะสามารถนำมาใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการเรียนรู้
- 6) ในการแสดงออกต่อสมาชิกในกลุ่ม ต้องยอมรับทั้งเนื้อหาวิชาการ และในด้านทัศนคติหรืออารมณ์ของผู้เรียน คือพยายามก่อให้เกิดความพอดีกันทั้งสองด้าน สำหรับสมาชิกแต่ละคนและทั้งกลุ่ม
- 7) เพื่อที่จะให้เกิดบรรยากาศในห้องเรียนดำเนินไปด้วยดี ด้วยการเปลี่ยนฐานะตนเองเป็นเสมือนผู้เรียน เช่นมีฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม โดยการร่วมแสดงความคิดเห็น ได้เช่นเดียวกับ ผู้เรียนแต่ละคน
- 8) ควรได้เริ่มต้นแสดงความรู้สึกให้เกิดขึ้นในกลุ่มเมื่อมีความคิดเห็น แต่ไม่ใช่โดยการบังคับหรือวิธีการข่มขู่ ซึ่งความคิดที่แสดงออกมานั้นสมาชิกอื่นๆ อาจจะยอมรับหรือไม่ยอมรับฟังก็ได้

9) ตลอดเวลาของการมีประสบการณ์ของการเรียนร่วมกันในห้องเรียนจะต้องมีความไวต่อการแสดงออกในการรับรู้อารมณ์ต่างๆอย่างลึกซึ้ง ของผู้เรียนตลอดเวลา

- 10) ต้องพยายามรับรู้ และยอมรับว่าตัวเองก็ย่อมจะมีข้อจำกัดอยู่หลายประการ

7.3.2 สุรางค์ ไคว่ตระกูล (2537) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ตามทฤษฎะนักการศึกษาแนวมนุษยนิยม สรุปได้ว่าเป็นหน้าที่เป็นผู้ช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับตนเองและมีความภาคภูมิใจในตนเองสามารถเข้าใจและยอมรับความรู้สึกของตน มีความเชื่อมั่นในตนเอง และคิดว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีค่า

- 2) ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะสามารถที่จะทราบถึงข้อดี ข้อเสียของตน และสามารถที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ของตน
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิต ตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการกระทำหรือกระทำพฤติกรรมของตน และผลของพฤติกรรมนั้น
- 5) ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่กล้าจะเผชิญกับปัญหา แม้ว่าจะจะเป็นปัญหาที่ยาก และสามารถแก้ปัญหาได้โดยวิธีการแก้แบบวิทยาศาสตร์
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะใช้จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
- 7) ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะแสดงออกทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ อย่างเปิดเผย ไม่เสแสร้ง
- 8) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ รู้ว่าเรียนอย่างไรเพื่อที่จะเป็นผู้ที่ใฝ่รู้อยู่เสมอ
- 9) ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักเกณฑ์ประเมินผล
- 10) ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ตระหนักรู้ และไวต่อความรู้สึกของผู้อื่นและยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนเป็นปัจเจกบุคคล มีอิสระที่จะมีความคิดเห็นของตนเอง

นอกจากคุณลักษณะของอาจารย์ตามแนวนักมนุษยนิยม (สุรางค์ ใคว์ตระกูล, 2537) จะต้องเป็นเป็นที่พึงของผู้เรียนทั้งยามสุข ยามทุกข์ และเป็นผู้ที่พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอยู่เสมอ โดยมีคุณลักษณะที่จำเป็น 4 ประการ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่ตระหนักรู้ เกี่ยวกับความรู้สึกของตนเองว่าเป็นอย่างไร และมีความเต็มใจที่จะแสดงออกให้ผู้อื่นทราบตามความเป็นจริง ไม่มีการเสแสร้ง เป็นผู้ที่นักศึกษาเชื่อถือได้โดยสนิทใจ
- 2) เป็นผู้ที่มีความรู้สึกไวต่อความรู้สึกของนักศึกษา สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy) และสามารถที่จะเข้าใจว่าทำไมนักศึกษาจึงรู้สึก หรือมีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์บางสิ่งบางอย่างเช่นนั้น
- 3) มีความเข้าใจและยอมรับนักเรียนแต่ละคนว่าเป็นปัจเจกบุคคล ยอมรับข้อดี ข้อเสียของนักศึกษาทำให้นักศึกษารู้สึกว่าแม้ตนจะไม่ใช่นักศึกษาที่มีความประพฤติสมบูรณ์ ก็ได้รับการยอมรับและให้ความเชื่อถือ ไว้วางใจ ทำให้มีความหวังว่าตน จะมีโอกาสในการพัฒนาให้บุคคลมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) ยอมรับการเป็นนักศึกษาที่ดี ยอมรับความสามารถของนักศึกษาในกรณีที่นักศึกษาแสดงความสามารถที่อาจารย์เองไม่มี ยอมรับให้นักเรียนเป็นอาจารย์ได้และถือว่าตนสามารถที่จะเรียนรู้จากนักศึกษาได้

7.3.3 M.Greenberg (1974 อ้างถึงใน เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2530) ได้เสนอแนวทางในการสอนด้วยความรักในแง่ของการศึกษา (To educate with love) ของอาจารย์ หรือผู้สอน

(Facilitator) ว่า ต้องมีความเปิดเผย จริงใจ เป็นตัวของตัวเอง เข้าใจในความแตกต่าง และพฤติกรรมที่แตกต่างกันของผู้เรียน พยายามที่จะลดความกลัวในจิตใจของผู้เรียน มองเห็นความดีงามที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคน และพยายามที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นตัวของตัวเอง โดยพยายามที่จะไม่ครอบงำความคิดของผู้เรียน

7.3.4 เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จัก การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ผู้สอนมีหน้าที่สำคัญในการช่วยให้ผู้เรียน มีอิสรภาพด้านความคิด เป็นตัวของตัวเองรู้จักคิด ตัดสินใจ มีความรับผิดชอบ และรู้จักการเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยกระบวนการดังต่อไปนี้

1) ช่วยให้ผู้เรียนทราบถึงความต้องการทางการศึกษาของตน โดยพิจารณาจากความสามารถของผู้เรียน และผู้สอน เวลาที่ใช้ในการเรียน อุปกรณ์ในการเรียนการสอน

2) ช่วยให้ผู้เรียนวางแผนการศึกษา เพื่อที่บรรลุถึงความรู้และทักษะที่ผู้เรียนต้องการ

3) ร่วมมือกับผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร มีความรู้จักกันอย่างดีระหว่างผู้เรียนผู้สอน และบรรยากาศแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน

4) ร่วมมือและช่วยเหลือผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อบรรลุถึงความรู้และทักษะที่ผู้เรียนต้องการ

5) เป็นผู้ชี้แนะบริการแหล่งวิชา และจัดสื่อการเรียนสอนต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

6) ช่วยผู้เรียนในการประเมินผล ว่าบรรลุถึงความรู้และทักษะที่ผู้เรียนต้องการมากน้อยเพียงใด ผู้เรียนมีความสามารถในระดับใดและมีความพอใจในความสามารถของตนเองมากน้อยเพียงใด และยังต้องการประสบการณ์ใดเพิ่มเติมอีก

7.3.5 Tough (1979 อ้างถึงใน ชุ่นตา นพคุณ, 2527; สมคิด อิศรวัฒน์, 2543) ได้ทำการศึกษาพบว่า ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ คือ ผู้สอนประเภทผู้ช่วย (Helper) มีลักษณะเป็นคนที่อบอุ่นห่วงใยผู้อื่น เห็นว่าผู้เรียนมีคุณค่าเสมอภาคกับผู้สอน เป็นคนที่รู้จักวางแผนร่วมกับผู้เรียน และคอยช่วยเหลือให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการศึกษา คอยรับฟังและให้กำลังใจผู้เรียน มากกว่าชมเชยและควบคุมผู้เรียน ผู้สอนประเภทผู้ช่วยนี้ในหลายโอกาสจะกลายเป็นผู้เรียนเอง เพราะจะเป็นบุคคลที่ชอบแสวงหาความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ เป็นคนเปิดเผย พัฒนาอยู่เสมอ และมีความพอใจที่สามารถช่วยเหลือผู้เรียนได้ สรุปว่าจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีความอบอุ่น มีความรัก สนใจและยอมรับในตัวของผู้เรียน คอยดูแลและวางแผนการเรียนด้วยตนเองของผู้เรียน เป็นบุคคลที่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและยอมรับประสบการณ์ใหม่ๆ และมีความอยากที่จะเรียนจากกิจกรรมที่ตนเองช่วยเหลือ

7.3.6 Brundage & Mackeraacher(1980 อ้างถึงใน ชุ่นตา นพคุณ, 2527)ได้เสนอรูปแบบพฤติกรรมการสอนแบบอำนวยความสะดวก (Facilitating) ดังนี้

1) การสอนแบบประเภทอำนวยความสะดวกเหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบความหมายใหม่ๆ จากสิ่งที่เขาได้เรียนรู้มาก่อนแล้วไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงทักษะหรือเจตคตินอกจากนี้แล้ว วิธีการสอนเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ เกิดค่านิยม เจตคติ ทักษะและวิธีปฏิบัติกรใหม่จากสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ กล่าวโดยสรุปการสอนประเภทนี้ได้แก่การศึกษาด้วยตนเอง (Self-discovery) การเสริมสร้างความนึกคิด(Consciousness – raising) และการเปลี่ยนแปลงตามช่วงพัฒนาการต่างๆ

2) เหมาะสมสำหรับเนื้อหาวิชาที่ทุกๆ ส่วน มีความสำคัญเท่ากัน การสอนประเภทนี้จะช่วยพัฒนาสัญชาตญาณ (perception) ของผู้เรียน ต่อส่วนประกอบของเนื้อหาวิชาและช่วยให้ผู้เรียนเห็น ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบเหล่านั้น

3) ต้องอาศัยผู้สอน ผู้เรียน หรือทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ภายนอก เป็นผู้ให้ความรู้ และประสบการณ์จะเป็นสื่อในการนำความคิด

4) อาศัยกระบวนการอภิปรายสนทนาตอบโต้ มีการตั้งหัวข้ออภิปราย การขยายความให้กระจ่างชัดเจน การหาข้อคิดต่างๆ การพัฒนาเหตุผล ใคร่ครวญ การสอนด้วยวิธีการอภิปรายโต้ตอบเช่นนี้ จะได้ผลเมื่อผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าเขาได้เรียนรู้ในสิ่งที่มีความหมายสำหรับเขา เรื่องการให้กำลังเสริมจะเกิดขึ้นเองจากการสนทนาโต้ตอบกันและข้อมูลป้อนกลับนั้น ผู้เรียนจะได้จากการใคร่ครวญ ใช้ความนึกคิด ส่วนการประเมินผลจะใช้วิธีการสรุปประเด็นสิ่งที่ได้ อภิปรายกัน

5) สามารถนำไปใช้กับโครงการฝึกอบรมประเภทต่างๆได้ ตั้งแต่โครงการ อบรมการกลุ่ม ไปถึงโครงการสาธิต โครงการสื่อการเรียนและโครงการแนะแนว

6) จะต้องมีผู้สอนที่มีความสามารถในการเป็นตัวกลางในการสื่อ คือ เป็นได้ทั้งทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ กระเจกเงาของผู้เรียนและผู้ร่วมเรียน นอกจากนี้แล้วผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการให้กำลังใจผู้เรียน และการให้คำแนะนำอยู่เสมอ แต่ภารกิจ ดังกล่าวอาจจะมี การต่อรองและให้ผู้เรียนร่วมรับผิดชอบได้

7) การสอนประเภทนี้จะไม่ทำให้ผู้สอนลำบากใจ ถ้าหากผู้สอนไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเนื้อหา และสนใจแต่กระบวนการ

8) เป็นการสอนที่อาจจะทำให้ผู้เรียนลำบากใจ และรู้สึกถูกข่มขู่เพราะภาพพจน์ของผู้เรียนต่อตนเอง และการให้ความสำคัญแต่ความหมายในสิ่งที่เรียนรู้ของผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้แสดงออกอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จะต้องใช้เวลาทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดความไว้วางใจระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียนที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และผู้ที่

ต้องการความรักความ พื่อใจจากผู้อื่น นอกจากนี้แล้วยังเหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่ต้องการจะเป็น เลิศในเนื้อหาวิชา หรือสิ่งที่ เรียนรู้ เพราะผู้เรียนมีความผูกพันหรือพอใจสิ่งนั้นๆ การสอนลักษณะนี้ เหมาะสมในการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนามโนภาพแห่งตน

7.3.7 Knowles(1981) ได้เสนอหลักการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยสรุป และให้ข้อเสนอแนะ โดยกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ 3 ข้อ และหลักการสอนไว้ 16 ข้อ และเงื่อนไข การเรียนรู้ไว้ 7 ข้อดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้
- 2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการภายใน การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะควบคุมและเลือกใช้สติปัญญา อารมณ์ร่างกายของตนเอง กระทำการเพื่อ ตอบสนองความต้องการ และการบรรลุเป้าหมาย และผู้เรียนจะใช้ทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ (ผู้สอน เอกสาร) อย่างคุ้มค่า เมื่อผู้เรียนคิดว่าสิ่งเหล่านี้จะตอบสนองความต้องการและเป้าหมาย ของเขา ดังนั้นวิธีการที่จะเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือ วิธีการที่ทำให้ผู้ใหญ่ค้นคว้าหาความรู้ด้วย การนำตนเอง เพราะฉะนั้นบทบาทของผู้สอนจึงควรเป็นผู้ร่วมค้นหาความรู้กับผู้เรียน มากกว่าที่จะ ทำหน้าที่เป็นผู้ป้อนข้อมูล ให้แก่ผู้เรียน
- 3) มีเงื่อนไขการเรียนรู้และหลักการสอนที่ดีกว่า จากการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการ เรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่ พบว่ามีเงื่อนไขการเรียนรู้และหลักการสอนดี ในการช่วยให้เกิด ความเจริญเติบโตและพัฒนาการในตัวผู้เรียนดังต่อไปนี้ (แสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 เงื่อนไขการเรียนรู้และหลักการสอนตามแนวคิดของ Knowles (1981)

เงื่อนไขการเรียนรู้	หลักการสอน
1. ผู้เรียนรู้สึกต้องการจะเรียนรู้	1. ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนรู้ว่าเขามีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้ 2. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนอย่างชัดเจน 3. ผู้สอนช่วยผู้เรียนวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างสิ่งที่เขาต้องการและระดับความสามารถที่ตนมี 4. ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาในชีวิตประจำวัน และช่องว่างที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนขาดความสามารถบางประการ
2. สภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ พิจารณาได้จากความสุขสบายทางกายภาพ ความ	5. ผู้สอนจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ให้ผู้เรียนสะดวกสบายเป็นกันเอง

เพื่อถือและให้เกียรติ เสรีภาพและการยอมรับ

รับความแตกต่าง

6. ผู้สอนให้การยอมรับว่าผู้เรียนมีคุณค่าและยอมรับนับถือและเคารพความคิดเห็นของผู้เรียน

7. ผู้สอนพยายามสร้างบรรยากาศของความร่วมมือ ความเป็นไม่วางใจซึ่งกันและกัน ระหว่างผู้เรียน โดยการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม และพยายามไม่ให้เกิดการแข่งขันซึ่งดีซึ่งเด่น

8. ผู้สอนทำตัวเสมือนเป็นผู้เรียนคนหนึ่งที่สามารถจะเป็นที่ปรึกษากร แห่งการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มได้

ตารางที่ 1(ต่อ)

เงื่อนไขการเรียนรู้	หลักการสอน
3. ผู้เรียนรับว่าเป้าหมายประสงค์ของการเรียนรู้ คือ วัตถุประสงค์ของตนด้วยเช่นกัน	9. ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการของทั้งสถาบัน ผู้สอนลักษณะของเนื้อหาวิชาและสังคมส่วนรวม
4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบ การวางแผน การกำหนดประสงค์เพื่อการเรียนรู้	10. ผู้สอนให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ในการจัด และการเลือกสื่อการสอน และให้ผู้เรียนเข้ามาร่วมตัดสินใจวิธีการและสื่อประเภทใดเหมาะสมที่สุดในการสอน
5. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา	11. ผู้สอนช่วยผู้เรียนรวมตัวเข้ากลุ่มเพื่อทำกิจกรรม เช่น การทำรายงานกลุ่ม หรือทำรายงานส่วนตัว
6. กระบวนการเรียนรู้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียน	12. ผู้สอนใช้วิธีให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่ม เล่นบทบาทสมมติหรือกรณีเฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละคนมาใช้เพื่อเป็นที่ปรึกษากรการเรียนรู้
	13. ผู้สอนนำเสนอบทเรียนและความรู้ให้เข้ากับระดับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนแต่ละคน
	14. ผู้สอนช่วยเหลือนักศึกษาประยุกต์ความรู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น

7. ผู้เรียนจะรู้สึกถึงความก้าวหน้าของตนเองเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้	15. ผู้สอนช่วยเหลือให้พัฒนาเกณฑ์และวิธีการกำหนดเป้าหมาย
	16. ผู้สอนช่วยให้นักศึกษาพัฒนากระบวนการ เพื่อนำไปสู่การประเมินผลด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ Knowles ยังสรุปกระบวนการช่วยในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) การสร้างบรรยากาศที่จะชักชวนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 2) การกำหนดโครงสร้างของวิชาและการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียน
- 3) การวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน
- 4) การกำหนดทิศทางของการเรียน(วัตถุประสงค์)
- 5) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมต่างๆ
- 6) การนำกิจกรรมไปปฏิบัติ
- 7) การทบทวนความต้องการของผู้เรียน(การประเมินผล)

7.3.8 Robert A. Luke (1972 cited in สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้สอนผู้เรียนผู้ใหญ่ ควรเป็นผู้ที่รู้เนื้อหาวิชาเป็นอย่างดี มีทักษะในการสอนหรือมีความสามารถในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้เรียน มีความสามารถที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเห็นคุณค่าว่าผู้เรียนนั้นเป็นบุคคลที่น่าสนใจ และเป็นบุคคลที่ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

7.3.9 Brundage (1980 cited in สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ได้ให้ทัศนะว่าลักษณะที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้สอนผู้เรียนผู้ใหญ่ที่ดี นั่นคือผู้สอนเองจะต้องเป็นผู้ใหญ่ คุณลักษณะต่างๆที่จำเป็น และสำคัญสำหรับผู้เรียนที่จะเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนเองต้องมีลักษณะที่จำเป็นเหล่านั้นด้วย ในระหว่างกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องพยายามเรียนรู้นิสัย บุคลิกภาพ และลักษณะของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนตามลักษณะที่แตกต่างกันไปของผู้เรียนและเสนอวิธีการที่ผู้สอนสามารถสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียนได้โดย

- 1) ผู้สอนจะต้องรับรู้ว่าคุณเองนั้นมีรูปแบบหรือมีวิธีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น อย่างไรและสิ่งเหล่านี้จะส่งผลไปสู่ผู้เรียนในลักษณะอย่างไร
- 2) ผู้สอนต้องเห็นคุณค่าตัวเองในฐานะที่เป็นทรัพยากรแหล่งการเรียนรู้
- 3) ผู้สอนต้องมีเจตคติว่าผู้เรียนนั้นสำคัญต่อการเรียนรู้ของตน
- 4) ผู้สอนควรเห็นอกเห็นใจห่วงใยผู้เรียน
- 5) ผู้สอนต้องมีอุดมการณ์ในเรื่องการเรียนรู้ ที่ยอมให้ผู้เรียนแต่ละคนพยายามแสวงและทดสอบหาความหมายจากสิ่งต่างๆ ตามค่านิยม ทักษะและวิธีการของ ผู้เรียนเอง

6) ผู้สอนจะต้องกล้ารับผิดชอบ ต่อบทบาทและภารกิจในฐานะที่เป็นทั้งผู้สอน และบุคลุคนคนหนึ่ง

7) ผู้สอนจะต้องรับรู้และตอบสนององลักษณะเฉพาะของผู้เรียนแต่ละคนในเรื่อง ความต้องการ อารมณ์ความรู้สึก และรูปแบบการเรียนรู้

8) ผู้สอนจะต้องมีความสามารถที่จะให้ข้อมูลป้อนกลับได้และสามารถเผชิญหน้ากับผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาถ้าหากเกิดความจำเป็น

9) ผู้สอนควรเห็นคุณค่าและยอมรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม ของตนเอง

7.3.10 Dubois (1976 cited in สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) ได้เสนอคุณลักษณะของ นักการศึกษาผู้ใหญ่ที่ดีควรเป็นผู้ที่ความเชื่อว่าบุคคลมีศักยภาพที่จะเจริญเติบโตได้ มีจินตนาการ มีความสามารถที่จะสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการพูดและในด้านการเขียน มีความเข้าใจ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความสามารถที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความสามารถในการเป็นผู้นำกลุ่ม รับรู้ข้อดีข้อเสียต่างๆเกี่ยวกับตัวเอง ใจกว้าง ยินดีรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นมีความเข้าใจผู้เรียน

7.3.11 Lower (1991 cited in Lower, 1992) ได้เสนอหลัก 9 ประการที่ผู้สอนจะสามารถ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังนี้

- 1) ให้การยอมรับและเคารพในตัวผู้เรียน
- 2) สนับสนุนและร่วมมือในวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน
- 3) ช่วยจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้
- 4) ช่วยสะท้อนและพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์
- 5) หาวิธีการทดสอบที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและประเด็นสอนทักษะ การแก้ปัญหามากกว่าเนื้อหา

6) ให้คุณค่าในการกระทำ

7) จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน

8) เสริมสร้างพลังอำนาจให้ผู้เรียนในการเรียนรู้

9) สนับสนุนให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง(encourage self-directed learning)

7.3.12 Lowery (1989) ได้สรุปแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านไว้เกี่ยวกับ บทบาทของ อาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเอง(Ash, 1985; Bauer, 1985; Brockett and Hiemstra, 1985; Brookfield, 1985; Cross, 1978; Reidsser, 1973 cited in Lowery, 1989) ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ช่วยเหลือผู้เรียนในระยะเริ่มต้นของการเรียน รวมถึงการวางแผนโครงการเรียนรู้อัตนศึกษา วิธีการเสนอรายงานและการทดสอบที่สอดคล้องกัน
- 2) สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้
- 3) เป็นหุ้นส่วนทางการเรียนร่วมกับผู้เรียน โดยการใช้สัญญาการเรียนด้วยการสร้างจุดมุ่งหมาย วิธีการเรียน และเงื่อนไขการประเมินผลร่วมกัน
- 4) เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มากกว่าวิธีการสอนหรือบอกข้อมูลความรู้
- 5) ช่วยผู้เรียนในการหาวิธีการแสวงหาความรู้ และกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียน
- 6) สนับสนุนวิธีการเรียนต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนไปสู่ความสำเร็จ
- 7) จัดหาตัวอย่างงานที่ได้รับยกย่องในอดีตมาแสดงให้ดูเป็นตัวอย่าง
- 8) เชื่อมโยงว่าผู้เรียนมีความตระหนักถึงวัตถุประสงค์ วิธีการเรียน แหล่งทรัพยากร และเกณฑ์การประเมินผลการเรียนที่ได้ตั้งไว้
- 9) สอนทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้ ทักษะการตัดสินใจ การพัฒนาตนเอง และทักษะในการประเมินผลงานของตน
- 10) เป็นผู้แนะนำสนับสนุนแหล่งทรัพยากรบุคคลแก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสะดวกในการเข้าถึง
- 11) จัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ให้เพียงพอเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน
- 12) ช่วยผู้เรียนในการกำหนดเลือกทรัพยากร
- 13) ช่วยผู้เรียนพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ
- 14) ตระหนักถึงความแตกต่างของผู้เรียนและแบบการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกัน
- 15) ใช้เทคนิคการสอน เช่น การศึกษาดูงาน การแก้ปัญหา ซึ่งถือเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ให้กับผู้เรียน
- 16) พัฒนาคู่มือการเรียน ให้มีคุณภาพมากขึ้น เช่น ชุด โปรแกรมการเรียนด้วยตนเอง
- 17) ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดประสบการณ์การเรียนแบบสัมมนาหรือการเรียนแบบร่วมมือให้แก่ผู้เรียน
- 18) สร้างบรรยากาศที่เปิดเผยที่จริงใจ
- 19) ไม่แนะนำวิธีการเรียนที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียน

7.3.13 บทบาทของนักการศึกษาผู้ใหญ่

สุจิต ศิลารักษ์ (2527) ได้แบ่งบทบาทของนักการศึกษาผู้ใหญ่สามารถ แบ่งได้ตามหน้าที่ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ตามความต้องการของเขาเองภายในขอบเขตที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เขาได้ (หน้าที่ตอบสนองความต้องการของ ผู้เรียน)
- 2) วางแผนร่วมกับผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ (หน้าที่วางแผน)
- 3) จัดสถานการณ์ที่ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น(หน้าที่กระตุ้นผู้เรียน)
- 4) เลือกวิธีการสอนและเทคนิคที่ดีที่สุดเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต้องการได้ (หน้าที่แสวงหาวิธีการให้ความรู้)
- 5) จัดหาแหล่งเสริมการเรียนรู้เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่พึงประสงค์(หน้าที่ในการแสวงหาทรัพยากรการเรียนรู้)
- 6) ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (หน้าที่ในการประเมินผลการเรียน)

7.3.14 ทิศนา ขัมมณี และ ชนาธิป พรสกุล (2544) กล่าวว่าบุคคลที่สำคัญที่สุดในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ก็คือ อาจารย์และได้เสนอการปรับแนวคิด กระบวนทัศน์และการปรับพฤติกรรมของอาจารย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของอาจารย์ ให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) พัฒนาอาจารย์ให้มีความรู้ในเรื่องที่จำเป็น ได้แก่ เนื้อหาสาระ จิตวิทยาการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการคิด พัฒนาการด้านสมอง รูปแบบการเรียนรู้ หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2) พัฒนาอาจารย์ให้มีความสามารถและทักษะในเรื่องการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการสอน การวิจัย ชั้นเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้และการเสริมแรง
- 3) การปรับบทบาทอาจารย์ให้เป็นผู้ทำหน้าที่ในการชี้แนะช่วยเหลือจัดการให้ข้อมูลย้อนกลับ และจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

7.3.15 Brockett and Hiemstra (1991) กล่าวว่า ผู้สอนสามารถใช้ความพยายามที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงศักยภาพของเขาเหล่านั้น สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ยุทธวิธีที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีการเรียนแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง เพิ่มขึ้นอีก 3 ประการ ได้แก่

- 1) อำนวยความสะดวกในการสะท้อนแบบวิจารณ์ (Facilitating Critical Reflection) เนื่องจากการคิดแบบวิจารณ์ และการสะท้อนวิจารณ์ นั้นเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเรียนสำหรับผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดดังนี้ คือ เห็นคุณค่าของผู้คิดแบบวิจารณ์ รับฟังอย่างตั้งใจ แสดงให้เห็นว่าได้สนับสนุนความพยายาม สะท้อนและเป็นกระจกเงาความคิด การกระทำของผู้คิดแบบวิจารณ์ จูงใจให้คิดแบบวิจารณ์ ประเมินความก้าว

หน้าอยู่เสมอ ช่วยผู้เรียนคิดแบบวิจารณ์สร้างสรรค์เครือข่าย และเป็นผู้สอนแบบนักวิจารณ์ เป็นแบบจำลองการคิดแบบวิจารณ์และทำให้ผู้เรียนคำนึงถึงว่าเขาจะเรียนรู้การคิดแบบวิจารณ์ได้อย่างไร

2) สนับสนุนให้คิดอย่างมีเหตุผล

3) การใช้ทักษะต่างๆช่วยเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเองในผู้เรียน(Using Helping Skill to enhance Learner Self-Direction) วิธีนี้เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้ทักษะการช่วยเหลือขั้นพื้นฐานต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้อำนวยความสะดวก เช่น ยอมรับนับถือผู้เรียน ใช้การติดต่อสื่อสารที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกมั่นใจในตนเอง รู้สึกสบายใจ ถือเป็นพฤติกรรมที่มีประโยชน์มากต่อผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว ส่งเสริมให้มีการนำตนเอง เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มผู้เรียนที่ทำงานร่วมกัน จะทำให้มีความสัมพันธ์ต่อกันดีขึ้น การติดต่อสื่อสารผู้อำนวยความสะดวกควรตั้งใจฟังคู่สนทนาแสดงท่าทางในการยอมรับ และควรมีความเข้าใจในการสื่อสารทั้งแบบใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา สำหรับการฟังต้องฟังอย่างไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้ามาปะปน หากแสดงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ จะทำให้การสื่อสารถูกเปิดเปิดไป การสอบถามของผู้อำนวยความสะดวกจะช่วยให้ผู้เรียนได้ขยายข้อความ หรือสถานการณ์ออกไปได้เป็นการสนับสนุนให้ผู้เรียนพูดอธิบายให้ชัดเจน และยังเป็นการฝึกการพูดให้แก่ผู้เรียนอีกด้วย

7.3.16 Mezirow (1981)เสนอวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดย

- 1) ลดการพึ่งพาผู้สอนหรือผู้อำนวยความสะดวก
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งวิทยาการต่างๆ เช่น ประสบการณ์จากผู้อื่น เช่น อาจารย์หรือ ผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งจำเป็นต้องใช้ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน
- 3) ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) ช่วยให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ในการร่วมวางแผนเป้าหมายการเรียนรู้ วางแผน และประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง
- 5) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากปัญหาของตนเอง
- 6) ช่วยเสนอทางเลือกให้ผู้เรียนตัดสินใจ
- 7) กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้และนำประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการเรียนรู้
- 8) ช่วยให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างถูกต้อง
- 9) มองปัญหาและการแก้ไขปัญหานั้นได้ง่าย โดยตระหนักถึงความสัมพันธ์ของบุคคล และสิ่งแวดล้อม
- 10) ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียน รวมทั้งจัดบรรยากาศที่น่าเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน
- 11) นำประสบการณ์การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในรูปสัญญาการเรียน (Learning Contract) มาใช้

7.3.17 พิมพันธ์ เตชะคุปต์ (ม.ป.ป.) ได้เสนอบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกว่าเป็น ผู้นำเสนอ เป็นผู้สังเกต เป็นผู้ถาม เป็นผู้ให้การเสริมแรง เป็นผู้แนะนำ เป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับ เป็นผู้จัดบรรยากาศ เป็นผู้จัดระบบ เป็นผู้แนะแนว เป็นผู้ประเมิน

จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ จากการรวบรวมแนวคิดของ Roger (1969), Knowles(1980), Lower(1991) และ เกียรติวรรณ อมาตยกุล(2530) และนักการศึกษาคนอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการสอนผู้เรียนผู้ใหญ่ การอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ครอบคลุมบทบาทดังต่อไปนี้

1)เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการจัดบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร ส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น ใ่วางใจ ยอมรับและเข้าใจ นักศึกษา ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการและด้านทัศนคติ ความรู้สึก สนับสนุนให้นักศึกษารู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น กระตุ้นให้นักศึกษาเป็นผู้มีความกระตือรือร้นในการเรียน สังเกตและไวต่อความรู้สึกของ นักศึกษา รวมทั้งเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมให้มีความสะดวกสบายเป็นกันเอง

2)เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ นักศึกษาสามารถกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนของตน ระบุจุดเริ่มต้นทางการเรียน ให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางการเรียนของตน โดยคำนึงถึงความต้องการของสถาบัน เนื้อหาวิชา และสังคมรวมทั้งการยอมรับในความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน

3)ผู้อำนวยความสะดวกในการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน หมายถึง เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษามากกว่าการเป็นผู้ป้อนหรือบอกข้อมูลแก่นักศึกษา ร่วมวางแผนการเรียน ให้คำแนะนำ และดำเนินการเรียนการสอนให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน จัดหาตัวอย่างงานที่ได้รับการยอมรับมาให้ดู สนับสนุนวิธีการเรียนรู้ต่างๆ ที่นักศึกษาสามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ ให้ความเชื่อมั่นว่านักศึกษาสามารถรับผิดชอบต่อแผนการเรียนของตน รวมทั้งคอยดูแล ให้คำแนะนำ ถึงการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

4)ผู้อำนวยความสะดวกในการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร การจัดสื่อการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนง่ายต่อการทำความเข้าใจและสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกสบาย และมีพอเพียงสำหรับทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งชี้แนะแหล่งวิชาและการสนับสนุนแนะนำ ทรัพยากรบุคคลให้แก่ผู้ศึกษา รวมทั้งให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนของตน

5) อำนวยความสะดวกในการเป็นผู้ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง จัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง เช่นการคิดขั้นสูง เช่นการเรียนแบบสัมมนา การศึกษาตาม การจัดทำโครงการ สนับสนุนให้นักศึกษาสามารถสรุปบริบทความรู้เป็นของตนเอง รวมทั้งกระตุ้น ให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริม การคิดแบบวิเคราะห์วิจารณ์

6) อำนวยความสะดวกในการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน โดยเป็นทรัพยากรบุคคลที่มี ความยืดหยุ่นสะดวกในการเข้าถึง ให้ความแก่นักศึกษาในการเข้าถึง ให้ความแก่นักศึกษา เรียนรู้ร่วมกัน ไปด้วยกันกับนักศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็น นำวิธีการสอนแบบสัญญาการเรียนมาใช้ในการเรียน การสอน ยอมรับในความสามารถของนักศึกษา และยอมรับข้อจำกัดของตนเอง เป็นบุคคลที่พร้อม จะเปลี่ยนแปลงและยอมรับประสบการณ์ใหม่ๆ

7) อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองของนักศึกษา โดยการปฏิบัติบทบาทในการเป็นผู้แนะนำนักศึกษาให้ทราบถึง วิธีการศึกษาหาความรู้ สอนวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้มีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนรู้ด้วย ตนเอง ให้การยอมรับในจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ให้การเสริมแรง แก่นักศึกษาว่ามีโอกาสที่จะพัฒนาตนเอง รวมทั้งให้โอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตน เอง

8) อำนวยความสะดวกในการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ โดยการช่วยนักศึกษาในการ หาวิธีการประเมินผลการเรียนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และแผนการเรียน รวมทั้งสอนให้รู้จัก การตั้งเกณฑ์ประเมินผล ให้โอกาสนักศึกษาได้กำหนดวิธีการประเมินผล แนะนำให้นักศึกษา ประเมินความสามารถของตนเอง และประเมินว่าตนเองยังต้องการประสบการณ์ใดเพิ่มเติมอีก

7.4 บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วย ตนเอง

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บทบาทอาจารย์จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล เพราะผลของการได้รับการอำนวยความสะดวกจากอาจารย์ส่งผลให้ผู้เรียนมีการเรียนแบบร่วมมือ มีความกระตือรือร้น และเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Roger, 1983; Brookfield, 1983; Townsend , 1990 cited in Burrow, 1977) นับได้ว่าบทบาทของอาจารย์ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกใน การเรียนรู้เป็นบทบาทที่มีความสำคัญ และน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมใน การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา จึงนำมาศึกษาในครั้งนี้เพื่อจะได้เป็นข้อมูลพื้นฐานของบทบาท อาจารย์ในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลสืบต่อไป

8. สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา

การที่บุคคลจะเกิดการเรียนรู้หรือไม่ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวผู้เรียน หากสภาพแวดล้อมเอื้อ หรือสนับสนุน การเรียนรู้จะเกิดขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ก็จะเป็นอุปสรรคหรือสิ่งขัดขวางมิให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้เช่นกัน (สมคิด อิศระวัฒน์, 2543)

8.1 ความหมายของสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา

Astin (1968) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา เป็นสิ่งเข้าที่มีศักยภาพส่งผลกระทบต่อการพัฒนาของนักศึกษาซึ่งสามารถศึกษาได้โดยการสังเกตพฤติกรรม กิจกรรมนักศึกษา รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้นๆ

Chickering (1993) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตร การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา กิจกรรมเสริมหลักสูตร นโยบายของสถานศึกษา และบรรยากาศทางวิชาการ

สันต์ อุ่ออุณ (2530) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมของวิทยาลัย หมายถึงลักษณะสิ่งเข้าที่มีศักยภาพ ได้แก่บุคคล สิ่งของวัตถุ สภาพการณ์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม แนวความคิด ความรู้สึก เหตุการณ์ บรรยากาศ ลักษณะของบริเวณ อาคารสถานที่ และสิ่งต่างๆทั่วไปในสถาบันการศึกษา ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่และการพัฒนาของนักศึกษาทุกด้าน

สุกัญญา สุวรรณาคินทร์ (2535) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ภายในสถาบัน ทั้งที่เป็นรูปธรรม นามธรรม รวมถึงหลักสูตร การเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และบรรยากาศทางการเรียนการสอน อันเป็นสิ่งเข้าที่ทรงศักยภาพและมีอิทธิพลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ ตลอดจนส่งผลกระทบต่อพัฒนาในทุกๆ ด้านของสมาชิกในสถานศึกษา

อัจฉราวรรณ นารถพจนานนท์ (2536) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย หมายถึง คุณลักษณะต่างๆ ในสถาบันการศึกษาที่สามารถรับรู้ได้ อันได้แก่ บุคคล สิ่งของวัตถุ สภาพการณ์ ทั้งที่เป็นรูปธรรม แนวความคิด ความรู้สึก บรรยากาศ และลักษณะของบริเวณอาคารสถานที่ ตลอดจนสิ่งต่างๆ ทั่วไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2542) สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษา มีความหมายกว้างขวางมาก ซึ่งรวมทั้งสิ่งที่มีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต และสภาพการณ์ต่างๆที่บุคคลสร้างขึ้น สิ่งมีชีวิตในที่นี้ คือ พืช สัตว์ และมนุษย์ ส่วนสิ่งไม่มีชีวิต นั้นมีหลายอย่าง เช่น อาคาร สถานที่ เครื่องมือ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนขนาดและสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา ส่วนสภาพการณ์ต่างๆ ที่บุคคลสร้างขึ้น เช่น กฎระเบียบ นโยบาย สภาพสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนบรรยากาศที่บุคคลกลุ่มต่างๆ สร้างขึ้น

สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาหมายถึงลักษณะและสภาพการณ์ต่างๆ ภายในสถาบันที่นักศึกษาสามารถรับรู้และสัมผัสได้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจ ล้วนต่าง มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของนักศึกษา

8.2 องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในสถานการศึกษา

สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ ดังนี้

สมคิด อิศระวัฒน์ (2543) ได้สรุปไว้ว่า สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วย

1) ขนาดห้องเรียนหรือห้องฝึกอบรม ควรมีขนาดกว้างเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน กล่าวคือถ้าห้องเรียนซึ่งใช้เป็นที่สอนหรือฝึกอบรม มีพื้นที่กว้างขวางพอเพียงสำหรับการจัดกิจกรรม ได้ก็จะช่วยให้ผู้สอนสามารถดัดแปลง เคลื่อนย้าย ทำกิจกรรมได้ง่ายและรวดเร็ว รวมทั้งใช้วิธีการสอนได้อย่างหลากหลาย แต่ถ้าห้องฝึกอบรมคับแคบมีพื้นที่จำกัดก็ยากที่จะใช้วิธีการสอนได้หลายแบบ

2) แสง ห้องเรียนหรือห้องอบรมควรมีแสงสว่างพอเหมาะ ไม่ว่าจะเป็แสงจากธรรมชาติ หรือแสงไฟ ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัดเจนมิใช่แสงที่สลัว ในกรณีที่มีการดับไฟหรือหรี่ไฟ ก็อาจทำได้ หากห้องเรียนมีแสงสว่างที่เหมาะสมจะเป็นการกระตุ้น และเร้าความสนใจของผู้เรียนได้ดี

3) เสียง เสียงของผู้สอนต้องดังฟังชัดเจนนั้งห้อง ในกรณีที่ห้องมีขนาดกว้าง จำนวนคนเรียนมาก ควรมีไมโครโฟนเพื่อขยายเสียง หากเสียงที่ออกจากไมโครโฟนดังชัดเจนและฟังสบาย ก็จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี คุณภาพของไมโครโฟนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนง่ายขึ้น

4) กลิ่นในห้องเรียน ซึ่งกลิ่นอาหารหรือกลิ่นอื่นๆสามารถเข้าได้ เช่น ห้องเรียน อยู่ชั้นบนของห้องอาหาร หรือมีการจัดอาหารภายในหอประชุม จะรบกวนสมาธิและความตั้งใจของผู้เรียนห้องเรียนซึ่งมีกลิ่นอาหารเป็นห้องที่ไม่เหมาะจะใช้เป็นห้องสอน

5) ความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องฉาย สไลด์ เครื่องเล่นเทป ซีดี เครื่องฉาย หรือ เครื่องอัดวิดีโอ คอมพิวเตอร์ เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส เครื่องฉายแผ่นทึบ เครื่องโปรเจคเตอร์ ควรมีอย่างครบถ้วน (ถ้าเป็นไปได้) จะช่วยให้ห้องเรียนมีความพร้อมและสนับสนุนการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ขนาดของอุปกรณ์ควรได้สัดส่วนกับขนาดของห้องเรียนและจำนวนผู้เรียน เช่น จอ สำหรับเครื่องฉาย แผ่นโปร่งใส ห้องที่มีอุปกรณ์ครบถ้วนจำนวนเพียงพอสมบูรณ์มีคุณภาพดีก็จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

6) อุณหภูมิที่พอเหมาะ เช่น เป็นห้องปรับอากาศ ผู้เรียนรู้สึกเย็นสบาย ไม่ร้อน จะทำให้ผู้เรียนตั้งใจ และเรียนได้ดีขึ้น อีกทั้งมีสมาธิ ไม่กังวล กับอากาศ

สภาพแวดล้อมทางจิตใจก็มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล เนื่องจากผู้เรียนอยากจะเรียนก็ต่อเมื่อตนเองมีความสบายใจเต็มที่ (Brundage & McKeracher, 1980) สภาพแวดล้อมทางจิตใจที่ ส่งผลต่อการเรียนรู้

1) ผู้เรียนจะมีความสบายใจหากตนเองได้ในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนา ได้แก่ ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้ เรียนแล้วสามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน ได้เรียนในสิ่งที่ตรงกับความสนใจ นำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการแก้ปัญหา คาดว่าชีวิตของตนจะดีขึ้น

2) ไม่บีบบังคับทางจิตใจ หากผู้เรียนได้รับการบีบบังคับทางด้านจิตใจ ก็จะไม่เกิดความอยากเรียนรู้ คนเราไม่อยากนึกถึงเรื่องที่ตนไม่มีความสุข มีความโกรธ หรือความเจ็บใจ แต่พยายามจะลืมถ้าผู้เรียนไม่ได้รับความบีบบังคับทางจิตใจก็จะเกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้

3) ได้รับการยกย่องยอมรับจากผู้อื่น ถ้าผู้สอนได้มีโอกาสแสดงออกซึ่งความรู้ความสามารถให้คนอื่นได้ทราบ ได้รับรู้ ทำให้ผู้เรียนได้รับการยกย่อง ได้รับการยอมรับและทำให้ผู้เรียนมีความสุข มีความภาคภูมิใจ อีกทั้งอาจเกิดความรู้สึกที่ว่าตนเองเด่นเหนือผู้อื่น ทำให้ความรู้สึกอยากเรียนเกิดขึ้น

4) ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ว่าตนเป็นคนสำคัญ มีความหมายมีประโยชน์ต่อผู้อื่น มีผลต่อความรู้สึกอยากเรียนเช่นกัน แต่ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกที่ว่าตนเองเป็นคนไร้ค่า ไม่มี ความหมาย ไม่มีความรู้สึกอยากเรียน การอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่เกิดขึ้น

5) สภาพการเรียนที่สนุกสนาน ยืดหยุ่น ไม่เครียด จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกอยาก ร่วมกิจกรรม เกิดความรู้สึกอยากเรียน

6) ผู้สอนให้อิสระ ให้อภัย และให้โอกาสผู้เรียน ผู้สอนมีความอบอุ่นเป็นกันเอง ให้อิสระแก่ผู้เรียน ให้อภัยเมื่อทำผิด ให้โอกาสได้ทำใหม่โดยมิได้ถูกดุหรือตำหนิ จะเป็นการสร้างบรรยากาศทางด้านจิตใจที่ไม่กดดันผู้เรียน

สรุปได้ว่านอกจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพแล้ว สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ แม้ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวย สถานที่บางแห่งอาจมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าที่ควร เช่น ไม่มีเครื่องปรับอากาศในกรณีดังกล่าว สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจจะมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

วิจิตร สีนสิริ (2534) กล่าวถึงประเด็นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมของนิสิตนักศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นสิ่งเร้าทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางการบริหาร สภาพแวดล้อมในห้องเรียน และสภาพแวดล้อมสังคมกลุ่มเพื่อนสนิท

สุชาติ รัชชกุล(2537) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษาอาจแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมด้านวิชาการ และสภาพแวดล้อมการบริหารจัดการ

Astin (1968) ได้ให้ความหมายว่าสภาพแวดล้อมของสถาบันโดยทั่วไป หมายถึง คุณลักษณะต่างๆของสถาบันหรือมหาวิทยาลัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา นักศึกษา และได้ให้ความหมายของสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อมของสถาบัน (Environment Stimulus) ว่าเป็นพฤติกรรม เหตุการณ์ หรือ คุณลักษณะใดๆของสถาบันที่สังเกตเห็นได้ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการรับรู้ด้านประสาทสัมผัสของทุกคนในสถาบัน สภาพที่เป็นอยู่สิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆ เหล่านี้ สามารถที่จะยืนยันและตรวจสอบได้จากการสังเกต และ Astin (1986) ได้แบ่งสิ่งเร้าเชิงสภาพแวดล้อมเป็น 4 ด้าน คือ 1) สภาพแวดล้อมทางด้านกลุ่มเพื่อน (Peer Environment) 2) สภาพแวดล้อมทางการเรียน การสอน (Classroom Environment) 3) สภาพแวดล้อมทางการบริหาร (Administrative Environment) 4) สภาพแวดล้อมทางด้านอาคารสถานที่(Physical Environment)

Astin (1993)ได้แบ่งองค์ประกอบของตัวแปรสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความรู้และทัศนคติในการเรียน ดังต่อไปนี้

1) ชนิดของสถาบันการศึกษา (Kind of Institution) โดยพิจารณาถึงชนิดว่าเป็นวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนชั้นสูงสุดทางการศึกษาระดับใดและอยู่ในสังกัดของรัฐบาลหรือเอกชน

2) หลักสูตร(Curriculum) ประกอบด้วย จำนวนรายวิชา วิชาแกนของหลักสูตร หรือวิชาที่มีเนื้อหารวมของสหสาขาวิชา

3)อาจารย์(Faculty)ประกอบด้วยวิธีการสอนที่อาจารย์ชอบใช้ในการจัดการเรียนการสอน การให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับบุคคลอื่นๆและผู้บริหาร

4)กลุ่มเพื่อน (Student' peers)ประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาการและความสนใจ ค่านิยม ทัศนคติ ความเชื่อ และวิธีการในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ

8.3 สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2538) ได้สรุปสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษาจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านไว้ดังนี้

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษามากนักจิตวิทยาหลายท่านจึงได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น สภาพแวดล้อมที่มีลักษณะอย่างไร ที่ช่วยพัฒนานักศึกษาทางการศึกษาเล่าเรียน การพัฒนาด้านจิตสังคม การช่วยให้นักศึกษาสามารถศึกษาเล่าเรียน

อยู่ในสถาบันจนสำเร็จการศึกษา ได้รวบรวมลักษณะต่างๆ ของสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา นักศึกษาและช่วยสนับสนุนนักศึกษาที่ปรากฏอยู่ในทฤษฎีและผลงานวิจัยต่างๆ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) ความหลากหลายและความเป็นลักษณะเดียวกัน สภาพแวดล้อมของสถาบัน อุดมศึกษานั้นมีความหมายกว้างขวางมาก ซึ่งรวมทั้งสิ่งที่มีชีวิต ได้แก่ พืช สัตว์ สิ่งที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ อาคาร สถานที่ เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ และสภาพการณ์ที่บุคคลสร้างขึ้นได้แก่ ระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย สภาพสังคม และวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย (Heterogeneity) หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมย่อยๆ ที่มีความแตกต่างกันมาก เช่น มหาวิทยาลัยที่ประกอบด้วยคณะต่างๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งลักษณะเนื้อหาวิชา วิธีการเรียน การสอน ตลอดจนความสนใจของอาจารย์และนักศึกษาเป็นต้น ส่วนสภาพแวดล้อมที่มีความเป็น ลักษณะเดียวกัน (Homogeneity) หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ประกอบไปด้วย สภาพแวดล้อมย่อยๆ ที่มีความแตกต่างกันน้อยมาก เช่น สถาบันการศึกษาเฉพาะด้าน เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์ และวิทยาลัย พยาบาล เป็นต้น เนื่องจากบุคคลเป็นสภาพแวดล้อมที่สำคัญของอุดมศึกษา ถ้าพิจารณาเฉพาะ บัณฑิตที่เกี่ยวกับบุคคลเพียงบัณฑิตเดียว ก็เห็นได้ว่าสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ซึ่งประกอบด้วย นักศึกษาที่มาจากหลายประเทศหลายเชื้อชาติ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ส่วนวิทยาลัย พยาบาล ซึ่งประกอบด้วย นักศึกษาไทยเพียงอย่างเดียว ก็มีสภาพแวดล้อมเป็นลักษณะเดียวกัน

แนวความคิดที่เกี่ยวกับความหลากหลาย และความเป็นลักษณะเดียวกัน มีความเกี่ยวข้องกับ ความเหมาะสมระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมของนักศึกษา ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็น ลักษณะเดียวกัน นักศึกษาจะพยายามเลือกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของ สภาพแวดล้อมนั้น และพยายามปรับตนเองให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนั้นด้วย เช่น บุคคลที่มี ฝีมือทางศิลปะก็อาจเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยศิลปากร หรือวิทยาลัย นาฏศิลป์ พยายาม ปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมนั้นด้วย เมื่อนักศึกษาปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมแล้วก็ พยายามรักษาพฤติกรรม และความเชื่อของตนเองซึ่ง Moos(1976) เรียกแนวโน้มนี้ว่าการปรับให้ มี ความสอดคล้องยิ่งขึ้น ส่วนนักศึกษาที่ไม่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นลักษณะ เดียวกันมาก คือมีความแตกต่างกับคนส่วนมากก็就会有ความยากลำบาก มีความตึงเครียด ถ้าสามารถปรับตัวได้ก็จะสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้ แต่ถ้าไม่สามารถปรับตัวได้ ก็จะไม่ สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้ โดยทั่วไปแล้วนักศึกษาจะมีความพึงพอใจ กับสภาพแวดล้อมที่ มีความหลากหลาย เช่น มหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่ เพราะนักศึกษาสามารถแสวงหา สภาพแวดล้อมย่อย (คณะวิชา หรือสาขาวิชา) ที่มีความสอดคล้องกับตนเอง และมีโอกาสแสวงหา เพื่อนฝูงที่มีความคล้ายคลึงกับตนเองได้มาก

2) ความสมดุลระหว่างการสนับสนุนและการท้าทาย (Support/Challenge Balance)

การสนับสนุน (Support) หมายถึง ความสัมพันธ์หรือประสบการณ์ที่ช่วยบรรเทาความตึงเครียด หรือการเสริมสร้างประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การให้ความเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ การได้รับความอบอุ่นจากผู้อื่น เป็นต้น นักศึกษาอาจได้รับการสนับสนุนจากการอยู่อาศัยกับบุคคลที่มีค่านิยมและลักษณะการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกันมาก การเรียนวิชาที่มีระดับความยาก-ง่าย ที่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และเป็นวิชาที่ผู้เรียนมีความชอบความสนใจก็คือว่า เป็นการสนับสนุนอย่างหนึ่ง ส่วนการทำทนาย (Challenge) หมายถึง สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด การทำทนายบางระดับที่ก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้น สภาพการณ์ที่ก่อให้เกิดการทำทนายนั้นรวมถึงความเข้มงวด ความยุ่งยาก สลับซับซ้อน ความคลุมเครือ ความเข้าใจได้ยาก ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

3) การสนับสนุนจากสังคม (Social Support)

การสนับสนุนจากสังคมนั้นมีความหมายกว้างมาก ซึ่งรวมถึงมิตรภาพ ความผูกพัน การรวมตัวของบุคคล ตลอดจนแหล่งทรัพยากรในสังคมที่สามารถให้การสนับสนุนแก่บุคคล ซึ่ง Pace (1984) กล่าวว่า ในสถาบันอุดมศึกษาสิ่งที่ทำให้นักศึกษาที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือสภาพแวดล้อมที่ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่ามีความเป็นมิตร ให้การสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต และที่เกี่ยวข้องกับปฏิภณระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมต่างก็ยืนยันว่าการสนับสนุนจากสังคมนั้น มีประโยชน์หลายอย่าง เช่นส่งเสริมพัฒนาการ และการปรับตัวเกี่ยวกับอารมณ์ ป้องกันความตึงเครียด

4) สภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) สภาพแวดล้อมทางกายภาพในสถาบันอุดม หมายถึง อาคาร สถานที่ และ สิ่งก่อสร้างทั้งหมด สิ่งก่อสร้างที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษามากที่สุดได้แก่ หอพักนักศึกษา เพราะเป็นที่พักอาศัยที่นักศึกษาต้องใช้เวลาอยู่ในหอพัก มากกว่าอาคารอื่นๆ จากผลการวิจัยหลายโครงการพบว่า หอพักที่สูงหลายชั้น และมีระเบียงหอพัก ยาวมาก จะทำให้นักศึกษาที่มีความพึงพอใจต่อหอพักลดน้อยลง อัตราการเสื่อมโทรม และการถูกทำลายจากนักศึกษาสูง นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมของหอพักน้อยลง แต่นักศึกษามีอิสระมากขึ้น การดูแลก็ทำได้ยาก หอพักที่มีขนาดเล็ก และไม่สูงมากจะทำให้บรรยากาศสังคมดี มีความสนุกสนาน ผ่อนคลาย มีความเป็นมิตรมีความอบอุ่นมากกว่าหอพักขนาดใหญ่ นอกจากขนาดและความสูงของหอพักแล้ว จำนวนนักศึกษาที่พักอาศัยในแต่ละห้อง ก็ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษามาก จากผลการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างหอพักที่ให้นักศึกษาอาศัยอยู่สองคนกับอีกห้องที่ให้นักศึกษาพักอาศัยอยู่ 3 คน พบว่านักศึกษาที่พักอาศัยอยู่ในห้องสามคนมีความวุ่นวายสับสนมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาพักผ่อนหลับนอน และการศึกษาเล่าเรียน นักศึกษาต้องใช้ความพยายามที่ต้องปรับตัวมาก และใช้เวลาอยู่ในห้องน้อยลง

ปัญหาความหนาแน่น หรือจำนวนนักศึกษาที่พักอาศัย ในแต่ละห้องนั้น เป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับหอพักนักศึกษาในประเทศไทยมาก เช่น ห้องพักที่มีขนาด 4X5 เมตร ออกแบบให้นักศึกษาอยู่อาศัยจำนวน 4 คน ซึ่งนับว่ามีความหนาแน่นมากกว่าหอพักนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในอเมริกา ซึ่งมีขนาด 4X4 เมตร ออกแบบให้นักศึกษาพักอาศัยจำนวน 2 คน เมื่อจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นแต่จำนวนหอพักยังมีเท่าเดิม ห้องขนาด 4X5 เมตร ออกแบบให้นักศึกษาพักอาศัย จำนวน 5 ถึง 6 คน และบางครั้ง อาจถึง 7 คน โดยการเปลี่ยนเป็นใช้เตียงจากชั้นเดียวเป็นเตียง 2 ชั้น เพื่อให้สามารถบรรจุนักศึกษาอยู่ในห้องได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องพักมีมากมาย แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือนักศึกษาไม่สามารถพักผ่อนอย่างเพียงพอกับความต้องการ และไม่มีสมาธิที่จะศึกษาเล่าเรียน

ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ การระบายอากาศ ทิศทางลม ทิศทางของแสงแดด สถานที่ตั้งอาคาร ความสะอาด และมาตรการรักษาความปลอดภัย เป็นต้น เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในบริเวณที่มีอากาศร้อน อาคารบางหลังอาจมีปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้าง เช่น การระบายอากาศ ทิศทางลม ทิศทางของแสงแดด ซึ่งทำให้ภายในห้องมีอากาศร้อนอบอ้าว จึงทำให้มีผลกระทบต่อการทำงาน และการพักผ่อนของบุคคล นอกจากนี้ อาคารที่ตั้งอยู่ใกล้กับถนนที่มีการจราจรหนาแน่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมอื่น เช่น เสียง อากาศพิษ ซึ่งมีผลต่อสภาพร่างกาย และประสิทธิภาพการทำงานของบุคคล

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการอาคาร ได้แก่ การรักษาความสะอาด และมาตรการรักษาความปลอดภัยก็เป็นปัญหาสำคัญ หอพักบางแห่งขาดการดูแลในเรื่องความสะอาดทั้งห้องน้ำ และห้องนอน ย่อมมีผลกระทบต่อสุขภาพของนักศึกษา นอกจากนี้ หอพักมีขนาดใหญ่ มีความสูงมาก โดยทั่วไปยังขาดมาตรการที่เกี่ยวกับการเตือนภัย ในกรณีที่เกิดอัคคีภัย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อชีวิตของนักศึกษา (สำนาวรี ขจรศิลป์, 2538)

8.4 สภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2531) ได้เสนอภาวะการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ในสิ่งแวดล้อมซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม
- 2) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้บุคคลได้พบสิ่งที่มีความหมายต่อเขาเอง
- 3) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือความแตกต่างที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่พึงประสงค์
- 4) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อมซึ่งเน้นความเป็นบุคคลของผู้เรียน และธรรมชาติของการเรียนเป็นหลัก

- 5) การเรียนรู้จะเกิดได้ดีในสิ่งแวดล้อมที่เคารพสิทธิของบุคคลในการที่จะทำผิด
  - 6) การเรียนรู้จะเกิดได้ดีในสิ่งแวดล้อมที่ทนทานต่อความขัดแย้ง
  - 7) การเรียนรู้จะเกิดได้ดีในสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการที่จะต้องเกิดขึ้นร่วมด้วย โดยเน้นการประเมินผลตนเอง
  - 8) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งเสริมให้มีการแสดงออกของบุคคล
  - 9) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อมซึ่งบุคคลได้ถูกส่งเสริมให้มีความไว้วางใจบุคคลอื่น
  - 10) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้เรียนมีความรู้สึกว่าเป็นที่เคารพนับถือจากบุคคลอื่น
  - 11) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อมซึ่งผู้เรียนมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ได้รับการยอมรับ
  - 12) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในสิ่งแวดล้อม ซึ่งยินยอมให้มีการเผชิญหน้ากัน
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2530) ได้เสนอบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองควรมีลักษณะ ดังต่อไปนี้
- 1) บรรยากาศอบอุ่นเป็นมิตร
  - 2) บรรยากาศแห่งความเคารพนับถือซึ่งกันและกันทั้งในหมู่ผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
  - 3) บรรยากาศซึ่งเอื้อต่อการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
  - 4) บรรยากาศที่ทุกคนเข้าใจชัดเจน และเชื่อมั่นในบทบาทของตนเองโดยผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ชี้แนะหรือผู้ช่วยเหลือ ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รู้ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการ และตามความสามารถของเขาเอง ทั้งนี้โดยมีปัญหาละประสบการณ์ของผู้เรียน เป็นที่มาของข้อมูล ความจริง การเรียนรู้และความคิดริเริ่มต่างๆ
  - 5) บรรยากาศของความไว้วางใจ และความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้สอนสามารถที่จะเปิดเผยและแสดงความจริงใจต่อผู้เรียนในเรื่องทัศนคติและอคติทั้งปวงที่มีผู้เรียน ก็ควรเป็นผู้ที่ใจเปิดกว้างและพร้อมที่จะศึกษาอย่างจริงจัง ถึงแนวคิดและข้อชี้แนะของผู้สอน แต่ต้องกล้าที่จะทดสอบทุกอย่างกับค่านิยมแนวคิดและประสบการณ์ของตนเอง สุดท้ายต้องพร้อมที่จะปฏิเสธสิ่งที่พิจารณาแล้วว่าไม่มีคุณค่าหรือไม่เป็นที่ต้องการ และนำสิ่งที่ตนยอมรับไป ใช้ในโอกาสที่เหมาะสมต่อไป

8.5 สภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษากับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในสถาบัน ในด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านหลักสูตร กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในสถาบันที่จะมีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมา 3 องค์ประกอบ จากแนวคิดของ Astin (1993) และวิจิตร สิ้นศิริ (2534) ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางด้านหลักสูตร ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เนื่องจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในอดีตพบว่ามีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

8.5.1 หลักสูตรเปรียบเสมือนเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องอาศัยการปฏิบัติตามแนวทางของหลักสูตรที่วางไว้เป็นสำคัญ ความหมายของหลักสูตรที่นักการศึกษาได้ให้ไว้แตกต่างกันและคล้ายคลึงกันดังต่อไปนี้

ปรียาภรณ์ วงศ์อนุตโรจน์ (2535) ได้ให้ความหมายของหลักสูตร เป็น 3 ประการคือ

1. หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหมายไว้

2. หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษา โดยมีปัจจัยนำเข้า(Input) ได้แก่ อาจารย์ นักศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา

3. หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอน ที่มุ่งประโยชน์จะอบรมฝึกฝนผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

8.5.2 กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางด้านความรู้ทัศนคติและบุคลิกภาพ และคุณธรรมของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาต้องใช้เวลาส่วนใหญ่กับกลุ่มเพื่อน จึงมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในกลุ่มเพื่อนได้อย่างเหมาะสมจินตนา ยูนิพันธุ์(2527) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนที่มีบรรยากาศเป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจกันและกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย เนื่องจากเพื่อนเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวเมื่อเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ถ้านักศึกษาคบเพื่อนดีก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษา (Garbirino, 1985)

ณรงค์ เส็งประชา (2538) ให้แนวคิด เกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนว่า กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่อาจไม่ได้รับจากครอบครัว หรือผู้ใหญ่ เช่น เพศศึกษา ความเสมอภาค ความเป็นผู้นำ ความเป็นตัวของตัวเอง กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้สิ่งต่างๆดังต่อไปนี้

1) ยึดมั่น ในประเพณีน้อยลง สร้างค่านิยมความรู้ใหม่ๆ มากขึ้น

2) สอนให้รู้จักแบบแผนการอยู่ร่วมกันในสังคมมากขึ้น เช่นการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ในการเล่นเกมกีฬา หรือทำงานร่วมกัน

- 3) สอนให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับความเสมอภาคเท่าเทียมกัน
- 4) เป็นการส่งเสริมในการพัฒนาบุคลิกภาพเช่นความเป็นตัวของตัวเอง แบบของอารมณ์ เอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ความคิดเห็นของตน ฯลฯ
- 5) สอนให้มีประสบการณ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์เป็นส่วนตัว มากกว่าที่จะใช้อำนาจ

สรุปได้ว่ากลุ่มเพื่อนนอกจากมีอิทธิพลต่อนักศึกษาในด้านความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมการแสดงบุคลิกลักษณะ และประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว ยังมีอิทธิพลในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ด้วย และยังพบว่าความปรารถนาในการเรียนของนักศึกษาขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับกลุ่มเพื่อน เพราะนักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มเพื่อน กลุ่มเพื่อนจึงเป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อวิชาการ โดยร่วมมือกันแสวงหาความรู้ สัมพันธภาพอันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ธนู ฤทธิกุล, 2542) สอดคล้องกับสมคิด อิศระวัฒน์ (2541) ได้กล่าวว่า วิธีการฝึกผู้เรียนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น อาจทำได้โดยการเริ่มจากการประคับประคองหรือฟุ้งผู้มาก่อน แล้วพัฒนามาเป็นการศึกษาด้วยตนเอง สุดท้ายคือเรียนรู้จากกันและกัน จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงเป็นตัวแปรที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษายาวไกล

8.5.3 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีช่วยให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของนักศึกษา ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ (สุชาติดา รัชชกุล, 2537) จะมีผลต่อการเสริมสร้างความมั่นใจ ความเจริญงอกงามของร่างกาย สติปัญญา และสังคม ทำให้มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านวัตถุ ได้แก่ บริเวณมหาวิทยาลัย อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด หรือห้องอื่นๆ วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ภายในบริเวณ สถาบัน รวมทั้งสภาพแสงสว่าง และสิ่งอื่นที่มีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา (นฤมล เกื่อนมา, 2539) เช่น

ห้องเรียน นับเป็นสภาพแวดล้อมด้านกายภาพที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยตรง สภาพห้องเรียนจึงมีผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาสอดคล้องความคิดเห็นของ Kenworthy (1962 อ้างถึงใน สวัสดิพันธ์ ศรีประทักษ์, 2533) กล่าวว่า ห้องเรียน ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้จะต้องมีที่นั่งสบาย แสงสว่าง พอเพียง อากาศถ่ายเทสะดวก ห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่น่าเรียน การจัดสภาพห้องเรียนที่เหมาะสมจะช่วยให้บรรยากาศของห้องเรียนน่าเรียน เป็นการเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

Devis (1981) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนในห้องเรียนมีดังนี้

1)ขนาดรูปร่างของห้องเรียน ควรมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน และมีขนาดพอเหมาะที่ผู้นั่งข้างหลังสามารถมองเห็นผู้สอน กระดานดำ หรือแผนภูมิต่างๆ ได้ชัดเจน

2)อากาศภายในห้องเรียน อุณหภูมิ ภายในห้องเรียนนั้นส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะห้องเรียน ที่อากาศร้อน จะทำให้ผู้เรียนง่วงนอน หรืออึดอัด และถ้าอากาศเย็นเกินไป ก็จะทำให้ผู้เรียนไม่สบายได้

3)เสียง สภาพห้องเรียนบางอย่างอาจมีเสียงรบกวน เช่น เสียงเครื่องปรับอากาศ ภายในห้องเรียน หรือเสียงจากภายนอกที่ผ่านเข้ามา เช่น คนเดินผ่านหน้าห้องหรือเสียงจากการเรียนการสอนในห้องเรียนถัดไป

4)สื่อการเรียนการสอน นับเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมให้นักศึกษา เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นันทา วิฑูฒศักดิ์ (2533) ได้สรุปประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้ เป็นศูนย์รวมความสนใจ สามารถสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียน สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น ช่วยขยายสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน เกิดประสบการณ์ ร่วมกันและเข้าใจเหมือนกัน ระหว่างผู้เรียน ทำให้คุณภาพของการเรียนรู้ดีขึ้น สามารถทำให้สิ่งที่ เข้าใจยากเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะสื่อการสอนสามารถแปลงนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม สามารถสร้างสถานการณ์จำลองได้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ประหยัดเวลาในการสอน ช่วยให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จำได้นานและประทับความรู้สึกเร็วและนานขึ้น ดีขึ้น เช่นจำได้ทุก คำพูดหรือทุกเหตุการณ์ที่ได้มาจาก โทรทัศน์ นอกจากนี้ยังสามารถเอาชนะเวลา สถานที่ ระยะทาง และขนาดได้ เช่น นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้ในปัจจุบัน นำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาหรือขยายขนาดของวัตถุให้สะดวกนำมาประกอบการเรียนได้ ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็ว ให้เคลื่อนไหวช้าลง จนสังเกตได้ ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เคลื่อนไหวเร็วได้ มีส่วนช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ช่วยให้เรียนรู้ได้มากในเวลาทีรวดเร็ว ย่นระยะเวลาในการเรียน บางเรื่องไม่ต้องค้นคว้าจากหนังสือ มีส่วนช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีได้ สามารถเรียนตามความสนใจและความสามารถ เช่น ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น เรียนซ้ำได้ด้วยตนเอง เช่น เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง หุ่นจำลองของตัวอย่าง เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว ในปัจจุบันได้มีการนำนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนมากมาย กิดานันท์ มะลิตอง(2543) ได้สรุปความหมาย และการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาว่าหมายถึง แนวคิด การปฏิบัติหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆที่ช่วยให้การศึกษา และการเรียนการสอน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เกิดแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีการนำนวัตกรรมการศึกษาเหล่านี้มาใช้กันอย่างแพร่หลาย อาทิเช่น สื่อ หลายมิติ อินเทอร์เน็ต การสอนบนเว็บ เป็นต้น รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ถูกนำมาประยุกต์ใช้เช่น การใช้คอมพิวเตอร์

ช่วยสอน สื่อประสม การประชุมทางไกลโดยวิดีโอ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ระบบสารสนเทศ ระบบฐานข้อมูล เป็นต้น

ห้องสมุด เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญ อย่างหนึ่ง เพราะเป็นสถานที่ช่วยเพิ่มปัญญาให้กับทุกคน ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นแหล่งสำคัญของสถานที่ศึกษา โดยเฉพาะในปัจจุบัน ข้อมูลข่าวสารตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ห้องสมุดก็จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพิ่มพูน ความรู้ที่ได้เรียนรู้ หรือศึกษามาให้กว้างขวางและเข้าใจแจ่มชัดขึ้น สนับสนุนการค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระตลอดจนเป็นแหล่งที่ให้บริการการศึกษาตลอดชีวิต วัตถุประสงค์ของห้องสมุดในระดับมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ประทีป จรัสรุ่งเรือง, 2533)

- 1) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในด้านเอกสาร การวิจัย
- 2) เพื่อเป็นศูนย์กลางของการค้นคว้า สำหรับนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ สนองความต้องการทางหนังสือ ทั้งในด้านประกอบหลักสูตรและความรู้ทั่วไป
- 3) เพื่อช่วยให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้รับความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าและวิจัย
- 4) เพื่อส่งเสริมในทางวิชาการโดยอาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในห้องสมุด
- 5) เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษา สร้างนิสัยรักการอ่านไปตลอดชีวิต

หอพักนับว่ามีความสำคัญต่อนักศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากหอพักจัดได้ว่าเป็นสถานที่อำนวยความสะดวกด้านที่อยู่อาศัยของนักศึกษาขณะศึกษา และเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตรงตามเป้าหมายของสถาบัน

นิภา วงศ์พิพัฒน์พงษ์(2532) ได้เสนอแนวทางพัฒนาหอพัก เกี่ยวกับการจัดหอพักเพื่อเป็นศูนย์ศึกษาและอาศัย (Living Learning Center) ซึ่งจะช่วยให้เกิดการพัฒนาให้นักศึกษามีชีวิตที่สมบูรณ์ อาทิบรรยากาศส่งเสริมวิชาการ โดยทางหอพัก ติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา เช่น บริษัทการพิมพ์ต่างๆ เพื่อขอบริจาคหนังสือมาไว้ในห้องอ่านหนังสือของนักศึกษาในหอพัก แล้วจัดให้นักศึกษาทำหน้าที่ในการยืมคืนกันเอง และเพื่อส่งเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ทางหอพักควรติดต่อยืมคืนวีดิทัศน์ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์มาจัดฉายให้ชมเป็นครั้งคราว ซึ่งจะทำให้นักศึกษาได้รับความรู้และความบันเทิงไปพร้อมกัน

สรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล เพราะนักศึกษาถือเป็นบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเกิดอิทธิพลต่อกันและกันก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมา และหากว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มี

ความเหมาะสม ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจ เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

9.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

9.1 งานวิจัยในประเทศ

นรินทร์ บุญชู (2532) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงทั้งในภาพรวมและในแต่ละองค์ประกอบทั้ง 8 ด้าน เปรียบเทียบตามเพศ อายุ คณะ เหตุผลที่เข้าศึกษา วิธีเรียน ผลการศึกษาและการประกอบอาชีพขณะศึกษา ในนักศึกษาปีการศึกษา 2530 จำนวน 1,064 คน จาก 3 คณะประกอบด้วยคณะนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ โดยการใช้เครื่องมือวัดลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดัดแปลงมาจาก SDLRS form A ของ Lucy MadsenGuglielmino ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมพบว่านักศึกษาชายมีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่านักศึกษาหญิง นักศึกษาต่างคณะมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต่างกัน นักศึกษาที่มีเหตุผลต่างกันในการเรียน และมีวิธีการเรียนต่างกันจะมีวิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองต่างกัน นักศึกษาที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยระดับปานกลางจะมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่านักศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยในระดับต่ำ

สุภมาส ทองใส(2535)ได้ทำการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน ประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยใช้แบบสอบถามที่ดัดแปลงมาจากแบบวัด SDLRS(Self-Directed Learning Readiness Scale) ของ Guglielmino (1977) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 420 คน จาก 42 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีองค์ประกอบ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองใน ด้านมโนคติของตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความรักในการเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน ด้านการเปิดโอกาส ผู้การเรียนรู้ ด้านมองอนาคตในแง่ดี และด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง และลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ สาขาวิชาชีพ ระดับการศึกษา ก่อนเข้าเรียน และการทำงานระหว่างศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมคิด อิศระวัฒน์ (2538) ได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ถึงลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของคนไทย ในกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพของตน โดยมีได้รับการศึกษาหรือเรียนจากสถาบันการศึกษาในสาขาวิชาชีพนั้นๆ จำนวน 30 คน จากภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ พบว่าคุณสมบัติของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง คือต้องเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิดวิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและเป็นนักประเมินผล รวมทั้งเป็นคนที่มีความเพียรพยายาม มีความตั้งใจจริง เมื่อมีปัญหาในการเรียน

ส่วนใหญ่ใช้วิธีการคิดและลองทำด้วยตนเองก่อน หากทำไม่ได้จะสอบถามจากผู้รู้ หนังสือ เพื่อน และการดูงาน สำหรับปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองคือบุคลิกภาพของพ่อแม่ หรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด วิธีการสร้างสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่และวิธีการสอนซึ่งพบว่าบิดามารดา เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของสังคมไทย และลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองมิได้เกิดในคนทุกคน แต่เป็นสิ่งที่อาจทำให้เกิดขึ้นได้ถ้ามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา

นฤมล เกื่อนมา(2539)ได้ทำการศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล และหาตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 634 คน โดยสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้แบบวัดลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง SDLRS (Self-Directed Learning Readiness Scale) ของ Guglielmino(1977) ที่ สุภมาศ ทองใส ได้ทำการแปลไว้ และนำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับนักศึกษาพยาบาล แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยสถาบันอุดมศึกษาสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของ Astin (1968,1993) และ วิจิตร สีนสิริ (2534) และแบบสอบถามทัศนคติต่อวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ ด้านการความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านความรักในการเรียน ด้านความคิดริเริ่มอิสระ และด้านทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทัศนคติต่อวิชาชีพ สภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ด้านอาจารย์ เพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ส่วนระดับชั้นปีไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง คือสภาพแวดล้อมด้านเพื่อน ทัศนคติต่อวิชาชีพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งร่วมกันพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลได้ร้อยละ 25.51

พรสุวรรณ จารุพันธ์ (2539) ศึกษาสมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง กรณีศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี ชัยนาท กลุ่มตัวอย่างคือ อาจารย์พยาบาลซึ่งปฏิบัติงานการสอนและการนิเทศในหอผู้ป่วยและมีประสบการณ์การสอนอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยสมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับที่มีการปฏิบัติมาก สมรรถนะในการ

จัดการเรียนการสอนของอาจารย์ที่มีอายุ มีประสบการณ์การสอนที่แตกต่างกัน มีความศรัทธาใน ศักยภาพบุคคลแตกต่างกัน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันของสมรรถนะ ส่วนอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยตนเองสูงกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05

วิลเฟร มณีพันธ์ (2539) ได้ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาล ประจำการ และเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ โดยจำแนก ตาม อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส และสังกัด หาคความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงาน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของพยาบาลประจำการ และศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติในโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร จำนวน 407 คน โดยใช้แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในการทำงาน และแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วย ตนเอง โดยดัดแปลงจาก SDLRS (Self-Directed Learning Readiness Scale) ของ Guglielmino (1977) ผลการศึกษาพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลโดยรวม และด้านการ เปิดโอกาสตนเองในการเรียนรู้ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านความรักในการเรียนรู้ และด้านความ รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิ ภาพ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และการแก้ปัญหา และด้าน ความคิด ริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง การมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีค่า เฉลี่ยของความพร้อมในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน โดยพยาบาลที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญา ตรี มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าพยาบาลประจำการที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ส่วนในด้านตัวแปร อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส สังกัดที่แตกต่างกัน ไม่ส่งผลให้ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และตัวแปรที่ร่วมกันทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการคือ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตใจ ด้านความต้องการพัฒนาตนเอง ด้านความมีอิสระในการทำงาน สภาพแวดล้อมทางสังคมด้านกรสนับสนุน ด้านสัมพันธภาพ และระบบ การศึกษา สามารถร่วมกันทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการได้ร้อยละ 43.96

ศรีสุภาภรณ์ บิณฑาประสิทธิ์ (2540) ได้ศึกษาผลของการใช้สัญญาณการเรียนต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่ม ตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 70 คน โดยใช้เครื่องมือวัดความพร้อมใน การเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งดัดแปลงมาจากเครื่องมือของ นรินทร์ บุญชู ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนรู้และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนโดยวิธีการใช้สัญญาณการเรียนรู้สูงกว่ากลุ่มที่เรียนโดยวิธีปกติ และพบว่านักศึกษาในกลุ่มที่เรียนโดยการใช้สัญญาณการเรียนรู้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางคลินิกที่ระดับ 0.05

ลาวัณย์ ทองมนตรี(2541)ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระหว่างครูนักวิจัยและครูที่ไม่เป็นนักวิจัย และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของครูนักวิจัย โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีเชิงคุณลักษณะ ผลการวิจัยพบว่าครูนักวิจัย มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่าครูที่ไม่เป็นนักวิจัย โดยที่ครูนักวิจัยมีลักษณะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 7 ใน 8 ด้าน สูงกว่าครูที่ไม่เป็นนักวิจัย คือ การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ มโนคติของตนเองด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง การมีความรักในการเรียน การมองอนาคตในแง่ดี และสามารถใช้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา สำหรับด้านที่ไม่แตกต่าง คือ ด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยคือเรียนรู้ด้วยความสนใจ มีตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเองและรู้วิธีในการเรียนรู้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยคือ บุคลิกลักษณะของครูนักวิจัย แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน ครอบครัวและผู้ร่วมงานของครูนักวิจัย

ศรีไพร ไชยา (2541) ได้ทำการศึกษาเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลของการสอนในคลินิกต่อความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนในคลินิกโดยการใช้แฟ้มสะสมงานกับกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติในนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลลำปาง จำนวน 30 คน จัดเข้ากลุ่มควบคุมและทดลองกลุ่มละ 15 คน ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Guglielmino (1977) ดัดแปลงมาจาก ศรีสุกาญจน์ บิณฑาประสิทธิ์(2540) ผลการวิจัยพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล หลังการสอนในคลินิกโดยการใช้แฟ้มสะสมงานสูงกว่าก่อนการสอน อย่างมีนัยสำคัญและพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในกลุ่มที่ได้รับการสอนในคลินิกโดยใช้แฟ้มสะสมงาน สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติ

สุนทร สุทองหล่อ (2542) ศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 412 คน ตามแนวคิดของ Guglielmino รวม 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียน ด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดี ด้านมีความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียน ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง ด้านมีความรักที่จะเรียน ด้านมีความคิดสร้างสรรค์ ด้านมองอนาคตในแง่ดี และด้านการมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนและแก้ปัญหา โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ วิธีการเลี้ยงดู หมายถึง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

การเลี้ยงดูแบบเผด็จการ และการเลี้ยงดูแบบให้การปกป้องมากเกินไป และการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ระดับการศึกษาของบิดามารดา และผลการเรียนเดิม เครื่องมือคือแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 94 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สถาบันราชภัฏสวนดุสิต มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการเปิดโอกาสที่จะเรียน ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง ด้านมีความรักที่จะเรียนด้านการมองอนาคตในแง่ดี พบว่านักศึกษามีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่นๆ มีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวม นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการตนเองไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าด้านเชื่อมั่นว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ดีได้ และด้านความคิดสร้างสรรค์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางคลินิกโดยนักศึกษาชายมีคุณลักษณะทั้งสองด้านนี้สูงกว่านักศึกษาหญิง การได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ในระดับมากและน้อยมีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองในภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่านักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับมาก จะส่งผลให้มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ด้านการมีความรับผิดชอบในการเรียน ด้านมีความรักที่จะเรียน ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และด้านมีทักษะที่จำเป็นในการแก้ปัญหาสูงกว่าผู้ที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในระดับน้อย นักศึกษาที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเผด็จการในระดับมาก ส่งผลให้คุณลักษณะในด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการเปิดใจรับโอกาสที่จะเรียนต่ำกว่านักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการในระดับน้อย นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมาก พบว่าคุณลักษณะในด้านการเปิดใจรับโอกาสในที่จะเรียน และมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง การมีความคิดสร้างสรรค์ และการมีทักษะที่จำเป็นในการเรียนและการแก้ปัญหาอยู่ในระดับน้อย นักศึกษาที่มีบิดามารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่แตกต่างกัน นักศึกษาที่มีผลการเรียนเดิมต่างกัน มีคุณลักษณะในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองไม่แตกต่างกัน

พัชรี มะแสงสม (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองและหาค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2543 ของโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 489 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ เจตคติต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน และการอบรมเลี้ยงดู 3 ลักษณะ คือการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง การได้รับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านเจตคติต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลางและมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองมี 5 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนหญิงมีแนวโน้มที่จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่านักเรียนชาย

พรสุวรรณ จารุพันธ์ (2539) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชัยนาท โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอนและการนิเทศนักศึกษาในหอผู้ป่วยและมีประสบการณ์การสอนมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตสมรรถนะ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของสมรรถนะของอาจารย์ ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับที่มีการปฏิบัติมาก อาจารย์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีประสบการณ์ในการสอนที่แตกต่างกัน และมีความศรัทธาในศักยภาพบุคคลแตกต่างกัน ไม่มีความแตกต่างในสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาโท มีสมรรถนะในการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าอาจารย์ที่มีวุฒิปริญญาตรีหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ศิรยา เพ็ชรแก้ว(2540) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอนของครูในด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล ในโรงเรียนผู้ใหญ่อะดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานครโดยเปรียบเทียบ ตามการรับรู้ของตนเอง และตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียน โดยจำแนกตามตัวแปรอิสระคือ เพศ อายุ สถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารโรงเรียน 41 แห่ง จำนวน 41 คน และกลุ่มที่สองคือครูผู้สอนในโรงเรียนผู้ใหญ่ จำนวน 286 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสำรวจรายการ และตอนที่สองเป็นแบบสอบถามการพัฒนาตนเองของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ ครอบคลุมทั้ง 4 ด้านเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่ ตามการรับรู้ของตนเองมีการพัฒนาในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อเปรียบเทียบการพัฒนาตนเอง จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส และประสบการณ์การทำงาน ในภาพรวมพบว่ามีการพัฒนาตนเองไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านประสบการณ์การทำงานมีผลให้ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองตามการรับรู้

ของตนเองแตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอนของครูโรงเรียน ผู้ใหญ่ตามการรับรู้ของครูผู้สอนและผู้บริหารในด้านหลักสูตร ด้านการสอน ด้านสื่อ ด้าน การวัดและประเมินผล ปรากฏว่าการพัฒนาตนเองของครู โรงเรียนผู้ใหญ่ตามการรับรู้ของครูผู้สอน และผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านสื่อ พบว่าการพัฒนาตนเองด้านสื่อตามการรับรู้ของผู้บริหาร สูงกว่าตามการรับรู้ตนเองของครูผู้สอน

ภรณ์ี เชาวกุล(2542) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์พยาบาลและสภาพแวดล้อมของสถาบัน กับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษา วิทยาลัย พยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 361 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สภาพแวดล้อมของสถาบันและแบบสอบถามสมรรถนะเชิงวิชาชีพ แบบสอบถามกิจกรรมการจัดการ เรียนการสอนของอาจารย์พยาบาล พบว่าสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านกายภาพ ประกอบด้วย ห้องเรียน ห้องสมุด หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ และสภาพ แวดล้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ อาจารย์ เพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับสมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษา และ ตัวแปรสภาพแวดล้อมทั้งสองด้าน ยังร่วมพยากรณ์สมรรถนะเชิงวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ร่วมกับตัวแปร เจตคติต่อวิชาชีพ และกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ได้ร้อยละ 30

จารุวรรณ ศรีทอง (2543) ศึกษาคุณลักษณะของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก หลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิต ในกลุ่มตัวอย่างอาจารย์พยาบาล จำนวน 364 คน ในสถาบันการ ศึกษา พยาบาลจำนวน 32 แห่งทั่วประเทศไทย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และวิเคราะห์ ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ตัวประกอบ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของอาจารย์พยาบาลที่สอนในคลินิก หลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิตมี ทั้งหมด 13 ตัวประกอบ และ 3 อันดับแรกได้แก่ความเป็นพยาบาลวิชาชีพ มีค่าความแปรปรวนของ ตัวประกอบสูงสุดคือ 37.296 ตัวประกอบที่ 2 คือ ความเป็นนักวิชาการ มีค่าความแปรปรวนของ ตัวประกอบ เท่ากับ 3.896 ตัวประกอบที่ 3 การสอนในคลินิก มีค่าความแปรปรวน เท่ากับ 3.16

ชุติมา นูรณนิต (2539) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อม ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม กับระดับความสุขสมบูรณ์ของอาจารย์ พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์พยาบาลจำนวน 269 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับระดับความสุขสมบูรณ์ของ อาจารย์พยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้ยังร่วมพยากรณ์ระดับความ สุขสมบูรณ์ของอาจารย์พยาบาลกับตัวแปรประสพการณ์การทำงานการสนับสนุนทางสังคม ความ รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และรายได้ โดยร่วมพยากรณ์ได้ร้อยละ 24.2

ชนิดา ราธิ (2543) ศึกษาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 และ 4 ปีการศึกษา 2542 จำนวน 728 คน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับปานกลาง ร้อยละ 78.70 และพบว่าลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างกัน มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมากกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านลักษณะครอบครัว พบว่านักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวและสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่นักศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมมากมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาน้อย และกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มณฑกานต์ สุ่นปาน (2543) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล แรงจูงใจในการศึกษาพยาบาล ความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของสถาบัน และการรับรู้ภาวะสุขภาพ กับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 412 คน โดยศึกษาสภาพแวดล้อมของสถาบันเป็น 4 ด้านคือ สภาพด้านการเรียนการสอน ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านการบริหาร ด้านอาคารสถานที่ ตามกรอบแนวคิดของ Astin (1993) ส่วนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองศึกษาจาก แนวคิดของ Coopersmith (1984) โดยวิธีการให้นักศึกษาประเมินตนเองใน 4 ด้าน คือ การมีความสำคัญ การมีอำนาจ การมีความสามารถ การมี คุณความดี ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีคะแนนความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของสถาบัน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้แล้วตัวแปรความพึงพอใจในต่อสภาพแวดล้อมของสถาบัน ยังเป็นตัวแปรพยากรณ์ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล ร่วมกับตัวแปรการรับรู้ภาวะสุขภาพ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ร้อยละ 47.4

ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์ และ สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี (2544) ได้ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และปัจจัยที่ทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ชั้นปีที่ 2, 3 และ 4 จำนวนทั้งสิ้น 259 คน พบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเปิดโอกาสการเรียนรู้ ด้านทัศนคติต่อการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ด้านการมีความรักในการเรียนอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี ด้านการเรียนแบบริเริ่มและอิสระ และด้านความสามารถในใช้ทักษะใน

การศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหาในระดับปานกลาง ระดับชั้นปี เจตคติต่อวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อเวลา เจตคติต่อวิชาชีพ ปัจจัยด้านการเรียนการสอน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในคณะ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนสามารถร่วมทำนาย ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาได้ร้อยละ 44.6 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ประภา ยุทธไตร และคณะ (2544) ได้ทำการศึกษาเชิงทดลอง เพื่อศึกษาผลของ นวัตกรรมการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ ด้านการรับรู้สมรรถนะ ของตนเองในการปฏิบัติกรพยาบาล และการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในนักศึกษาหลักสูตร พยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 4 กลุ่มทดลอง 17 คน เข้าโครงการสอนแบบการกำกับการเรียน การเรียนรู้ และกลุ่มควบคุม 16 คน ฝึกปฏิบัติโดยวิธีปกติ ตามข้อกำหนดรายวิชา เครื่องมือในการวิจัย คือโครงการสอนแบบกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดของ Bandura และแบบสอบถามการ รับรู้สมรรถนะของตนเองในการปฏิบัติกรพยาบาล วิเคราะห์ข้อมูลโดย การวิเคราะห์โครงการ ด้วย Contest Process Output Model ของเยาเวดี วิบูลย์ศรี พบว่า การทดสอบโมเดลในภาพรวม ของการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองในเชิงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ พบว่า การจัดการเรียน การสอนแบบการกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นวิธีการที่จำเป็น และเป็นความต้องการของสังคมใน ปัจจุบัน จากนั้นเปรียบเทียบการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการปฏิบัติกรพยาบาลระหว่างก่อน และหลังรับโครงการระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และทดสอบการปฏิบัติกรกำกับการเรียน การรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีการรับรู้สมรรถนะของตนเองในการปฏิบัติกรพยาบาลสูงขึ้น กว่าก่อนเข้าโครงการ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมแล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติ และพบว่าการปฏิบัติกรกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเองระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ยุคลธร แจ่มฤทธิ์ (2544) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ทักษณคติ รูปแบบการใช้ชีวิตของนักศึกษา การดูแลนักศึกษาของอาจารย์ บรรยาภาศการการเรียนรู้ กับการใฝ่รู้ ของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 390 คน พบว่าระดับ ชั้นปี ทักษณคติต่อวิชาชีพ การดูแลนักศึกษาของอาจารย์ บรรยาภาศการการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทาง บวกกับการใฝ่รู้ของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.2งานวิจัยในต่างประเทศ

Box (1983 อ้างถึงใน ศรีไพร ไชยา, 2541) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลจำนวน 477 คน ใช้เครื่องมือ วัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (SDLRS) ของGuglielmino พบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่าง

เกรดเฉลี่ยสะสม และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Marry and Judith (1987 อ้างถึงใน ศรีสุภาภรณ์ บิณฑาประสิทธิ์, 2540) ได้ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการฝึกความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อวินิจฉัยผลของการจัดประสบการณ์ การฝึกทักษะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะคิด กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ใช้เครื่องมือแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ Guglielmino ผลการวิจัยพบว่าคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มที่ได้รับการฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองก่อน และหลังได้รับการฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Alspach (1991) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 357 คน และอาจารย์พยาบาลจำนวน 86 คน ของมหาวิทยาลัย 2 แห่งในเมืองวอชิงตันดีซี เครื่องมือคือ แบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง(SDLRS)ของ Guglielmino ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลมีคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง ไม่พบความแตกต่างของคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ทั้งของอาจารย์และนักศึกษาในทั้งสองมหาวิทยาลัย แต่พบว่าอาจารย์พยาบาลมีคะแนนความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่านักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ตัวแปรด้าน อายุ ประสบการณ์ที่ใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และคะแนนเฉลี่ยสะสม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในกลุ่มนักศึกษาพยาบาล ส่วนในกลุ่มอาจารย์ ตัวแปร ด้าน อายุ เพศ วิธีการสอน ระดับการศึกษาสูงสุด และอายุการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

Marilyn (1993) ศึกษาความสัมพันธ์ ของรูปแบบศึกษาต่อเนื่องทางวิชาชีพ ตามแนวคิดของHoule และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลจิตเวช โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลประจำการ ที่ทำงานทั้งในเวลาและนอกเวลาของโรงพยาบาลจิตเวช สังกัดโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 3 แห่ง เครื่องมือคือ แบบวัด JAS ของ Bevis(1972) และแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ แบบวัด SDLRS ของ Guglielmino(1977) โดยมีตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคลคือ ระดับการศึกษา จำนวนปีที่ทำงานด้านจิตเวช ประสบการณ์การทำงานพยาบาลทั้งหมด สถานที่ทำงานประจำหรือชั่วคราว อายุ ผลการศึกษาพบว่า การทำงานของพยาบาลจิตเวชมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับรูปแบบการเรียนรู้ แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างระดับ

การศึกษา อายุ จำนวนปีที่ทำงานทางจิตเวช ประสบการณ์ในการทำงานพยาบาล สถานที่ทำงาน กับรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพบว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างรูปแบบการเรียนระหว่างพยาบาลวิชาชีพและพยาบาลเฉพาะทางสาขาอื่นๆ และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองและรูปแบบการเรียน

Davis et al. (1992) ได้ทำการศึกษาศมรรถภาพที่อาจารย์พยาบาลควรจะมี ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลใหม่ โดยใช้แบบประเมินสมรรถภาพของอาจารย์พยาบาล มี 43 ข้อรายการ ครอบคลุม 3 บทบาทคือ บทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการบริหารและบทบาทด้านการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า อาจารย์พยาบาล ร้อยละ 80 เห็นด้วยว่า 38 ข้อรายการเป็นสมรรถภาพของอาจารย์พยาบาลและพบว่าอาจารย์พยาบาลที่จบใหม่ยังมีความรู้ไม่เพียงพอที่จะทำหน้าที่ของอาจารย์พยาบาล

Jones (1994) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อการรับรู้สภาพแวดล้อมในการทำงาน พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียน และลักษณะเฉพาะของประชากร กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวน 251 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์กับคุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างน้อยหนึ่งอย่างกับคุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลวิชาชีพ

Benor and Levyof (1997) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่สำคัญของครูคลินิกตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลชาวอิสราเอล จำนวน 123 คน แบ่งเป็นนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 จำนวน 24 คน และนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลเทคนิค ชั้นปีที่ 2 จำนวน 35 คน ชั้นปีที่ 3 จำนวน 43 คน จากสถาบันการศึกษาจำนวน 3 แห่ง โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามคุณลักษณะของครูคลินิก จากแนวคิดของ Mogan and Knok (1985) ใน 5 ด้านคือ 1)ความสามารถในการสอน 2)สมรรถนะเชิงวิชาชีพการพยาบาล 3) คุณลักษณะส่วนบุคคล 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5) การประเมินผล จากการศึกษาพบว่าคุณลักษณะที่นักศึกษาต้องการมากที่สุดในอาจารย์หรือผู้เฒ่าในคลินิก คือ สมรรถนะเชิงวิชาชีพพยาบาล รองลงมาคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะส่วนบุคคล

Hudspeth (1992 อ้างถึงใน พัชรี มะแสงสม, 2544) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนของครู กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ในวิทยาลัยชุมชนในรัฐมอนทานาจำนวน 3 แห่ง และในรัฐวอชิงตัน จำนวน 1 แห่ง รวมทั้งศึกษาตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพศ และการเข้าศึกษาในวิทยาลัย โดยวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ด้วยแบบวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

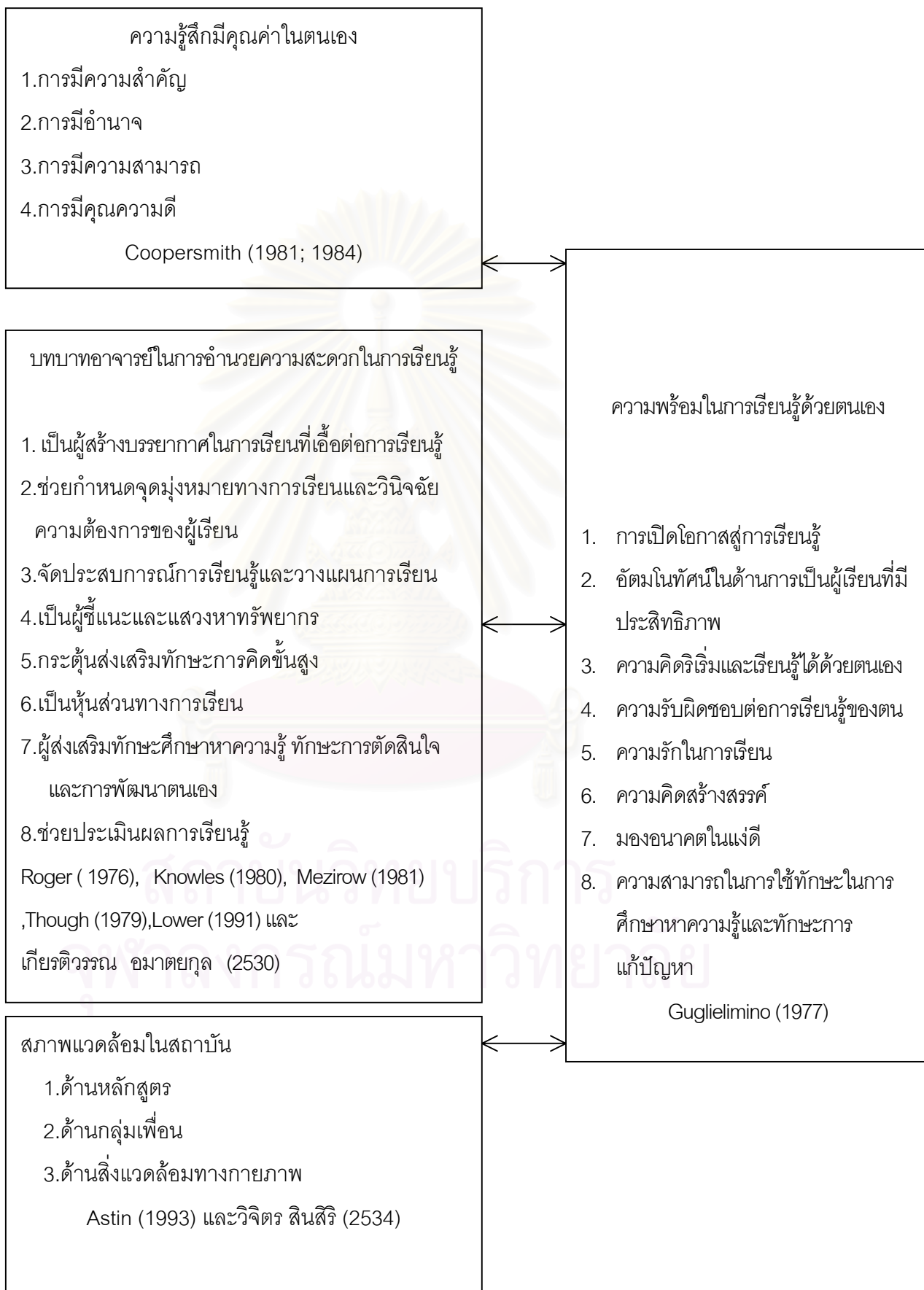
ของGuglielmino(1977) และศึกษารูปแบบการสอนของครูด้วยมาตรวัดThe Principle of Adult Learning Scale (PALS) ผลการวิจัยพบว่าอายุ เกรดเฉลี่ยในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และการเข้าศึกษาในวิทยาลัยมีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนวิธีการสอนของครูไม่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา

Guice (1985 อ้างถึงใน มณฑกานต์ สุนปาน,2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษา ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,401 คน โดยใช้แบบวัดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของ (Coopersmith's Self-Esteem Inventory) และแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Mehrabian's Resultant Achievement Motivation Scales) ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักศึกษา

จากรายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้ทราบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นเป็นทักษะที่จำเป็นต่อเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพพยาบาล และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผลมาจากทั้งองค์ประกอบภายในผู้เรียน และภายนอกผู้เรียน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ องค์ประกอบภายในผู้เรียนที่นำมาศึกษาคือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง และองค์ประกอบภายนอกได้แก่บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปี สถาบันการศึกษาของสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 9 สถาบัน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กลุ่มตัวอย่าง สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) จากกลุ่มประชากรนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 1,277 คน โดยกำหนดคุณสมบัติในการเลือกนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เนื่องจากเป็นกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ระหว่างการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความลึกซึ้งของความรู้ในภาคทฤษฎี รวมทั้งมีการพัฒนาทักษะ เจตคติในการใช้เหตุผล เป็นชั้นปีที่ผ่านมาการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป นักศึกษาต้องเตรียมตัวและศึกษาหาความรู้ทั้งในสาขาพยาบาลศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมาย และนำไปอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนักศึกษา อาจารย์ และพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งต้องมีการทำรายงานการศึกษาจำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้ ได้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์พยาบาลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แล้วนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ยังต้องพัฒนาไปเป็นนักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 ที่ต้องการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนา นักศึกษาได้ ก่อนสำเร็จเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

โดยมีขั้นตอนการดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากสูตรของ Taro Yamane (1967 อ้างถึงใน ประคองกรรณสูต, 2538) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่าง 305 คน ดังแสดงการคำนวณ ได้ดังต่อไปนี้

จากสูตร Taro Yamane (1967)

$$\begin{aligned} n &= \frac{N}{1 + Ne^2} \\ &= \frac{1,277}{1 + 1,277(0.05)^2} \\ &= 305 \end{aligned}$$

n = กลุ่มตัวอย่าง
N = จำนวนประชากรทั้งหมด
e = ค่าความคลาดเคลื่อน

ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 305 คน

2. จำแนกคณะพยาบาลศาสตร์ของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ที่มีนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ตามเขตที่ตั้งเป็นภาคได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

ภาคกลาง หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคเหนือ หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคใต้ หมายถึง คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3. เลือกคณะพยาบาลศาสตร์ ในแต่ละภาคตามสัดส่วนของของคณะพยาบาลศาสตร์ ใน 4 ภาค ในอัตราส่วน 2 : 1 แล้วสุ่มเลือกคณะพยาบาลแบบอย่างง่าย ได้คณะพยาบาลศาสตร์ มา 5 สถาบันดังนี้

ภาคกลาง ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคเหนือ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคใต้ ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

4. กำหนดจำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค โดยใช้อัตราส่วนตามสัดส่วนประชากรในแต่ละภาคมาคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละภาคตามสูตรของ Taro Yamane (1967)

$$\text{จากสูตร } n_n = \frac{n \times N_n}{N}$$

n_n = จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค

n = จำนวนประชากรในแต่ละภาค

N_n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย

N = จำนวนประชากรทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย

5. คำนวณจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ของแต่ละสถาบัน ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสถาบัน (แสดงในตารางที่ 2)

6. สุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล จากกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ โดยวิธีการสุ่มนักศึกษาด้วยการจับฉลากแบบไม่แทนที่ จากเลขที่ของนักศึกษาตามบัญชีรายชื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามที่ต้องการในแต่ละสถาบัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 สถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

คณะพยาบาลศาสตร์	นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่3	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
<u>ภาคเหนือ</u>		
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	195	47
<u>ภาคกลาง</u>		
มหาวิทยาลัยมหิดล	259	89
ภาควิชาพยาบาลศาสตร์		
โรงพยาบาลรามาริบัติ	136	47
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	54	20
มหาวิทยาลัยบูรพา	170	-
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	36	-
<u>ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ</u>		
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	240	64
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	27	-
<u>ภาคใต้</u>		
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	160	38
รวม	1,277	305

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามทั้งหมดรวม 1 ชุด ประกอบด้วย 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ อายุ เพศ และคะแนนเฉลี่ยสะสมครั้งล่าสุด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของ Coopersmith (1981;1984) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการค้นคว้าตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง โดยเฉพาะจากแนวคิดของ Coopersmith (1981;1984)

2) กำหนดค่าจำกัดความและโครงสร้างเนื้อหาตัวแปรความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล ตามแนวคิดของ Coopersmith(1981;1984) โดยมีเนื้อหาครอบคลุมใน 4 ด้าน คือ การมีความสำคัญ การมีอำนาจ การมีความสามารถ และการมีคุณความดี

3) สร้างข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและค่าจำกัดความของงานวิจัย จากนั้นนำมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและภาษาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ข้อคำถามจำนวน 42 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามทางบวกและทางลบ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งกรอบแนวคิด และโครงสร้างวิทยานิพนธ์ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป อาจารย์สาขาการอุดมศึกษาระดับปริญญาโทและการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลจิตเวช รวมทั้งหมด จำนวน 9 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องกับค่าจำกัดความวัตถุประสงค์ สำนวนภาษาและการเรียงลำดับข้อรายการ เกณฑ์การแปลความหมายและการให้คะแนน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุง จากนั้นผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นตรงกันร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1.ด้านการมีความสำคัญ จากเดิมจำนวน 12 ข้อ นำมาปรับสำนวนภาษาให้มีความกระชับเข้าใจง่าย และปรับข้อคำถามด้านลบเป็นคำถามด้านบวกทั้งหมด ตัดข้อคำถามที่ไม่ตรงกับค่าจำกัดความ และที่มีความซ้ำซ้อนกับด้านอื่นๆออก รวมจำนวน 4 ข้อ คงเหลือข้อคำถาม จำนวน 8 ข้อ

2.ด้านการมีอำนาจ จากเดิม 9 ข้อ ได้ปรับข้อคำถามให้เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ตัดข้อคำถามข้อที่ไม่ตรงกับค่าจำกัดความออก 1 ข้อ ปรับสำนวนภาษาและเพิ่มข้อคำถามให้ครอบคลุมค่าจำกัดความ 1 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

3.ด้านการมีความสามารถ จากเดิม 9 ข้อ ได้ปรับสำนวนภาษาให้มีความชัดเจน และปรับข้อคำถามด้านลบให้เป็นข้อคำถามด้านบวก ตัดข้อคำถามจำนวน 2 ข้อ เพิ่มข้อคำถามอีก 1 ข้อ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหา คงเหลือข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

4. ด้านการมีคุณความดี จากเดิมจำนวน 12 ข้อ ได้ปรับสำนวนภาษาให้มีความชัดเจน ตรงกับคำจำกัดความมากขึ้น ตัดข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกับข้อคำถามด้านอื่นๆ ออก 4 ข้อ ปรับข้อคำถามด้านลบเป็นข้อคำถามด้านบวก คงเหลือข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มที่ไม่ได้ รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเที่ยง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .87 และพิจารณาค่าความสัมพันธ์รายข้อ (Corrected Item Correlation) พบว่ามีความสัมพันธ์ใน เกณฑ์ที่ใช้ได้คือ .20 จำนวน 27 ข้อ นำข้อที่มีค่าความสัมพันธ์รายข้อต่ำกว่า .20 จำนวน 3 ข้อมา พิจารณาปรับสำนวนภาษาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมา คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) อีกครั้งได้ ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .93

คงเหลือข้อคำถามแบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จำนวน 30 ข้อ ดังนี้

- 1.ด้านการมีความสำคัญ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อ 1-8
- 2.ด้านการมีอำนาจ จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ข้อ 9-14
- 3.ด้านการมีความสามารถ จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อ 15-22
- 4.ด้านการมีคุณความดี จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อ 23-30

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านหรือเป็นจริงมากที่สุดหรือ ทั้งหมด

เห็นด้วยมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านหรือเป็นจริงมาก

เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านหรือเป็นจริงเป็นบางส่วน

เห็นด้วยน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านหรือเป็นจริงเพียงเล็กน้อย

ไม่เห็นด้วยเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านเลย

เกณฑ์กำหนดการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามซึ่งเป็นข้อคำถามทางบวกทั้งหมด

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยเลย	ให้	1	คะแนน

การแปลความหมายของระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล มีเกณฑ์การพิจารณาคะแนนโดย ใช้คะแนนเฉลี่ยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูงที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับต่ำที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้า จากเอกสาร วารสาร งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวก แนวคิดทฤษฎี การศึกษาผู้ใหญ่ โดยเฉพาะจากแนวคิดของ Roger(1976), Knowles(1980), Mezirow (1981) , Though (1979) , Lowyer(1991) และเกียรติวรรณ อมาตยกุล(2530)

2) กำหนดคำจำกัดความและโครงสร้างเนื้อหา ตัวแปรบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แล้วนำมาสร้างเนื้อหาแบบสอบถามครอบคลุมใน 8 ด้าน ดังนี้คือ 1) ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2) ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน 3) ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน 4) ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร 5) ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง 6) ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน 7) ด้านการเป็นผู้สอนทักษะในการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเอง และ 8) ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้

3) สร้างข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาและคำจำกัดความ ทั้ง 8 ด้านดังกล่าวข้างต้น และนำมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ข้อคำถามจำนวน 64 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ

4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นพร้อมทั้งกรอบแนวคิด และโครงร่างวิทยานิพนธ์ นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content Validity) ประกอบด้วย อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์ในการสอน 5 ปีขึ้นไป อาจารย์สาขาการอุดมศึกษาการศึกษาผู้ใหญ่และการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์พยาบาลสาขาการพยาบาลจิตเวช รวมทั้งหมด จำนวน 9 ท่าน (ดังรายนามในภาคผนวก ก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องกับคำจำกัดความวัตถุประสงค์ สำนวนภาษาและการเรียงลำดับข้อรายการ เกณฑ์การแปลความหมายและการให้คะแนน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุง โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ ความคิดเห็นตรงกันร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากจำนวน 14 ข้อ ได้ปรับสำนวนภาษาให้มีความชัดเจนและกระชับมากขึ้น รวมข้อคำถาม ปรับข้อคำถามด้านลบให้เป็นข้อคำถามด้านบวก ตัดข้อคำถามที่ไม่ตรงกับคำนิยามออกจำนวน 5 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

2. ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน จากเดิมจำนวน 10 ข้อ ได้ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา ตัดข้อคำถามที่ซ้ำซ้อนและไม่ตรงกับคำจำกัดความออก จำนวน 4 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

3. ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน จากเดิมจำนวน 7 ข้อ ได้ปรับสำนวนภาษา ตัดข้อคำถามที่สื่อความหมายไม่ชัดเจนออก 1 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

4. ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร จากเดิมจำนวน 6 ข้อ ได้ปรับปรุงสำนวนภาษา คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

5. บทบาทด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง จากเดิมจำนวน 6 ข้อ ได้ปรับปรุงสำนวนภาษา รวมข้อคำถาม ตัดข้อคำถามที่ไม่ตรงกับคำนิยามออก 1 ข้อ และเพิ่มข้อคำถามอีกจำนวน 2 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

6. ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียนจากเดิมมีจำนวน 9 ข้อ ได้ปรับปรุงสำนวนภาษา ตัดข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนกันออก 3 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

7. ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและทักษะการพัฒนาตนเอง จากเดิมจำนวน 7 ข้อ ได้ปรับสำนวนภาษาและ เพิ่มข้อคำถาม อีก 1 ข้อ คงเหลือข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

8.ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ จากเดิมมีจำนวน 6 ข้อ ได้ปรับสำนวน ภาษาและตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ และเพิ่มข้อคำถาม อีก 1 ข้อ เพื่อให้ตรงกับคำนิยาม คงเหลือ ข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาให้อาจารย์ที่ ปรึกษาตรวจสอบ ทั้งหมดจำนวน 56 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มที่ไม่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วหาค่าความเที่ยง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง ของแบบสอบถามเท่ากับ .92 พิจารณาค่าความสัมพันธ์รายข้อ (Corrected Item Correlation) พบ ว่ามีค่าสัมพัทธ์รายข้อสูงกว่า .20 จำนวน 53 ข้อ นำข้อที่มีค่าความสัมพันธ์รายข้อต่ำกว่า .20 มา พิจารณาค่าความสำคัญของข้อคำถาม และทำการปรับปรุงแก้ไขโดยตัดข้อคำถามออก 1 ข้อ อีก 2 ข้อ ที่เป็นข้อความในด้านลบนำมาปรับสำนวนภาษาให้เป็นข้อความในด้านบวก คงเหลือข้อคำถามไว้ ทั้งหมด 55 ข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล และนำกลับมาหาค่าความเที่ยงอีกครั้ง ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยง ของแบบสอบถามเท่ากับ .96

ลักษณะแบบสอบถามบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับมีจำนวน 55 ข้อ ดังนี้

- 1.ด้านการการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
มีจำนวน 9 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 1-9)
2. ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน
มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 10-15)
3. ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน
มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 16-21)
- 4.ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร
มีจำนวน 7 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 22-28)
- 5.ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง
มีจำนวน 7 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 29-35)
6. ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน
มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 36-41)
- 7.ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและทักษะการพัฒนานตนเองมีจำนวน 8 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 42-49)

8.ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวก คือข้อที่ 51-55 และคำถามด้านลบคือข้อที่ 50)

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ โดยถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติตามที่ข้อความระบุมากที่สุด

เห็นด้วยมาก หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติตามที่ข้อความระบุมาก

เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติตามที่ข้อความระบุปานกลาง

เห็นด้วยน้อย หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติตามที่ข้อความระบุน้อย

เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติตามที่ข้อความระบุน้อยที่สุด

เกณฑ์กำหนดการให้คะแนน ในแต่ละข้อคำถามซึ่งเป็นข้อคำถามทางบวกและลบ

ความคิดเห็น	ข้อความในด้านบวก	ข้อความในด้านลบ
เห็นด้วยมากที่สุด	5	1
เห็นด้วยมาก	4	2
เห็นด้วยปานกลาง	3	3
เห็นด้วยน้อย	2	4
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมายให้คะแนนบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีเกณฑ์การพิจารณาคะแนนโดยใช้คะแนนเฉลี่ย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติตามบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติตามบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติตามบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติตามบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติตามบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในสถาบันซึ่งผู้วิจัยประยุกต์แนวทางการสร้างข้อคำถามมาจากแบบสอบถามสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยของ นฤมล เกื่อนมา (2539) ซึ่งใช้กับนักศึกษาพยาบาลโดยมีค่าความเที่ยงของเครื่องมือเท่ากับ .96 นำมาปรับปรุงเนื้อหาและลักษณะข้อคำถามสำนวนภาษาให้เข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้กรอบแนวคิดสภาพแวดล้อมของ Astin (1968,1993) และวิจิตร สิ้นสิริ(2534) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากความสอดคล้องและความครอบคลุมของเนื้อหาโครงสร้างที่ตรงกับแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ นำข้อคำถามที่มีความสอดคล้องกับที่กำหนดในการวิจัยมาใช้ โดยนำมาปรับสำนวนภาษา โดยสร้างข้อคำถามที่มีความครอบคลุมใน 3 ด้าน คือด้านหลักสูตร ด้านกลุ่มเพื่อน และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จำนวน 48 ข้อ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ภาษาและความสอดคล้องกับคำจำกัดความในการวิจัย หลังจากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน (รายนามในภาคผนวก ก) เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องคำจำกัดความ วัตถุประสงค์ สำนวนภาษา การเรียงลำดับข้อรายการ ตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุง ผู้วิจัยถือเกณฑ์ความคิดเห็นตรงกันร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเป็นเกณฑ์พิจารณาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากนั้นผู้วิจัยปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้

1.ด้านหลักสูตร นำมาแก้ไขสำนวนภาษา รูปประโยค รวมข้อคำถามที่วัดในสิ่งเดียวกัน ตัดข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนออก คงเหลือข้อคำถามจำนวน 9 ข้อ

2.ด้านกลุ่มเพื่อน นำมาแก้ไขสำนวนภาษา รูปประโยค ตัดข้อคำถามที่ไม่ชัดเจนออก คงเหลือข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ

3.ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ นำมาแก้ไขสำนวนภาษา รูปประโยค ตัดข้อคำถามที่ไม่ตรงกับคำจำกัดความออก และรวมข้อคำถามที่วัดในสิ่งเดียวกัน คงเหลือข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มที่ไม่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .94 และพิจารณาค่าความสัมพันธ์รายข้อ (Corrected Item Total Correlation) พบว่ามีเกณฑ์ที่ใช้ได้จำนวน 31 ข้อ มีเพียง 1 ข้อในด้านหลักสูตรที่มีค่าต่ำกว่า .20 นำมาปรับแก้ไขสำนวนภาษาและรูปประโยคให้มีความชัดเจน คงเหลือข้อคำถามจำนวน 32 ข้อเท่าเดิม จากนั้นนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค อีกครั้งได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .92

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้
เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงในสถาบันตามความคิดเห็น
ของท่านมากที่สุด

เห็นด้วยมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงในสถาบันตามความคิดเห็น
ของท่านมาก

เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงในสถาบันตามความคิดเห็น
ของท่านปานกลาง

เห็นด้วยน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงในสถาบันตามความคิดเห็น
ของท่านเล็กน้อย

เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงในสถาบันตามความคิดเห็น
ของท่านน้อยที่สุดหรือไม่เป็นจริงเลย

เกณฑ์กำหนดการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามซึ่งเป็นคำถามด้านบวก ทั้งหมด

เห็นด้วยมากที่สุด ให้ 5 คะแนน

เห็นด้วยมาก ให้ 4 คะแนน

เห็นด้วยปานกลาง ให้ 3 คะแนน

เห็นด้วยน้อย ให้ 2 คะแนน

เห็นด้วยน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนของตัวแปรสภาพแวดล้อมในสถาบันกำหนดตามคำแนะนำของผู้ทรง
คุณวุฒิดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง สภาพแวดล้อมเหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง สภาพแวดล้อมเหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง สภาพแวดล้อมเหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง สภาพแวดล้อมเหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ยคะแนน ระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง สภาพแวดล้อมเหมาะสมน้อยที่สุด

ชุดที่ 5 แบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลผู้วิจัย
สร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของGuglielmino(1977) ใน
8 ด้าน คือ ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ ด้านอัตรานักเรียนในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้าน
ความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ด้านความรักใน

การเรียน ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านมองอนาคตในแง่ดี ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะจากแนวคิดของ Guglielmino (1977)

2) กำหนดคำจำกัดความและโครงสร้างเนื้อหาตัวแปรความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านของ Guglielmino (1977) ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

3) สร้างข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับคำจำกัดความ และนำมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ข้อคำถามจำนวน 48 ข้อ ประกอบด้วยข้อความทางบวก และลบ แบ่งเป็น 8 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ มีข้อคำถามจำนวน 7 ข้อ
2. ด้านอัตรามโนทัศน์การเป็นผู้เรียนที่ประสิทธิภาพ มีข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ
3. ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีจำนวน 5 ข้อ
4. ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน มีจำนวน 5 ข้อ
5. ด้านความรักในการเรียน มีจำนวน 7 ข้อ
6. ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีจำนวน 4 ข้อ
7. ด้านมองอนาคตในแง่ดี มีจำนวน 4 ข้อ
8. ด้านความสามารถในการใช้ทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา มีจำนวน 10 ข้อ

4) ผู้วิจัยนำเครื่องมือ พร้อมทั้งกรอบแนวคิดและโครงร่างวิทยานิพนธ์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุดเดิม เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความสอดคล้องกับคำจำกัดความ วัตถุประสงค์ จำนวนภาษาและการเรียงลำดับข้อรายการ เกณฑ์การแปลความหมายและการให้คะแนน รวมทั้งข้อเสนอนะในการปรับปรุง โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ความคิดเห็นตรงกันร้อยละ 80 ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับแก้แบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ มีการปรับแก้ไขประโยค ภาษา และรวมข้อคำถามที่มีความคล้ายคลึงกันให้เหลือข้อเดียว คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ
2. ด้านอัตรามโนทัศน์การเป็นผู้เรียนที่ประสิทธิภาพ ปรับปรุงแก้ไขภาษา ไม่มีการแก้ไขจำนวนข้อ คงเหลือข้อคำถาม 6 ข้อ
3. ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้ปรับปรุงแก้ไขภาษา คงเหลือข้อคำถาม 5 ข้อ

4. ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนได้ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา
คงเหลือข้อคำถาม 5 ข้อ

5. ด้านความรักในการเรียน นำมาปรับปรุงสำนวนภาษา ตัดข้อคำถามที่มีความ
ซ้ำซ้อนออก 1 ข้อ คงเหลือข้อคำถาม 6 ข้อ

6. ด้านความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มข้อคำถาม 1 ข้อเพื่อให้ครอบคลุมคำจำกัดความ
คงเหลือข้อคำถาม 5 ข้อ

7. ด้านมองอนาคตในแง่ดี เพิ่มข้อคำถาม 1 ข้อ เพื่อให้ครอบคลุมคำจำกัดความ
คงเหลือข้อคำถาม 5 ข้อ

8. ด้านความสามารถในการใช้ทักษะ ในการศึกษาหาความรู้และทักษะใน
การแก้ปัญหา รวมข้อคำถามที่วัดในสิ่งเดียวกัน เพราะวัดในสิ่งเดียวกัน ตัดข้อคำถามที่ซ้ำซ้อนกับ
ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนของตน คงเหลือข้อคำถามจำนวน 6 ข้อ

5) เมื่อแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำแล้ว คงเหลือข้อคำถามทั้งหมดจำนวน 44 ข้อ นำไป
ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3
คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล กลุ่มที่ไม่ได้รับการสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน
จากนั้นนำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .87 พิจารณาค่าความ
สัมพันธ์รายข้อ (Corrected Item Total Correlation) พบว่ามีข้อที่มีค่าความสัมพันธ์รายข้อที่ต่ำกว่า
.20 จำนวน 5 ข้อ นำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ดังนี้ ในด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
มีจำนวน 1 ข้อ นำมาปรับเปลี่ยนให้เป็นคำถามทางบวก ด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
นำมาปรับสำนวนภาษาให้สื่อความหมายได้ชัดเจนขึ้น คงเหลือข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ ได้ค่าความ
เที่ยงหลังปรับปรุงตัดข้อคำถามแล้วเท่ากับ .87 จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและ
นำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมืออีกครั้งด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค
(Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเท่ากับ .93

แบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับจำนวน
43 ข้อ แบ่งตามรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้มีจำนวน 7 ข้อ (ประกอบด้วย ข้อคำถามด้านบวก
คือ ข้อคำถามที่ 1-5 ข้อคำถามด้านลบ คือ ข้อคำถามที่ 6)

2. ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีจำนวน 6 ข้อ
(ประกอบด้วย ข้อคำถามด้านบวก คือข้อคำถามที่ 7,8,10-12 ข้อคำถามด้านลบ คือข้อคำถามที่ 9)

3.ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีจำนวน 5 ข้อ (ประกอบด้วย ข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 13-17)

4.ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน มีจำนวน 5 ข้อ (ประกอบด้วย ข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 18-22)

5.ด้านความรักในการเรียน มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถามที่ 13-28)

6.ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีจำนวน 4 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวก คือ ข้อคำถามที่ 30-32 ข้อคำถามด้านลบ คือข้อคำถามที่ 29)

7.ด้านมองอนาคตในแง่ดี มีจำนวน 5 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวก คือ ข้อคำถามที่ 33-35,37 ข้อคำถามด้านลบ คือข้อคำถามที่ 36)

8.ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหา มีจำนวน 6 ข้อ (ประกอบด้วยข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด คือ ข้อคำถาม ที่38-43)

ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับโดยถือเกณฑ์ดังต่อไปนี้

เห็นด้วยมากที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความสามารถและความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
เห็นด้วยมาก	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความสามารถและความคิดเห็นของท่านมาก
เห็นด้วยปานกลาง	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความสามารถและความคิดเห็นของท่านบ้างในบางครั้ง
เห็นด้วยน้อย	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความสามารถและความคิดเห็นของท่านน้อย
เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงไม่ตรงกับความสามารถและความคิดเห็นของท่านเลย

เกณฑ์การให้คะแนน

ความคิดเห็น	ข้อความในด้านบวก	ข้อความในด้านลบ
เห็นด้วยมากที่สุด	5	1
เห็นด้วยมาก	4	2
เห็นด้วยปานกลาง	3	3
เห็นด้วยน้อย	2	4
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	5

เกณฑ์การแปลความหมายของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีเกณฑ์การพิจารณา
คะแนนโดยใช้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งใช้เกณฑ์
ดังต่อไปนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน
ระดับสูงสุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน
ระดับสูง

ค่าคะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน
ระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน
ระดับต่ำ

ค่าคะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน
ระดับต่ำที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ค่าความเที่ยงของเครื่องมือทั้ง 4 ส่วน จากข้อมูลในกลุ่มทดลองและกลุ่มตัวอย่างจริง

เครื่องมือที่ใช้	ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ	
	ก่อนเก็บข้อมูล (35)	จากการเก็บข้อมูล (304)
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	.87	.93
ด้านการมีความสำคัญ	.81	.78
ด้านการมีอำนาจ	.04	.78
ด้านการมีความสามารถ	.88	.85
ด้านการมีคุณความดี	.89	.86
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	.92	.96
ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	.90	.88
ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียนและวินัยความ ต้องการของผู้เรียน	.68	.86
ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน	.63	.83
ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร	.88	.86
ด้านการส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง	.92	.90
ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน	.48	.84
ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการ ตัดสินใจ ทักษะการพัฒนาตนเอง	.93	.90
ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้	.24	.69
ส่วนที่ 4 แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในสถาบัน	.94	.92
ด้านหลักสูตร	.77	.83
ด้านกลุ่มเพื่อน	.91	.88
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	.91	.89
ส่วนที่ 5 แบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	.87	.93
ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้	.68	.61
ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	.66	.63
ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	.40	.84

ตารางที่ 3 (ต่อ)

เครื่องมือที่ใช้	ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ	
	ก่อนเก็บข้อมูล (35)	จากการเก็บข้อมูล (304)
ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน	.74	.79
ด้านความรักในการเรียน	.55	.80
ด้านความคิดสร้างสรรค์	.42	.47
ด้านมองอนาคตในแง่ดี	.34	.60
ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และ ทักษะในการแก้ปัญหา	.87	.82

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ต้องทำหนังสือถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์ และติดต่อประสานงานงานบริการวิชาการและวิจัย เพื่อขออนุมัติในการเก็บข้อมูลถึงประธานคณะกรรมการจริยธรรมเกี่ยวกับการวิจัยในคนของคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมด้วย
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเรื่อง ผลการอนุมัติ โดยการติดต่อประสานงานกับรองคณบดีฝ่ายวิจัย อาจารย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์ รวมทั้งอาจารย์ประจำวิชาในสถาบันที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดหมายวันเวลาในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. ในการเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลตนเองในสถาบันที่มีโอกาสได้เข้าพบกับนักศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้ขอเข้าพบฝ่ายกิจการนักศึกษา อาจารย์ประจำวิชา หัวหน้าชั้นปีนักศึกษา และเข้าชี้แจงการตอบแบบสอบถามกับนักศึกษา สำหรับสถาบันที่ผู้วิจัยไม่มีโอกาสเข้าพบนักศึกษากลุ่ม

ตัวอย่าง ได้ขอเข้าชี้แจงรายละเอียดการตอบแบบสอบถามและการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างกับเจ้าหน้าที่ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละสถาบัน และนัดหมาย วันเวลา มาเก็บรวบรวมข้อมูลกลับ

4. ในสถาบันที่ไม่สามารถเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ เพื่อนัดหมายกับหัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษาเพื่อชี้แจงรายละเอียดแบบสอบถามวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง และนัดหมายวันเวลารับแบบสอบถามกลับ โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดส่งแบบสอบถามกลับรวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 6 สัปดาห์

4. รวบรวมและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละชุด พบว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์ จำนวน 304 ชุด จากแบบสอบถามจำนวน 305 ชุด คิดเป็นร้อยละ 99.7 หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้นำมาหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 9.0 โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของนักศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ และคะแนนเฉลี่ยสะสม ด้วยการหาค่าความถี่และร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของสถาบัน และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Person's Product Moment Correlation) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แล้วนำมาเทียบระดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) โดยใช้เกณฑ์ เปรียบเทียบดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2528)

ค่า r	ระดับความสัมพันธ์
+/- .70 –1.00	สูง
+/- .30-.69	ปานกลาง
+/- .00-.29	ต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของสถาบัน และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 5 สถาบัน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 304 คน ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน ของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลสถาบัน
ศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วย
ตนเองของ นักศึกษาพยาบาล จำแนกเป็นรายด้าน

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน	4.24	.48	สูง
ด้านมองอนาคตในแง่ดี	4.16	.50	สูง
ด้านความรักในการเรียน	4.06	.55	สูง
ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้	4.01	.44	สูง
ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	3.68	.56	สูง
ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และ ทักษะในการแก้ปัญหา	3.66	.58	สูง
ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	3.63	.48	สูง
ด้านความคิดสร้างสรรค์	3.51	.50	สูง
รวม	3.92	.43	สูง

จากตารางที่ 4 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลโดยรวม
อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X}=4.24$) รองลงมาได้แก่ด้านมองอนาคตในแง่ดีและด้านความรักในการเรียน ($\bar{X}=4.16$
และ $\bar{X}=4.06$ ตามลำดับ) ส่วนด้านความคิดสร้างสรรค์พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด
($\bar{X}=3.51$) (ดูรายละเอียดรายด้านของความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในตาราง ที่ 5 - 12)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษาพยาบาลด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองจําแนกเป็นรายข้อ

ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การศึกษายาพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง	4.63	.54	สูงมาก
การมีหน้าที่สำคัญในการศึกษาหาความรู้	4.35	.65	สูง
การมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของตนเอง	4.29	.66	สูง
การทราบว่าตนเองเรียนสามารถเรียนได้ดีระดับใด	3.99	.68	สูง
การตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง	3.95	.73	สูง
รวม	4.24	.48	สูง

จากตารางที่ 5 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้านความรับผิดชอบ ต่อการเรียนรู้ของตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.28$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเรื่องการศึกษาพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูงอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.68$) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับสูง โดยเรื่องการตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.95$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษาพยาบาลด้านมองอนาคตในแง่ดี จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านมองอนาคตในแง่ดี	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การมีความเชื่อว่าคนที่มีคุณภาพต้องมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.47	.71	สูง
การศึกษาหาความรู้ให้เข้าใจในขณะที่เป็นนักศึกษาจะทำให้สามารถจบเป็นพยาบาลที่ดีได้	4.45	.70	สูง
การเรียนรู้สามารถทำให้ท่านมีความก้าวหน้าในการเรียนและอาชีพการงาน	4.37	.71	สูง
การเชื่อว่าในอนาคตเมื่อมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นจะสามารถหาหนทางแก้ไขได้	4.05	.69	สูง
การไม่สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติให้เกิดผลดีได้	3.47	1.14	ปานกลาง
รวม	4.16	.50	สูง

จากตารางที่ 6 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้านมองอนาคตในแง่ดีอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้านมองอนาคตในแง่ดีทุกเรื่องต่างอยู่ในระดับสูง ยกเว้นเรื่องการไม่สามารถนำแนวคิดไปปฏิบัติให้เกิดผลดีได้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาลด้านความรักในการเรียน จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านความรักในการเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การเชื่อว่าการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญ	4.59	.58	สูงมาก
การมีความสุขที่ได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากจะเรียนรู้	4.38	.63	สูง
การสนุกสนานที่ได้อธิบายสิ่งที่ได้ไปศึกษาค้นคว้ามาให้เพื่อนฟัง	3.90	.80	สูง
การให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนมากกว่าผลของ คะแนนสอบที่ได้รับ	3.81	.86	สูง
การค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่อยากจะเรียนรู้ แม้ไม่ใช่สิ่งที่อาจารย์มอบ หมาย	3.75	.83	สูง
การอยากใช้เวลาในแต่ละวันเพิ่มขึ้น เพื่อที่จะได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากจะเรียน ยู่	3.39	.85	ปานกลาง
รวม	4.06	.55	สูง

จากตารางที่ 7 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้าน
ความรักในการเรียนอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าความพร้อมในการ
เรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้านความรักในการเรียน เรื่องการเชื่อว่าการเรียนรู้อยู่
ตลอดเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.59$) และเรื่องการอยากใช้เวลาในแต่ละวัน
เพิ่มขึ้นเพื่อที่จะได้เรียนรู้ในสิ่งที่อยากจะเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.39$) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ใน
ระดับสูง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาลด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ จำแนกเป็นรายข้อ

การเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การเชื่อว่ามีควมรู้ซึ่กมากมายที่สามารถเรียนรู้ได้นอกห้องเรียน	4.65	.60	สูงมาก
การเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต	4.63	.58	สูงมาก
การนำสิ่งที่บุคคลอื่นเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาตนเอง	4.34	.62	สูง
การมีความยินดีในการได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น	4.24	.74	สูง
การได้ติดตามข่าวสาร ความรู้จากวารสารวิชาการและตำราใหม่ๆ อยู่เสมอ	3.54	.85	สูง
การรู้สึกเบื่อหน่ายเนื้อหาบทเรียนที่ยากต่อการทำความเข้าใจ	2.65	.98	ปานกลาง
รวม	4.01	.44	สูง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้เรื่องการเชื่อว่ามีควมรู้ซึ่กมากมายที่สามารถเรียนรู้ได้นอกห้องเรียน และเรื่อง การเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.65$ และ $\bar{X}=4.63$ ตามลำดับ) ส่วนเรื่องการรู้สึกเบื่อหน่ายเนื้อหาบทเรียนที่ยากต่อการทำความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลางมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=2.65$)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ นักศึกษาพยาบาลด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
สามารถนำวิธีการต่างมาใช้ในการเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจได้	3.87	.64	สูง
สามารถนำความรู้เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหาในบทเรียนใหม่ๆได้	3.77	.65	สูง
เมื่อต้องทำรายงานสามารถวางแผนและออกแบบการทำงานได้ด้วยตนเอง	3.70	.72	สูง
สามารถเป็นผู้นำในการเรียนรู้สิ่งต่างๆได้	3.55	.72	สูง
มักจะซักถามอาจารย์และ/หรือพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอ	3.51	.79	สูง
รวม	3.68	.56	สูง

จากตารางที่ 9 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลด้าน ด้านความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.68$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกรายการอยู่ในระดับสูง โดยการสามารถนำวิธีการต่างมาใช้ในการเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.87$) รองลงมาคือความสามารถนำความรู้เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหาใน บทเรียนใหม่ๆได้ และเมื่อต้องทำรายงานสามารถวางแผนและออกแบบการทำงานได้ด้วยตน เอง ($\bar{X}=3.77$ และ $\bar{X}=3.70$ ตามลำดับ) ส่วนการซักถามอาจารย์และ/หรือพยาบาลวิชาชีพเกี่ยวกับ ความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.51$)

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาล ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้ และทักษะ
ในการแก้ปัญหาจำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้ และทักษะในการ แก้ปัญหา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานในการเรียน เช่น การอ่าน ฟัง เขียน และจำ	3.83	.95	สูง
เมื่อได้รับมอบหมายงานจากอาจารย์ให้ทำการค้นคว้าทราบแหล่งข้อมูลที่ จะไปค้นคว้า	3.81	.73	สูง
สามารถนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	3.68	.71	สูง
สามารถสรุปเรื่องที่ได้โดยใช้เวลาไม่นานนัก	3.59	.83	สูง
สามารถหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว	3.59	.73	สูง
การมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูล	3.43	.86	ปานกลาง
รวม	3.66	.58	สูง

จากตารางที่ 10 แสดงให้เห็นว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา
พยาบาลด้านความสามารถในการใช้ทักษะในการศึกษาหาความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาอยู่
ในระดับสูง ($\bar{X}=3.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าทุกเรื่องต่างก็อยู่ในระดับสูงโดยเรื่องการไม่มี
ปัญหาเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานในการเรียน เช่น การอ่าน ฟัง เขียน และจำมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด
($\bar{X}=3.83$) ยกเว้นเรื่องการมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อสืบค้นข้อมูลอยู่ในระดับ
ปานกลาง และมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.43$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาลด้านอัตรศาสตร์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพจำแนกเป็นราย
ข้อ

ด้านอัตรศาสตร์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกเรื่องที่มีความสนใจจะเรียนรู้	3.82	.79	สูง
สามารถบอกได้ว่าตนเองต้องการเรียนรู้ในเรื่องใด	3.81	.77	สูง
การแบ่งเวลาให้กับเรื่องที่น่าสนใจจะเรียนรู้ได้แม้จะมีภารกิจอื่นก็ตาม	3.74	.76	สูง
เมื่อไม่เข้าใจเนื้อหาที่เรียน ทราบแหล่งที่จะต้องไปค้นคว้าเพิ่มเติม	3.69	.80	สูง
เป็นผู้มีความกระตือรือร้นและอยากรู้อยากเห็นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	3.68	.78	สูง
ไม่สามารถปฏิบัติตามตารางเรียนที่ตนเองกำหนดไว้	3.06	.96	ปานกลาง
รวม	3.63	.48	สูง

จากตารางที่ 11 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล
ด้านอัตรศาสตร์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.63$) เมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อพบว่าทุกเรื่องต่างก็อยู่ในระดับสูง ยกเว้นเรื่องไม่สามารถปฏิบัติตามตารางเรียนที่ตนเอง
กำหนดไว้อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.06$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ
นักศึกษาพยาบาลด้านความคิดสร้างสรรค์ จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านความคิดสร้างสรรค์	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆแม้จะไม่แน่ใจว่าผลจะเป็นอย่างไร	3.67	.73	สูง
การสามารถประยุกต์ความรู้จากบทเรียนภาคทฤษฎีมาใช้วางแผนให้การพยาบาลผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี	3.64	.66	สูง
การมีความสามารถในการคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆ	3.41	.77	ปานกลาง
การไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นเมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อน	3.30	.98	ปานกลาง
รวม	3.51	.50	สูง

จากตารางที่ 12 แสดงว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าเรื่องการชอบที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆแม้จะไม่แน่ใจว่าผลจะเป็นอย่างไร และเรื่องการสามารถประยุกต์ความรู้จากบทเรียนภาคทฤษฎีมาใช้วางแผนให้การพยาบาลผู้ป่วยได้เป็นอย่างดีอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.67$ และ $\bar{X}=3.64$ ตามลำดับ) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จำแนกเป็นรายด้าน

ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การมีคุณความดี	4.20	.51	สูง
การมีความสำคัญ	3.91	.48	สูง
การมีความสามารถ	3.86	.53	สูง
การมีความอำนาจ	3.70	.50	สูง
รวม	3.92	.43	สูง

จากตารางที่ 13 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยด้านการมีคุณความดีมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.20$) และด้านการมีความสำคัญ การมีความสามารถ รองลงมาตามลำดับ ($\bar{X}=3.91$ และ $\bar{X}=3.86$ ตามลำดับ) ส่วนด้านการมีอำนาจมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.70$) (ดูรายละเอียดรายด้านของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในตารางที่ 14 –17)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้านการมีคุณความดี จำแนกเป็นรายชื่อ

การมีคุณความดี	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การนำความรู้ที่ได้รับไปช่วยเหลือสังคมอย่างเต็มความสามารถ	4.44	.62	สูง
การได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม	4.35	.60	สูง
การคิดว่าตนเองจะสามารถเป็นพยาบาลที่ดีได้	4.27	.72	สูง
การปฏิบัติกรพยาบาลด้วยความรู้สึภภาคภูมิใจ	4.14	.74	สูง
การไม่รู้สึกลำบากใจในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถาบัน	4.13	.77	สูง
การยึดมั่นในหลักคำสอนทางศาสนาและนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน	4.12	.79	สูง
การยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของคณะและ/หรือสถาบัน	4.10	.77	สูง
ในสายตาของเพื่อนๆ เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	4.03	.72	สูง
รวม	4.20	.51	สูง

จากตารางที่ 14 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีคุณความดีอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.20$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกเรื่องต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับไปช่วยเหลือสังคมอย่างเต็มความสามารถมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.44$) รองลงมาคือ การได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม และคิดว่าตนเองจะสามารถเป็นพยาบาลที่ดีได้ ($\bar{X}=4.35$ และ $\bar{X}=4.27$ ตามลำดับ) ส่วนในสายตาของเพื่อนๆ เป็นคนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=4.03$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้าน
การมีความสำคัญ จำแนกเป็นรายข้อ

การมีความสำคัญ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
เมื่อปฏิบัติงานผิดพลาดอาจารย์ยังให้การยอมรับและให้ภัยรวม ทั้งให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงตัว	4.20	.73	สูง
การได้รับการเอาใจใส่ห่วงใยจากอาจารย์เสมอ	4.16	.72	สูง
การรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเมื่อศึกษาอยู่ ณ สถาบันแห่งนี้	4.00	.76	สูง
การที่เพื่อนๆยอมรับและให้เกียรติท่าน	3.98	.63	สูง
การภาคภูมิใจที่จะบอกกับทุกคนว่าท่านเป็นนักศึกษาพยาบาล	3.94	.89	สูง
การที่อาจารย์ให้ความสำคัญกับความคิดเห็นทุกครั้งที่แสดง ความคิดเห็น	3.88	.77	สูง
ในการขึ้นฝึกปฏิบัติงานได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจาก พยาบาลวิชาชีพ	3.85	.71	สูง
ขณะฝึกปฏิบัติงานมักได้รับคำชมเชยจากอาจารย์และ/หรือ พยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วย	3.28	.68	ปานกลาง
รวม	3.91	.48	สูง

จากตารางที่ 15 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีความสำคัญอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าเรื่องขณะฝึกปฏิบัติงานมักได้รับคำชมเชยจากอาจารย์และ/หรือพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$) ส่วนเรื่องอื่นต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยเรื่องที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่เมื่อปฏิบัติงานผิดพลาดอาจารย์ยังให้การยอมรับและให้ภัยรวมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงตัว ($\bar{X}=4.20$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้าน
การมีความสามารถ จำแนกเป็นรายชื่อ

การมีความสามารถ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การมั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จในการศึกษาวิชาการพยาบาล	4.11	.78	สูง
การมีความสามารถที่จะทำสิ่งต่างๆได้เท่าเทียมกับเพื่อนๆ	4.01	.69	สูง
การภูมิใจในผลการปฏิบัติงานที่ได้ทำลงไป	3.96	.72	สูง
การใช้เวลาไม่นานนักในการปรับตัวทำความคุ้นเคยกับสถานที่ฝึก ปฏิบัติงานแห่งใหม่	3.89	.72	สูง
การทำงานได้สำเร็จตามที่อาจารย์คาดหวัง	3.86	.69	สูง
การควบคุมอารมณ์ได้ดีเมื่อเผชิญกับปัญหา	3.82	.77	สูง
การที่ต้องตัดสินใจ มั่นใจว่าได้ตัดสินใจอย่างถูกต้องมีเหตุผล	3.78	.73	สูง
การมีความมั่นใจเมื่อต้องนำเสนอผลงาน หรืออภิปรายหน้าชั้นเรียน	3.48	.89	ปานกลาง
รวม	3.86	.53	สูง

จากตารางที่ 16 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้านการมีความสามารถอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อเรื่องด้านการมีความมั่นใจเมื่อต้องนำเสนอผลงานหรืออภิปรายหน้าชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.48$) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับสูง โดยเรื่องที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ เรื่องการมั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จในการศึกษาวิชาการพยาบาล ($\bar{X}=4.11$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ด้านการมีอำนาจ จำแนกเป็นรายชื่อ

การมีอำนาจ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ขณะฝึกปฏิบัติงาน สามารถรายงานหรือบอกกับพยาบาลวิชาชีพ ได้เมื่อพบเห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง	3.87	.80	สูง
การสามารถอธิบายเหตุผลกับอาจารย์และ/หรือพยาบาลวิชาชีพ ได้เมื่อปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายไม่เสร็จตามกำหนด	3.82	.64	สูง
การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้กับเพื่อนๆเสมอ	3.80	.70	สูง
ขณะฝึกปฏิบัติงานกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์	3.74	.80	สูง
การสามารถโน้มน้าวให้เพื่อนๆคล้อยตามความคิดเห็นของท่านได้	3.54	.70	สูง
พยาบาลวิชาชีพยอมรับแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามที่เสนอ	3.46	.71	ปานกลาง
รวม	3.70	.50	สูง

จากตารางที่ 17 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีอำนาจอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าเรื่องการที่พยาบาลวิชาชีพยอมรับแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามที่เสนออยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับสูง โดยเรื่องขณะฝึกปฏิบัติงานสามารถรายงานหรือบอกกับพยาบาลวิชาชีพได้เมื่อพบเห็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.87$)

2. บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ จำแนกตามรายด้าน

บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาล	4.02	.58	มาก
ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.01	.53	มาก
ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง	4.00	.60	มาก
ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน	3.97	.60	มาก
ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้	3.82	.60	มาก
ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร	3.79	.62	มาก
ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน	3.71	.64	มาก
ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน	3.70	.62	มาก
รวม	3.88	.50	มาก

ตารางที่ 18 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาลมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.02$) รองลงมาได้แก่ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ($\bar{X}=4.01$ และ $\bar{X}=4.00$ ตามลำดับ) ส่วนด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.70$) (ดูรายละเอียดรายด้านของ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในตารางที่ 19 – 26)

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในบทบาทด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามรายชื่อ

บทบาทด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาล	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การชมเชยเมื่อสามารถค้นหาคำตอบและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง	4.14	.70	มาก
การส่งเสริมพัฒนาให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.12	.69	มาก
การกระตุ้นให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.10	.68	มาก
การกระตุ้นและให้กำลังใจในการพัฒนาความสามารถของตน	4.06	.74	มาก
การเป็นผู้สะท้อนความคิดเห็นให้ได้วิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อยของตน	3.95	.75	มาก
การแจ้งให้ทราบถึงข้อดีข้อและข้อบกพร่องของงานที่ทำ	3.94	.81	มาก
การให้โอกาสในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง	3.93	.73	มาก
การสอนวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระให้	3.91	.85	มาก
รวม	4.02	.58	มาก

จากตารางที่ 19 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกเรื่องต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยการชมเชยเมื่อสามารถค้นหาคำตอบและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.14$) รองลงมาได้แก่การส่งเสริมพัฒนาให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และการกระตุ้นให้มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.12$ และ $\bar{X}=4.10$) ส่วนด้านการสอนวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระให้มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.91$)

ตารางที่ 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ในด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำแนกตามรายข้อ

บทบาทด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
เปิดโอกาสให้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์	4.21	.71	มาก
แสดงความเป็นมิตรและเป็นกันเอง	4.07	.72	มาก
กระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการเรียน	4.06	.74	มาก
แนะนำให้รับฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน	4.04	.76	มาก
ขณะสอนสังเกตและให้ความสนใจในนักศึกษาทุกคน	4.02	.76	มาก
ยอมรับการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษาทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการและด้านทัศนคติความรู้สึกทั่วไป	3.95	.68	มาก
เป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนที่ส่งเสริมหัวใจให้เกิดการเรียนรู้	3.94	.82	มาก
เป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้	3.92	.73	มาก
ให้การยอมรับในการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากที่ได้ เสนอแนะไว้เมื่อมีเหตุผลที่ดีกว่า	3.88	.81	มาก
รวม	4.01	.53	มาก

จากตารางที่ 20 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าเรื่องต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยการเปิดโอกาสให้มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาได้แก่ การแสดงความเป็นมิตรและเป็นกันเอง และการกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นในการเรียน ($\bar{X}=4.07$ และ $\bar{X}=4.06$) ส่วนการให้การยอมรับในการปฏิบัติที่แตกต่างไปจากที่เสนอแนะไว้เมื่อมีเหตุผลที่ดีกว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.88$)

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง จำแนกตามรายข้อ

บทบาทด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การส่งเสริมให้ใช้ทักษะ กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่ม	4.20	.69	มาก
การแนะนำให้นำประสบการณ์เดิมมาประยุกต์กับความรู้นใหม่	4.14	.73	มาก
การฝึกให้ค้นหา รวบรวม ข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง	4.09	.77	มาก
การกระตุ้นให้รู้จักคิดวิเคราะห์ เนื้อหาบทเรียนวิชาการต่างๆอย่างมีเหตุผลตามหลักการทางวิทยาศาสตร์	4.08	.74	มาก
การชมเชยเมื่อสามารถแสดงความคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ได้	3.90	.76	มาก
การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ฝึกคิดอย่างหลากหลาย และสร้างสรรคจินตนาการ	3.87	.79	มาก
การให้คำแนะนำถึงวิธีการสรุปความรู้ที่ได้รับมาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง	3.73	.82	มาก
รวม	4.00	.60	มาก

จากตารางที่ 21 แสดงว่าระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องการส่งเสริมให้ใช้ทักษะ กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.20$) รองลงมาได้แก่ การแนะนำให้นำประสบการณ์เดิมมาประยุกต์กับความรู้นใหม่และการฝึกให้ค้นหา รวบรวม ข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}=4.14$ และ $\bar{X}=4.09$) ส่วนการให้คำแนะนำถึงวิธีการสรุปความรู้ที่ได้รับมาเป็นองค์ความรู้ของตนเองมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.73$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน จำแนกตามรายชื่อ

บทบาทด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การยอมรับฟังความคิดเห็น	4.12	.74	มาก
เมื่อนักศึกษามีข้อผิดพลาดจากการฝึกปฏิบัติงานให้คำแนะนำและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับนักศึกษา	4.11	.75	มาก
ให้เวลากับนักศึกษาได้ปรึกษาหรือขอคำแนะนำเพิ่มเติม นอกเวลาเรียนได้	4.11	.79	มาก
ในการดำเนินการเรียนการสอน ร่วมแสดงความคิดเห็นกับนักศึกษา	4.04	.74	มาก
ยอมรับและส่งเสริมความสามารถของนักศึกษาในเรื่องที่นักศึกษามีความถนัด	3.94	.70	มาก
หลังชี้แจงเนื้อหาวิชาแล้ว ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมตัดสินใจว่าต้องการจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร	3.50	1.00	มาก
รวม	3.97	.60	มาก

จากตารางที่ 22 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อพบว่าทุกเรื่องอยู่ในระดับมาก โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่เมื่อนักศึกษามีข้อผิดพลาดจากการฝึกปฏิบัติงานให้คำแนะนำและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกับนักศึกษา และให้เวลากับนักศึกษาได้ปรึกษาขอคำแนะนำเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนได้ ($\bar{X}=4.11$ และ $\bar{X}=4.11$ ตามลำดับ) ส่วนหลังการชี้แจงเนื้อหาวิชาได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.50$)

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ จำแนกตาม รายชื่อ

บทบาทด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
เมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลง ให้โอกาสนักศึกษาได้วิเคราะห์ว่า ตนเองยังขาดและต้องการประสบการณ์ใดเพิ่มเติม	4.05	.84	มาก
การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง	3.94	.80	มาก
การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนหรือผลงานของตน	3.86	.89	มาก
ใช้วิธีการประเมินผลหลากหลายวิธีร่วมกัน	3.82	.86	มาก
ถามเหตุผลและความคิดเห็นของนักศึกษาก่อนจะตัดสินว่างานของนักศึกษามี จุดดีหรือจุดด้อยอย่างไร	3.70	.96	มาก
การประเมินผลการเรียนรู้ โดยนักศึกษาไม่มีโอกาสได้ทราบเกณฑ์ประเมินผล	3.52	1.30	มาก
รวม	3.82	.60	มาก

จากตารางที่ 23 แสดงให้เห็นว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกเรื่องต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยเรื่อง เมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลงให้โอกาสนักศึกษาได้วิเคราะห์ว่า ตนเองยังขาดและต้องการประสบการณ์ใด เพิ่มเติมมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.05$) รองลงมาได้แก่การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง และการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนหรือผลงานของตน ($\bar{X}=3.94$ และ $\bar{X}=3.86$ ตามลำดับ) ส่วนการประเมินผลการเรียนรู้ โดยนักศึกษาไม่มีโอกาสได้ทราบเกณฑ์ประเมินผล มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.52$)

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากรจำแนกตามรายข้อ

บทบาทด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงจากประสบการณ์จริง	3.99	.77	มาก
การใช้สื่อการสอน เพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้	3.90	.72	มาก
ในการฝึกภาคปฏิบัติแนะนำพยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญให้นักศึกษาสามารถซักถามได้	3.87	.88	มาก
การจัดหาสื่อ การเรียนการสอนให้พอเพียงต่อการค้นคว้าและเรียนรู้	3.82	.75	มาก
การเป็นผู้แนะนำวิธีการค้นหาข้อมูล ด้วยการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ	3.76	.80	มาก
การแนะนำบุคคลที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญให้ในเรื่องที่นักศึกษาที่มีความสนใจหรือมีความต้องการในการเรียนรู้	3.73	.89	มาก
การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง	3.46	.94	ปานกลาง
รวม	3.79	.62	มาก

จากตารางที่ 24 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องการใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงจากประสบการณ์จริงมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.99$)

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนจำแนกตามรายชื่อ

บทบาทด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัย ความ ต้องการ ของผู้เรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การปลูกฝังให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางการเรียนที่ได้ตั้งไว้	4.01	.75	มาก
การให้คำแนะนำแก่นักศึกษาว่าจะเริ่มต้นการเรียนรู้อย่างไรเมื่อต้องมีการเรียนแบบโครงการหรือทำรายงานค้นคว้าด้วยตนเอง	3.95	.76	มาก
การกระตุ้นและช่วยเหลือนักศึกษาให้วิเคราะห์ความต้องการทางการเรียนของตน	3.90	.74	มาก
การรับทราบการวางเป้าหมายทางการเรียนของนักศึกษา	3.53	.97	มาก
การมีความเข้าใจถึงลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละคน	3.52	.91	มาก
การให้โอกาสนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียน	3.35	.97	ปานกลาง
รวม	3.71	.64	มาก

จากตารางที่ 25 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องการให้โอกาสนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$) ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยที่เรื่องการปลูกฝังให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายทางการเรียนที่ได้ตั้งไว้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.01$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติ บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน
จำแนกตามรายข้อ

บทบาทด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
การสนับสนุนวิธีการเรียนรู้ต่างๆที่สามารถนำนักศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการเรียนได้	4.02	.77	มาก
การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบวางแผนการเรียนของตนเอง	3.88	.81	มาก
การเปิดโอกาสให้ได้วางแผนการทำงานด้วยตนเอง เมื่อต้องมีการทำรายงาน คำนวณหรือมีการเรียนแบบโครงการ	3.78	.81	มาก
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนองความต้องการของนักศึกษาได้	3.72	.77	มาก
การมีตัวอย่างของงานหรือ แนวทางของผู้ที่ประสบความสำเร็จ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเองมาให้ได้ศึกษา	3.63	.99	มาก
การใช้วิธีการสอนแบบอื่นๆ มากกว่าวิธีการบรรยาย	3.18	.91	ปานกลาง
รวม	3.70	.62	มาก

จากตารางที่ 26 แสดงว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องการใช้วิธีการสอนแบบอื่นๆมากกว่าวิธีการบรรยายมีระดับปานกลาง($\bar{X}=3.18$) ส่วนเรื่องอื่นๆต่างอยู่ในระดับมาก โดยเรื่องการสอนสนับสนุนวิธีการเรียนรู้ต่างๆที่สามารถนำนักศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการเรียนได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย สูงสุด ($\bar{X}=4.02$)

3. สภาพแวดล้อมในสถาบัน

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน จำแนกตามรายด้าน

สภาพแวดล้อมในสถาบัน	$\bar{X}$	SD	ระดับความเหมาะสม
ด้านหลักสูตร	3.81	.56	มาก
ด้านกลุ่มเพื่อน	3.79	.62	มาก
สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	3.76	.60	มาก
รวม	3.79	.49	มาก

จากตารางที่ 27 แสดงว่าระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านหลักสูตรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.81$) รองลงมาได้แก่ด้านกลุ่มเพื่อน ($\bar{X}=3.79$) ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.76$) (ดูรายละเอียดรายด้านของสภาพแวดล้อมในสถาบันในตารางที่ 28-30)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตร จำแนกตามรายชื่อ

สภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
รายวิชาที่เรียนในภาคทฤษฎีสามารถนำไปใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติได้	4.13	.79	มาก
หลักสูตรที่เรียนมีความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน	4.04	.67	มาก
การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.03	.75	มาก
การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรส่งเสริมให้มีทักษะในการสรุปความคิดรวบยอดและทักษะการคิดวิเคราะห์	3.97	.71	มาก
หลักสูตรที่เรียนมีความสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการ	3.84	.75	มาก
หลักสูตรที่เรียนมีการใช้วิธีการวัดและการประเมินผลหลากหลายวิธีร่วมกัน	3.82	.81	มาก
มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ได้พัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.66	.92	มาก
มีการจัดชั่วโมงเรียนสำหรับค้นคว้าด้วยตนเองอย่างเพียงพอ	3.52	.94	มาก
หลักสูตรที่เรียนมีวิชาเลือกเสรี ให้ได้เลือกเรียนตามความต้องการ และความสนใจ	3.28	1.25	ปานกลาง
รวม	3.81	.56	มาก

จากตารางที่ 28 แสดงว่าระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เรื่องหลักสูตรที่เรียนมีวิชาเลือกเสรีให้ได้เลือกเรียนตามความต้องการ และความสนใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$) ส่วนเรื่องอื่นๆต่าง อยู่ในระดับมาก โดยเรื่องรายวิชาที่เรียนในภาคทฤษฎีสามารถนำไปใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติได้ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.13$)

ตารางที่ 29 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านกลุ่มเพื่อนจำแนก ตามรายข้อ

สภาพแวดล้อมในสถาบันด้านกลุ่มเพื่อน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
กลุ่มเพื่อนยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกัน	4.03	.68	มาก
กลุ่มเพื่อนเป็นผู้ที่สนใจในการเรียน	4.02	.73	มาก
กลุ่มเพื่อนให้กำลังใจ สนใจและเอาใจใส่ในเรื่องต่างๆอย่างสม่ำเสมอ	4.00	.74	มาก
การช่วยเหลือแนะนำทางด้านการเรียนระหว่างนักศึกษาพร้อมชั้นเรียน	3.95	.80	มาก
กลุ่มเพื่อนสามารถสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียน	3.85	.82	มาก
มีการร่วมมือกันระหว่างเพื่อนๆ ทำกิจกรรมที่สถาบันจัดขึ้น	3.77	.90	มาก
กลุ่มเพื่อนมักชักชวนให้เข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม	3.39	.97	ปานกลาง
การใช้เวลาว่างรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้	3.27	.93	ปานกลาง
รวม	3.79	.62	มาก

ตารางที่ 29 แสดงว่าระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านกลุ่มเพื่อนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีอยู่ 2 เรื่องที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ เรื่องกลุ่มเพื่อนมักชักชวนให้เข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และเรื่องการใช้เวลาว่างรวมกลุ่มกับเพื่อนเพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ($\bar{X}=3.39$ และ $\bar{X}=3.27$ ตามลำดับ) ส่วนเรื่องอื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยที่เรื่องกลุ่มเพื่อนยอมรับในความสามารถซึ่งกันและกันมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.03$)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบัน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จำแนกตามรายชื่อ

สภาพแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	4.04	.82	มาก
ห้องเรียนมีโสตทัศนูปกรณ์ที่พร้อมใช้ในการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ	3.99	.82	มาก
ห้องปฏิบัติการมีโสตทัศนูปกรณ์และสื่อการสอนที่ทันสมัย	3.98	.81	มาก
สภาพห้องเรียนขณะเรียนปราศจากเสียงรบกวนจากภายนอก	3.94	.88	มาก
ห้องสมุดมีบรรยากาศที่ียบสงบเหมาะสมต่อการค้นคว้าหาความรู้	3.92	.86	มาก
ห้องปฏิบัติการมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	3.90	.85	มาก
ห้องสมุดมีบริการสืบค้นข้อมูลที่มีความทันสมัยและสะดวกในการค้นหา	3.88	.87	มาก
สภาพห้องเรียนมีอากาศถ่ายเทสะดวกและอุณหภูมิไม่ร้อนไม่หนาวเกินไป	3.81	.93	มาก
การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในห้องเรียนเหมาะสมกับวิธีการสอน	3.80	.90	มาก
หอพักมีเพียงพอกับจำนวนนักศึกษา	3.74	1.06	มาก
ในสถาบันมีการอำนวยความสะดวกในการให้บริการด้านคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอ	3.67	.98	มาก
ห้องสมุดมีที่นั่งอ่านหนังสือเพียงพอ	3.57	1.04	มาก
ห้องสมุดมีหนังสือ ตำรา และวารสารที่ทันสมัยให้ค้นคว้าอย่างเพียงพอ	3.52	.99	มาก
หอพักมีสถานที่ให้นักศึกษาสามารถนั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือหรือสนทนาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้	3.44	1.07	ปานกลาง
หอพักมีลักษณะเป็นศูนย์ศึกษาอาศัย	3.21	1.16	ปานกลาง
รวม	3.76	.60	มาก

จากตารางที่ 30 แสดงว่าระดับความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีเพียง 2 รายการที่อยู่ในระดับปานกลาง คือ เรื่องหอพักมีสถานที่ให้นักศึกษาสามารถนั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือหรือสนทนาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และเรื่องหอพักมีลักษณะเป็นศูนย์ศึกษาอาศัย ($\bar{X}=3.44$ และ $\bar{X}=3.21$ ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่นๆอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ตัวแปร	ค่า สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ระดับของ ความ สัมพันธ์
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	.74	.000	สูง
ด้านการมีอำนาจ	.66	.000	ปานกลาง
ด้านการมีความสามารถ	.65	.000	ปานกลาง
ด้านการมีคุณความดี	.64	.000	ปานกลาง
ด้านการมีความสำคัญ	.55	.000	ปานกลาง
บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	.58	.000	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน	.53	.000	ปานกลาง
ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง	.52	.000	ปานกลาง
ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน	.52	.000	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร	.49	.000	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองของนักศึกษา	.48	.000	ปานกลาง
ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน	.47	.000	ปานกลาง
ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน	.42	.000	ปานกลาง
ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้	.40	.000	ปานกลาง
สภาพแวดล้อมในสถาบัน	.59	.000	ปานกลาง
ด้านหลักสูตร	.53	.000	ปานกลาง
ด้านกลุ่มเพื่อน	.51	.000	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	.45	.000	ปานกลาง

จากตารางที่ 31 แสดงว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05($r=.74$)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านหลักสูตร ด้านกลุ่มเพื่อนและด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($r=.66, r=.65, r=.64$ และ $r=.55$ ตามลำดับ)

บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทั้ง 8 ด้าน คือ ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน ด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากรด้านการ ส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองของนักศึกษา ด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน ด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์ การเรียนรู้และวางแผนการเรียน ด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ ปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($r=.53, r=.52, r=.52, r=.49, r=.48, r=.47, r=.42$ และ $r=.40$ ตามลำดับ)

สภาพแวดล้อมในสถาบัน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ($r=.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ($r=.53, r=.51$ และ $r=.45$)

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

สมมุติฐานการวิจัยมีดังนี้

1. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

2. บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

3. สภาพแวดล้อมในสถาบันมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต 4 ปี สถาบันการศึกษพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 9 สถาบัน

กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาพยาบาลจำนวน 304 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) จากประชากรนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 1,277 คน โดยมีเหตุผลในการเลือกนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เป็นกลุ่มประชากร เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 เป็นกลุ่มนักศึกษาที่อยู่ระหว่างการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความลึกซึ้งของความรู้ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งมีการพัฒนาทักษะ เจตคติในการใช้เหตุผล เป็นชั้นปีที่ผ่านการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป นักศึกษาต้องเตรียมตัวและศึกษาหาความรู้ทั้งในสาขาพยาบาลศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับ

มอบหมาย เพื่อนำไปอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อนนักศึกษา อาจารย์ และพยาบาลวิชาชีพ รวมทั้งต้องมีการทำรายงานการศึกษา จำเป็นต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้ตั้งไว้ เป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์พยาบาลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้แล้ว นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ยังต้องพัฒนาไปเป็นนักศึกษาในระดับชั้นปีที่ 4 ที่ต้องการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาได้ ก่อนสำเร็จเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1967) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน 5 % ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ชุด ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในสถาบัน และแบบสอบถามความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน และตรวจสอบค่าความเที่ยงของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coeficiency) เท่ากับ .87, .92, .94 และ .87 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เข้าพบนักศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในทุกสถาบัน ยกเว้นคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ไม่สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ได้ดำเนินการส่งแบบสอบถาม และติดตามแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาร้อยละ 99.7

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window Version 9.0 หาค่าความถี่ ร้อยละของข้อมูล หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$)

2. ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$) การปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) สภาพแวดล้อมในสถาบันมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$)

3. ความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .74$)

4. บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .58$)

5. สภาพแวดล้อมในสถาบันมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .59$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรู้สึกลึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน

1.1 ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลศึกษาพบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยรวมของนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.92$) (ตารางที่ 4) อธิบายได้ว่าเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ สถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในปัจจุบันนี้ได้ปฏิบัติตามปรัชญาและสาระความเชื่อของหลักสูตร ด้านการจัดการศึกษาว่าการศึกษาพยาบาล เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการความรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น ใฝ่รู้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ และทักษะทางการพยาบาล (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544) เช่น ปรัชญาของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น (คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540) ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความคิดริเริ่ม สามารถใช้ทักษะกระบวนการในการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล มีความสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์รายวิชา และลักษณะวิชาของหมวดวิชาชีพ และหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปที่ส่งเสริมสมรรถนะของการพัฒนาตนเอง พบว่าสถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีรายวิชาการศึกษา

ค้นคว้าด้วยตนเอง การใช้เหตุผล การใช้ห้องสมุด การพยาบาลสุขภาพจิต ตรกรวิทยา ปรัชญา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม อยู่ระหว่าง 2-12 หน่วยกิต (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544) จากมติการสัมมนาการพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 2 พ.ศ. 2536 ส่งผลให้สถาบัน การศึกษาพยาบาลมีการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพบัณฑิต โดยกำหนดวิธีการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานหลากหลายวิธีเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกคิด และ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เช่น การเรียนแบบ Problem Based Learning (PBL) กรณีตัวอย่าง การศึกษาดูงาน การใช้สถานการณ์จำลอง นับเป็นวิธีการจัดเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมให้ นักศึกษามีสมรรถนะในการศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากรายงานการติดตามผล การดำเนินงานตามมติและข้อเสนอแนะของการสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 2 (กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล และคณะ, 2544) พบว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลได้มีการดำเนินการ จัดการเรียนการสอนในวิชาปฏิบัติการพยาบาล โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางร้อยละ 48.4 (วิบูลย์ลักษณ์ ปริยววงศากุล และคณะ, 2543) แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

จากผลการตรวจประเมินการประกันคุณภาพภายนอกของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าได้มีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความ ต้องการและความสนใจของนักศึกษาภายใต้กรอบและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยให้นักศึกษา เป็น ศูนย์กลาง (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นผู้มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับสูง นอกจากปรัชญา และหลักสูตร ซึ่งเป็นสาระสำคัญ ต่อวิธีการจัดดำเนินการเรียนการสอนแล้ว ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล ด้วยตนเอง ความพร้อมของสถาบันในการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ การมีหน่วยงาน รับผิดชอบ สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น งานบริการห้องสมุด และเทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ ศูนย์บริการทางวิชาการต่างๆที่เพียงพอ การอำนวยความสะดวก จากอาจารย์ ล้วนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองใน ระดับสูงทั้งสิ้น สอดคล้องกับรายงานการตรวจประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาของ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา จาก ทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าคณะมีความพร้อมในด้านปัจจัยเกื้อหนุนต่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ การเรียนการสอน และห้องปฏิบัติการทางการพยาบาลที่เพียงพอ เช่น หอผู้ป่วยจำลอง มีหุ่นที่ใช้ ฝึกปฏิบัติการฟื้นคืนชีพ มีอุปกรณ์การให้ออกซิเจน และเครื่องช่วยหายใจ มีสถานที่แหล่งฝึกปฏิบัติ

งานที่มีความพร้อม และความหลากหลายของผู้ป่วยให้นักศึกษาได้ศึกษา รวมทั้งมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

นอกจากนี้แล้ว การที่นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ได้รับการปลูกฝังให้มีความรับผิดชอบ ต่อบทบาทหน้าที่ของตน ให้เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้ เพื่อจะได้นำความรู้ไปใช้ในการดูแลผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสมถูกต้องต่อไป การที่นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติทางบวกต่อวิชาชีพ ส่งผลให้มีความตระหนักและเล็งถึงเห็นความสำคัญของการชวนชวยศึกษาหาความรู้ เพื่อที่จะได้มีความมั่นใจในการนำไปใช้ปฏิบัติจริงในการเรียนภาคปฏิบัติ สอดคล้องกับข้อตกลงเบื้องต้นของทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ของ Knowles(1984) ที่กล่าวถึงความจำเป็นของการเรียนรู้(The need to know) ว่าการที่ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อเขาสามารถมองเห็นประโยชน์จากการเรียนนั้นๆ การมีอัตมโนภาพของผู้เรียน(The learner's self- concept) คือมีความรับผิดชอบ การได้รับการยอมรับมีประสบการณ์หลากหลายมากขึ้น (The role of the learner's experience) และการมีความพร้อมในการเรียน(Readiness to learn) เนื่องจากผู้ใหญ่พร้อมที่จะเรียนในสิ่งที่เขาเห็นว่าจำเป็น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริงของชีวิต ซึ่งนักศึกษาพยาบาลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลในชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นระดับชั้นที่มีการเรียนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติควบคู่กันไป และย่อมต้องได้รับความคาดหวังทั้งจากตนเอง อาจารย์ ผู้ป่วย และพยาบาลวิชาชีพ ว่าต้องเป็นผู้มีความรู้ในศาสตร์ทางการพยาบาลในระดับที่ยอมรับได้ สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลให้ นักศึกษาพยาบาลรับรู้ว่าจะต้องพยายามพัฒนาตนเองให้เป็นที่ยอมรับของบุคคลรอบข้างดังกล่าว ด้วยการชวนชวยแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติม รวมทั้งเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์มากขึ้นเกี่ยวกับวิชาชีพทำให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของยุคลธร แจ่มฤทธิ์ (2544) พบว่านักศึกษาในระดับชั้นปีที่สูงขึ้นจะมีพฤติกรรมใฝ่รู้ และหาความรู้ด้วยตนเองสูงกว่าระดับชั้นปีที่ต่ำกว่า ดังนั้นความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลจึงอยู่ในระดับสูง ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ นฤมล เกื่อนมา(2539) ที่พบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขอยู่ในระดับสูงเช่นกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลทั้ง 8 ด้านต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน($\bar{X}=4.24$)(ตารางที่4) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ ญัฐสุรางค์ บุญจันทร์ และสมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี (2544) ที่ได้ศึกษาระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนอยู่ในระดับสูงเช่นกัน แสดงว่านักศึกษา

พยาบาลเข้าใจในบทบาทของตนว่าเป็นใคร กำลังทำอะไรอยู่และทราบว่าจะอะไรเป็นสิ่งสำคัญต่อการ
การศึกษาของตน มีความสามารถในการตัดสินใจในเรื่องของการเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนของตน
อธิบายได้ว่า เป็นเพราะนักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ
ในศึกษาของตนเอง สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ซึ่งผู้เรียนต้องมีความ
รับผิดชอบเป็นหลัก (Brockett and Himstra, 1991) การที่นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้มีความ
รับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง ย่อมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี เนื่องการมีวินัยในตนเองทำให้บุคคล
สามารถควบคุมตนเองได้โดยการใช้อำนาจภายในของตน ที่เกิดจากความต้องการในการเรียนรู้
อย่างแท้จริง (Brookfield, 1987)

สำหรับด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=3.51$)(ตารางที่ 12)
อธิบายได้ว่าการที่นักศึกษาพยาบาลมีความคิดสร้างสรรค์มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดกว่าทุกด้าน
อาจเนื่องมาจากนักศึกษาพยาบาลยังยึดติดอยู่กับการเรียนการสอนที่ยึดอาจารย์เป็นศูนย์กลาง
ทั้งนี้อาจเป็นผลจากการเรียนตามหลักสูตรพยาบาลศาสตร์เปิดโอกาสให้นักศึกษามีรายวิชาเลือก
เสรีให้ได้เลือกเรียนน้อย เนื้อหาวิชาส่วนใหญ่ยังต้องการให้อาจารย์ทบทวนเนื้อหาวิชามากกว่า
การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อีกทั้งนักศึกษาไม่ได้มีโอกาสในการวางรูปแบบการเรียนการสอนหรือ
สามารถใช้ความคิดได้อย่างอิสระ(กรองไฉ่ อุดมhusut และสมพันธ์ หิญชีระนันท์, 2540) ทำให้ความ
สามารถในการคิดสร้างสรรค์จึงมีค่าคะแนนต่ำกว่าทุกด้าน

พิจารณารายละเอียดด้านมองอนาคตในแง่ดีพบว่า เรื่องการไม่สามารถนำแนวคิดของตน
ไปปฏิบัติให้เกิดผลดีได้มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.47$) (ตารางที่ 6) อธิบายได้
ว่าเป็นผลเนื่องมาจากนักศึกษาพยาบาลยังอยู่ระหว่างกระบวนการผลิตทางการศึกษา เป็นผู้ที่ยัง
ขาดประสบการณ์ในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจในแนวคิดของตนเองว่าจะสามารถ
นำไปปฏิบัติให้เกิดผลดีได้จริง ดังนั้นควรส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความ
สำคัญกับการนำประสบการณ์เดิมของนักศึกษามาใช้ เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้จะมีความ
สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียน (Knowles, 1981) และการเรียนรู้เป็นเรื่องของ
การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเองจะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน
(ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2543) ในด้านอาจารย์ควรแสดงพฤติกรรมโดยให้การยอมรับในคุณค่าของ
นักศึกษาและยอมรับในความคิดเห็นของผู้เรียน(Knowles, 1981) ตามหลักการสอนผู้ใหญ่
จะสามารถส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความเชื่อมั่นในแนวคิดของตนเองเพิ่มขึ้นได้

ด้านความรักในการเรียน พบว่าในเรื่องการอยากใช้เวลาในแต่ละวันเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะได้
เรียนรู้ในสิ่งที่อยากจะเรียนรู้มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.39$)(ตารางที่ 7) อธิบาย
ได้ว่าเป็นเพราะนักศึกษาพยาบาลยังมีปัญหาในเรื่องการแบ่งเวลา ซึ่งผลของการสามารถแบ่ง
เวลาได้สามารถทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน (Pagana, 1989) อ้างถึงใน วิทยาพร

สิทธิศาสตร์, 2542) และเนื่องจากชั่วโมงการเรียนการสอนของนักศึกษาพยาบาลมีลักษณะที่แน่นมาก จากรายงานการตรวจประเมินคุณภาพการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ พบว่ามีการจัดให้มีการเรียนการสอน สัปดาห์ละ 6 วันส่งผลให้นักศึกษามีเวลาในการทำกิจกรรมและศึกษาด้วยตนเองน้อย(ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ส่งผลให้นักศึกษารู้สึกเหนื่อยล้า ทำให้เกิดความเครียดและไม่เกิดความรักในการเรียน

ด้านการเปิดโอกาสสู่การเรียนรู้ พบว่าในเรื่องการรู้สึกเบื่อหน่ายเนื้อหาบทเรียนที่ยากต่อการทำความเข้าใจมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=2.65$) (ตารางที่ 8) อธิบายได้ว่าเป็นผลมาจากการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังเป็นแบบบรรยาย พบว่าเป็นวิธีการเรียนที่นักศึกษาไม่ชอบ(สิระยา สัมมาวาจ, 2541) และยังเป็นวิธีที่ไม่ส่งเสริมการคิด ทำให้นักศึกษาขาดความสนใจ (สิระยา สัมมาวาจ , 2543) ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อยหรือการอภิปรายเพื่อให้นักศึกษาจะได้ร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นำประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในการอภิปรายร่วมด้วย เพื่อที่นักศึกษาจะสามารถเชื่อมโยงความรู้จากภาคทฤษฎีมาใช้ได้จริง เนื่องจากการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทำให้เกิดความเข้าใจและข้อสรุป เกิดการเรียนรู้แนวคิดหรือมุมมองใหม่ๆ ที่พร้อมจะนำไปใช้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในขนาดต่ออย่างต่อเนื่อง (สุพิศ ประสพศิลป์ , 2544)

ด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพพบว่าในเรื่องการไม่สามารถปฏิบัติตามตารางเรียนที่ตนเองกำหนดไว้มี ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.06$)(ตารางที่ 11) เนื่องจากนักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องของการแบ่งเวลา สอดคล้องกับศึกษาของ สิระยา สัมมาวาจ(2541) ที่ทำการศึกษาการบริหารเวลาและการใช้เวลาของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี พบว่านักศึกษามีปัญหาในเรื่องของการแบ่งเวลาร้อยละ 82.26 สาเหตุของปัญหาในการแบ่งเวลาเนื่องจาก การขาดความสม่ำเสมอในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ขาดการวางแผนงานที่ดี มีนิสัยผลัดวันประกันพรุ่ง ย่อมส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลไม่สามารถปฏิบัติตามตารางเรียนที่ตนกำหนดไว้ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ปานจิต เครื่องกำแหง (2541) ที่พบว่าปัญหาในการเรียนของนักศึกษาพยาบาลคือนักศึกษายังจัดแบ่งเวลาไม่เป็น ไม่รู้จักแบ่งเวลาให้กับการเรียน ดังนั้นควรมีการส่งเสริมทักษะการบริหารเวลาในนักศึกษาพยาบาลเมื่อนำทักษะในการบริหารเวลามาใช้ ส่งผลให้นักศึกษามีการพัฒนาตนเองและพัฒนาวิธีการเรียน ส่งผลให้มีความสามารถในการบริหารเวลา (Pagana, 1994 อ้างถึงใน วิชาพร สิทธิศาสตร์, 2542) และสามารถจัดแบ่งเวลาให้กับการเรียนของตนได้อย่างสม่ำเสมอ

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่าเรื่องการมีความสามารถในการคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆมีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.41$)(ตารางที่12) เป็นผลเนื่อง

มาจากลักษณะการเรียนการสอนของคณะพยาบาลศาสตร์ นักศึกษาพยาบาลต้องฝึกปฏิบัติงานจริงกับชีวิตคน ย่อมต้องอาศัยความถูกต้องแม่นยำ ดังนั้นการตัดสินใจของนักศึกษาพยาบาลจึงต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอาจารย์และพยาบาลวิชาชีพบนหอผู้ป่วย และพบว่าในเรื่องการไม่กล้าที่จะเสนอความคิดเห็นเมื่อมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อนมีค่าคะแนนระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$)(ตารางที่12) เช่นกัน แสดงว่านักศึกษาพยาบาลกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นของตนเองได้ดีพอสมควรแต่ยังต้องการพัฒนาส่งเสริมเพิ่มเติม เนื่องการกล้าเสนอความคิดเห็นเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง คือการเป็นผู้เปิดเผยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1975) ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น จะมีแนวคิดที่สามารถนำตนเองได้ รวมทั้งเป็นผู้มีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะเปิดเผยตนเอง(Tough, 1979) ดังนั้นควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก การเรียนการสอนแบบกลุ่มย่อย การอภิปราย การสัมมนา การค้นหาปัญหาของผู้ป่วยด้วยการใช้วิธีแผนภูมิความคิด เพื่อนักศึกษาจะได้มีปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น ส่งผลให้เป็นบุคคลที่กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง อันเป็นคุณลักษณะหนึ่งของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งต้องมีการเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ที่นักศึกษาจะสามารถคิดค้นหาวิธีการใหม่ๆได้ด้วยตนเอง เช่นการเรียนในชุมชนมากขึ้น เพื่อนักศึกษาจะได้ฝึกประสบการณ์ในการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ เช่นการวินิจฉัยชุมชน เป็นต้น

1.2 ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

ผลการวิจัยพบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษาอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$) การที่นักศึกษาพยาบาลมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูง หมายถึง นักศึกษาพยาบาลมีทัศนคติในการยอมรับตนเอง ซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนในสถาบัน อาจารย์ และพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากสังคมของสถานบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นสังคมแบบเปิดเป็นสภาพแวดล้อมที่มีความหลากหลาย(Moss,1976 อ้างถึงใน สำเนาวิชรศิลป์, 2538) ซึ่งนักศึกษาพยาบาลได้มีโอกาสในการแสดงความสามารถของตนให้บุคคลภายนอกคณะได้รับรู้ความสามารถ จากการเข้าร่วมทำกิจกรรมนักศึกษาตามชมรมต่างๆ ในสถาบัน ทำให้มีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนจากหลากหลายคณะในสถาบัน เมื่อได้รับการยอมรับในความคิดเห็น และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลยอมรับให้คุณค่าในตนเองในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของชนิดา ราธิ (2543) พบว่านักศึกษาพยาบาลที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษามาก จะมีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาน้อย นอกจากนี้เมื่อเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ นักศึกษาพยาบาลยังได้รับการปลูกฝังให้มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดีต่อวิชาชีพ และการที่นักศึกษาพยาบาลได้รับข้อมูลและมีความเชื่อว่าวิชาชีพการพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ดี มีการช่วยเหลือเพื่อน

มนุษย์และสังคม ย่อมส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพมีความภาคภูมิใจในตนเองตามมา ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ชนิตา ราธิ(2543) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ คุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาลสถาบันอุดมศึกษาเอกชนพบว่า นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองสูงกว่าทุกชั้นปี เนื่องจากนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 นั้นเป็นกลุ่มที่ต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้นทั้งในการเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมทั้งได้รับเลือกเป็นผู้นำ ในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้รับการยอมรับภายในสถาบันและจากรุ่นน้องมากขึ้น มีความรู้สึกที่ ตนเองมีค่า มีความรับผิดชอบมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นกลุ่มนักศึกษาที่มีความสุขสมบูรณ์ในระดับสูง (Smith, 1993) ส่งผลให้เกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูงตามมา

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าในทุกด้านคือ ด้านการมีคุณความดี ด้านการมีความ สำคัญ ด้านการมีความสามารถ ด้านการมีอำนาจ ทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับสูง โดยที่ด้านการมี คุณความดีมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.20$)(ตารางที่13) ซึ่งหมายถึงนักศึกษาพยาบาลตัดสินใจให้ คุณค่าตนเอง จากความรู้สึกของการยึดมั่นในหลักของศีลธรรม จริยธรรม และศาสนา ตาม มาตรฐานของสังคมและวิชาชีพ ตลอดจนมีแนวคิดและพฤติกรรมที่ชอบธรรมเหมาะสมกับ ธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมสอดคล้องกับค่านิยมของสถาบัน ส่งผลให้เป็นผู้ที่ได้รับการ ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน อาจารย์ และพยาบาลวิชาชีพ เกิดทัศนคติทางบวกต่อตนเอง การที่ นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ได้รับการปลูกฝังในเรื่องของจริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งผล ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีคุณความดีอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ มณฑกานต์ สุนปาน (2543) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองด้านการมีคุณความดีมีค่าสูง กว่าด้านอื่นๆ เช่นเดียวกัน

เมื่อพิจารณารายละเอียดตามรายชื่อ ด้านการมีความสำคัญพบว่าเรื่องขณะฝึกปฏิบัติงาน มักได้รับชมเชยจากอาจารย์ และ/หรือพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=3.28$)(ตารางที่ 15) อธิบายได้ว่าอาจารย์หรือพยาบาลวิชาชีพยังให้ความสำคัญ กับการให้คำชมเชยน้อย นักศึกษาพยาบาลให้ความสำคัญกับการได้รับคำชมเชยจากอาจารย์ เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญต่อการเสริมสร้างทัศนคติทางบวกต่อผู้เรียน และการกล่าวคำชมเชยเมื่อ นักศึกษาปฏิบัติดี จะช่วยให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในตนเอง (Gallagher, 1992 อ้างถึงใน ศรีสุดา งามขำ, 2540) และเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ที่ส่งผลให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจต่อสู้กับการศึกษา ที่ยากขึ้น (Hanson and Smith, 1996 อ้างถึงใน ศรีสุดา งามขำ, 2540) ดังนั้นอาจารย์พยาบาล หรือพยาบาลวิชาชีพควรมีการพัฒนาทักษะในการสื่อสารเช่น ทักษะในการเสริมแรงกับนักศึกษา เช่น ให้คำชมเชยที่เหมาะสม การให้ข้อมูลป้อนทางบวก ซึ่งจะมีผลให้บุคคลเกิดกำลังใจ และ พัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองได้ (Bruno, 1983 อ้างถึงใน มณฑกานต์ สุนปาน, 2543)

รวมทั้งบุคคลจะเรียนรู้ได้มากเท่าใดขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง (Triandis, 1971 อ้างถึงใน ศรีสุดา งามขำ, 2540) การให้ข้อติชมอย่างตรงไปตรงมา เต็มไปด้วยความหวังดี จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนรู้อุดมคติขึ้น (ไพฑูริย์ สีนลาวัณ, 2543)

ด้านการมีความสามารถพบว่า ในเรื่องการมีความมั่นใจเมื่อต้องนำเสนอผลงานหรืออภิปรายหน้าชั้นเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.48$)(ตารางที่ 16) ควรส่งเสริมโดยการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีการเรียนแบบกลุ่มย่อย โดยลักษณะของกลุ่มไม่ควรใหญ่เกินไป จัดสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็นของตนเองอย่างเต็มที่ (อรัญญา เชาวลิต, 2544) มีการหมุนเวียนในการเป็นหัวหน้ากลุ่ม หรือเป็นตัวแทนในการนำเสนอผลงาน โดยการพัฒนาหลักสูตรให้มีชั่วโมงเหล่านี้ให้มากขึ้น เพื่อที่นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในการเป็นผู้ นำมากขึ้น รวมทั้งอาจารย์ต้องเป็นผู้ให้การเสริมแรงและให้ข้อมูลย้อนกลับที่เหมาะสมแก่นักศึกษา

สำหรับด้านการมีอำนาจพบว่าในเรื่องพยาบาลวิชาชีพยอมรับแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามที่เสนอมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$)(ตารางที่ 17) ดังนั้นควรให้พยาบาลวิชาชีพในสถานฝึกปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ทางการเรียนร่วมกับสถาบันการศึกษา ร่วมเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง รวมทั้งควรมีการส่งเสริมพัฒนาทักษะและทัศนคติในการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยง เพื่อที่จะได้รับทราบวัตถุประสงค์และร่วมรับรู้เป้าหมายทางการศึกษาและยอมรับในศักยภาพของนักศึกษา ซึ่งลักษณะของพยาบาลพี่เลี้ยงที่ดีคือ เป็นผู้ไม่ตัดสินความคิดทัศนคติของผู้อื่น มีความอดทน และมีความเข้าใจผู้เรียน เมื่อมีสิ่งนี้แล้วจะส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ดี เพื่อที่จะได้รับทราบวัตถุประสงค์และร่วมรับรู้เป้าหมายทางการศึกษาและยอมรับในศักยภาพของนักศึกษา สอดคล้องกับคำกล่าว Andrew and Chilton(2000) ที่กล่าวว่า ต้องมีการพัฒนารูปแบบพยาบาลพี่เลี้ยง โดยพยาบาลพี่เลี้ยงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของทักษะการเรียนการสอนและทักษะในการสื่อสาร จากผลการศึกษาของ ละเอียด แจ่มจันทร์ (2539) ในเรื่องการพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาในภาคปฏิบัติ พบว่านักศึกษาจะมีความมั่นใจและรู้จักคุณค่าตนเอง เมื่อมีสัมพันธภาพที่ดีกับพยาบาลพี่เลี้ยง พยาบาลพี่เลี้ยงได้ประเมินบทบาทของตนเอง พบว่า บทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงคือ การสื่อสารกับนักศึกษาได้ชัดเจน การเปิดใจกว้างยอมรับความคิดเห็นของนักศึกษาและเกื้อกูลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลในการเรียนภาคปฏิบัติ ควรนำระบบพยาบาลพี่เลี้ยงมาใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติและประสานงานกับแหล่งฝึก เพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีของบุคลากรและเพื่อส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในนักศึกษาพยาบาล

1.3 บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ผลการวิจัย พบว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$) (ตารางที่ 18) อธิบายได้ว่าเป็นผลการปฏิรูปการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาส่งผลให้อาจารย์ต้องมีการพัฒนาการเรียนการสอนของตน เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้เพิ่มขึ้น การปฏิบัติบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นเป็นไปตามบทบาทของนักการศึกษาผู้ใหญ่ตามการสรุปของสุจิต ศิลารักษ์(2527) ดังนี้ คือ 1) การช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความต้องการของเขาเองภายในขอบเขตที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ได้ 2) การวางแผนร่วมกับผู้เรียน 3) กระตุ้นผู้เรียนหรือการจัดสถานการณ์ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียน 4) หน้าที่ในการแสวงหาวิธีการให้ความรู้เลือกวิธีการสอนและเทคนิคที่ดีที่สุดเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต้องการได้ 5) หน้าที่แสวงหาทรัพยากรการเรียนรู้ 6) หน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ ผลการศึกษาแตกต่างไปจากการศึกษาของพรสุวรรณ จารุพันธ์ (2539) ที่ทำการศึกษามรรคนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่าสมรรถนะโดยรวมอยู่ในระดับน้อย อธิบายได้ว่าเป็นเพราะในปัจจุบันอาจารย์พยาบาลมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้สามารถปฏิบัติบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ได้มากขึ้น รวมทั้งได้มีนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาอาจารย์ และการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยนักศึกษาและจากเกณฑ์ดัชนีที่ตั้งไว้ส่งผลอาจารย์จึงต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถสนองตอบต่อนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และการประกันคุณภาพ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการพัฒนาตนเองของนักศึกษามีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.02$) (ตารางที่ 18) เป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ พรสุวรรณ จารุพันธ์(2539) พบว่าสมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านการส่งเสริมพัฒนาการในฐานบุคคล มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน

เมื่อพิจารณารายละเอียดบทบาทด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้ พบว่าในเรื่องการประเมินผลการเรียนรู้โดยนักศึกษาไม่มีโอกาสได้ทราบเกณฑ์การประเมินผล มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.52$) (ตารางที่ 23) อธิบายได้ว่าระบบการวัดและประเมินผลการศึกษา นักศึกษายังมีส่วนร่วมน้อย รวมทั้งมีการจัดทำคู่มือรายวิชา / ประมวลรายวิชา ยังไม่มีรูปแบบเดียวกัน และแนวปฏิบัติในการตัดเกรดยังไม่ชัดเจน ไม่เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ควรมีการพัฒนาระบบและแนวปฏิบัติเกณฑ์การวัดประเมินผล และจัดทำคู่มือให้นักศึกษาทราบทุกรายวิชา รวมทั้งต้องมีการแจ้งให้หนีลิต

รับทราบเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียน (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

บทบาทด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าเรื่องการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.46$) (ตารางที่ 24) อธิบายได้ว่าเนื่องจากมาจากรูปแบบการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกสื่อการเรียนการสอนยังมีน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ จากผลการตรวจประเมินการประกันคุณภาพการศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย พบว่าอาจารย์พยาบาล มีภาระงานสอนมากทำให้ไม่มีเวลาในการทำวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียน (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) สอดคล้องกับการข้อสรุปของ สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ (2544) ที่ได้ศึกษาการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อที่ใช้ในการสอน ยังเทียบมาตรฐานสากลไม่ได้ ดังนั้น อาจารย์พยาบาลควรได้มีเวลาสร้างสื่อการเรียนการสอนหรือนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยได้เลือกใช้มากขึ้น

บทบาทด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน พบว่าในเรื่องการให้โอกาสนักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.35$) (ตารางที่ 25) อธิบายได้ว่าเป็นเพราะหลักสูตรการเรียนการสอนที่ยังมีการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย ส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสในการร่วมกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง แนวทางที่สามารถที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในข้อนี้คือ การจัดการเรียนการสอนโดยนำวิธีการเรียนการสอนแบบอื่นมาใช้ เช่น การเรียนแบบปัญหาเป็นหลัก หรือจัดให้มีชั่วโมงการเรียนการสอนในคลินิกหรือในชุมชนมากขึ้น ซึ่งการเรียนการสอนในชุมชนนักศึกษาจะสามารถร่วมกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนจาก การทำกิจกรรมกลุ่มหรือมีการนำการเรียนการสอนแบบสัตวแพทย์การเรียนมาใช้

บทบาทด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน พบว่าในเรื่องการใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ มากกว่าวิธีการบรรยาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.18$) (ตารางที่ 26) อธิบายได้ว่าเป็นเพราะการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ยังคงใช้การบรรยายเป็นหลักสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ (2544) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าอาจารย์มีการใช้เทคนิคการสอนแบบบรรยายถึงร้อยละ 54.2 โดยอาจารย์ได้มีการปรับปรุงให้เป็นการบรรยายโดยให้นักศึกษาซักถามบ้างแล้วก็ตาม แต่นักศึกษายังคงมีส่วนร่วมน้อย และวิธีการสอนที่ใช้น้อยคือ การสัมมนาและการค้นคว้าด้วยตนเอง และวิธีการสอนที่นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการคือการบรรยายโดยให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการซักถามประเด็นต่างๆมากขึ้น รวมทั้งมีการสาธิตประกอบการบรรยาย ซึ่งสะท้อน

ให้เห็นว่านักศึกษายังชินกับการเรียนแบบบรรยาย และอาจารย์ยังมีทัศนคติ และให้คุณค่าของเนื้อหาความรู้มากกว่าวิธีการแสวงหาความรู้ ทำให้การพัฒนาวิธีการเรียนการสอนจึงเกิดขึ้นน้อย นักศึกษายังคงยอมเป็นผู้ยอมรับความรู้จากอาจารย์ (สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ, 2544) ดังนั้นการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ อาจารย์พยาบาลจึงควรพัฒนาสรรถนะในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งมีการประเมินผลและปรับปรุงการสอน และนำผลการประเมินมาปรับปรุงการสอน มีการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับอาจารย์ในเรื่องเทคนิคการสอนแบบการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้อาจารย์พยาบาลมีความเข้าใจกระบวนการและวิธีการสอน ร่วมหาแนวทางฝึกปฏิบัติแนวทางการสอน (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2543) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

1.4 สภาพแวดล้อมในสถาบัน

ผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมของสถาบันมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$) (ตารางที่ 29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านต่างก็อยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านหลักสูตรมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.81$) หมายถึงการจัดหลักสูตรของสถาบันการศึกษาพยาบาลของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้คำนึงถึงความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลที่ทันสมัย อยู่ในระดับเหมาะสมมาก อธิบายได้ว่า เป็นผลมาจากหลักสูตรการศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ ได้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการความรู้ทั่วไป และความรู้ด้านวิชาชีพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น ใฝ่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาความรู้และทักษะทางการพยาบาลตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ ตั้งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ทฤษฎี แนวคิด กระบวนการพยาบาลมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ครอบครัว ชุมชน (สภาการพยาบาล, 2544) และจากรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยขอนแก่น ในด้านหลักสูตรพบว่ามีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ และมีการบริหารหลักสูตรทุกระดับอย่างชัดเจน และในด้านการจัดการเรียนการสอนได้มีการจัดการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจและความต้องการของนักศึกษาภายใต้กรอบและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (ส่วนวิจัยและพัฒนาสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก

แต่เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าเรื่องหลักสูตรที่เรียนมีวิชาเลือกเสรีให้ได้เลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$) (ตารางที่ 28) แสดงให้เห็นว่ามีวิชาเลือกเสรีที่นักศึกษาจะมีโอกาสได้เลือกเรียนด้วยตนเองยังมีไม่มากพอ อธิบายได้ว่า

เนื่องจากหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตมาก ทำให้การเรียนการสอนแต่ละภาคการศึกษาแน่นมาก นักศึกษามีเวลาในการศึกษาด้วยตนเองน้อย ควรได้มีการพิจารณาลดจำนวนหน่วยกิตหรือกระจายรายวิชาให้มีความใกล้เคียงกันในแต่ละภาคการศึกษา (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544)

สภาพแวดล้อมในสถาบันด้านกลุ่มเพื่อนมีความเหมาะสมในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X}=3.79$) (ตารางที่ 29) หมายถึง นักศึกษามีกลุ่มเพื่อนที่คอยช่วยเหลือให้การสนับสนุนชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันแต่เมื่อพิจารณารายละเอียดว่า ในเรื่องกลุ่มเพื่อนมักชักชวนให้เข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเรื่องการใช้เวลาร่วมกลุ่มกับเพื่อนเพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ยังอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.39$ และ $\bar{X}=3.27$ ตามลำดับ)(ตารางที่ 29) สอดคล้องกับการศึกษา ของสิระยา สัมมาวาจ(2541) ที่ศึกษาการใช้เวลาของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาอ่านหนังสือเพื่อแสวงหาความรู้เพิ่มเติมร้อยละ 39.67 และการใช้เวลาว่างของนักศึกษา คือ การอ่านหนังสือ โดยประเภทหนังสือที่อ่านมาก คือ สุขภาพ การ์ตูน นิยาย การฟังเพลง ร้อยละ 94 และดูรายการโทรทัศน์ร้อยละ 79.34 ดังนั้นควรต้องมีการพัฒนาทักษะการบริหารเวลากับนักศึกษา

สำหรับสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X}=3.76$) (ตารางที่ 30) สืบเนื่องจากในสถาบันการศึกษาเหล่านี้ได้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสนับสนุนการเรียนรู้โดยเฉพาะ เช่น หน่วยงานบริการคอมพิวเตอร์ งานบริการห้องสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่มีภารกิจหลักในการจัดหาระบบและจัดบริการ ตลอดจนนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้รวมทั้งในสถาบันการศึกษาพยาบาล มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพและความทันสมัยสอดคล้องกับสาขาวิชาที่เปิดสอน มีการบำรุงทรัพยากรสารสนเทศเพื่อให้อยู่ในสภาพดี มีการพัฒนาเทคโนโลยีการใช้ห้องสมุด มีการให้ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกันภายในประเทศ ระหว่างสถาบันมีการแลกเปลี่ยนวารสาร จัดเวลาให้บริการที่เหมาะสมเป็นต้น (คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544) และจากรายงานผลการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยคณะกรรมการการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย (ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) พบว่าคณะพยาบาลศาสตร์ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเหล่านี้ มีความพร้อมในเรื่องปัจจัยเกื้อหนุน ต่อการเรียนการสอน หอพักนักศึกษา บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม อุปกรณ์การเรียนการสอนในห้องปฏิบัติการ รวมทั้งมีงบประมาณจากหลายแหล่งเพียงพอที่จะสนับสนุนการเรียนการสอน ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในสถาบันด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความเหมาะสมในระดับมาก

เมื่อพิจารณาในรายชื่อดังด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พบว่าในเรื่องหอพักมีสถานที่ให้นักศึกษาสามารถนั่งทำการบ้าน สนทนาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และเรื่องหอพักมีลักษณะเป็นศูนย์ศึกษาอาศัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$ และ $\bar{X}=3.21$ ตามลำดับ) (ตารางที่ 30) ดังนั้นสถาบันควรต้องมีการพัฒนาในด้านหอพัก โดยเพิ่มห้องสำหรับทำกิจกรรมต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหอพักให้เป็นศูนย์ศึกษาอาศัย

2.ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

2.1ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ผลการศึกษาพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง($r=.74$)(ตารางที่31) หมายถึงการที่นักศึกษาพยาบาลมีระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูง ($\bar{X}=3.92$)(ตารางที่ 13) ทำให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับสูงด้วย($\bar{X}=3.92$) (ตารางที่ 4) อธิบายได้ว่าเนื่องจากลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองได้ต้องเป็นผู้ที่มีทัศนคติในทางบวกต่อตนเอง(Skager, 1978) และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ(Coopersmith, 1981) ซึ่งในที่นี้ก็คือความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเนื่องจากความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปรับตัวทางด้านอารมณ์ สังคมและการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล สอดคล้องกับการศึกษาของเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Guice(1985 อ้างถึงใน มณฑกานต์ สุนปาน, 2543) ที่พบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งหมายถึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการใฝ่รู้ความสามารถในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผลการศึกษานี้ สามารถสนับสนุนได้ว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีอิทธิพลหรือมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์ต้องการการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น (สุรางค์ จันท์เอม, 2539) ความรู้สึกที่ตนเองเป็นคนสำคัญ มีความหมาย มีผลต่อความรู้สึกอยากเรียน อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรม (สมคิด อิศระวัฒน์, 2543) อัฒมโนทัศน์ที่ดีหรือทางบวกยังเป็นตัวแปรที่สำคัญในสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการตามมา (Bloom, 1976; Maslow, 1962 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2544) และผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Brookfield (1993) ที่กล่าวว่าบุคคลที่ตระหนักรู้ และยอมรับตนเอง หมายถึง เป็นผู้สามารถรู้ว่าจะเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไร

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ($r = .58$) (ตารางที่ 31) หมายถึง อาจารย์พยาบาลปฏิบัติบทบาท โดยการส่งเสริมทักษะการศึกษาหาความรู้ การตัดสินใจให้กับนักศึกษา สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ กระตุ้นส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักการคิดวิเคราะห์ การเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน การให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้ ร่วมกำหนดจุดมุ่งหมายทางการเรียน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ วางแผนการเรียน รวมทั้งสนับสนุนในการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ในระดับมากแล้ว ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงตามไปด้วย เนื่องจากผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ต้องมีบทบาทในการเกี่ยวข้องกับกาให้คำปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นแหล่งความรู้ที่จำเป็นและเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียนมีส่วนร่วมในการถ่ายโอนการเรียนรู้ การสอนและการสนับสนุนผู้เรียนให้มีความคิดแบบวิจาร์ณ (Brockett and Himstra, 1991) เมื่อพิจารณาเป็นบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ พบว่ามีความสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ของ Knowles (1978 อ้างถึงใน สุนทร สุนนท์ชัย, 2533) ดังนี้คือ 1) การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพ คือสิ่งแวดล้อมต่างๆ และบรรยากาศทางจิตวิทยา หรือสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจหมายถึงท่าทีความรู้สึของผู้สอน 2) จัดโครงสร้างเพื่อการวางแผน ร่วมกัน 3) วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ 4) วางจุดประสงค์ในการเรียน 5) การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้

ผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Guild (1980) พบว่าวิธีการสอนของอาจารย์มีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษา เนื่องจากอาจารย์เป็นผู้จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้ นักศึกษาหาองค์ความรู้ได้ตามความต้องการของหลักสูตร และสามารถเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ได้สูง ได้รับการกระตุ้นให้อยากเรียนรู้ตลอดชีวิต นักศึกษาจึงเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ที่ จะหาองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วินัย อวยพรประเสริฐ , 2542) รวมทั้งสามารถอธิบายได้ว่า การที่นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น หมายถึง นักศึกษาพยาบาล สามารถคิดวางแผน และเลือกวิธีการเรียนด้วยตนเอง ส่วนบทบาทของอาจารย์คือ เป็นพี่เลี้ยงและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้คอยกระตุ้นให้บุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักตัดแปลงและเป็นตัวของตัวเอง (Roger, 1989) ดังนั้นอาจารย์ต้องเป็นผู้ที่สนใจและยอมรับในตัวผู้เรียน คอยดูแลการวางแผนการเรียนด้วยตนเอง

ของผู้เรียน และต้องเป็นบุคคลที่พร้อมจะเปลี่ยนแปลงและยอมรับประสบการณ์ใหม่ๆ (Tough ,1979 อ้างถึงใน สมคิด อิศระวัฒน์,2543)

เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และพบว่าสูงกว่าด้านอื่นๆ ($r=.53$) (ตารางที่ 31) ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ Kounin (1970 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล,2544) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาจารย์ขณะทำการสอนเพื่อรักษาบรรยากาศห้องเรียนและเพื่อให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พบว่าพฤติกรรมของอาจารย์ เช่น มีความรู้สึกไวต่อบรรยากาศห้องเรียน สามารถรักษาระดับความสนใจของผู้เรียนได้เป็นต้น เป็นพฤติกรรมที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา และจากมติและข้อเสนอแนะของการสัมมนาพยาบาลศาสตร์ศึกษาครั้งที่ 2 ในประเด็นการเตรียมและการพัฒนาผู้สอน ได้มีมติให้พัฒนาอาจารย์โดยการใช้หลักการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้ใหญ่อย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเตรียมการสอน และประเมินผลได้อย่างเหมาะสม (สภาการพยาบาล, 2544) หมายถึงการที่อาจารย์มีการปฏิบัติบทบาทในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหลักการสอนผู้ใหญ่ข้อหนึ่ง อยู่ในระดับมากแล้ว แสดงได้ความเข้าใจในหลักการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และสามารถนำมาพัฒนาประยุกต์ใช้กับนักศึกษา ได้ส่งผลนักศึกษามีพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ นอกจากนี้การที่อาจารย์ให้ยอมรับในตัวผู้สอน ให้การต้อนรับด้วยความเท่าเทียม จะทำให้นักศึกษาเกิดความผ่อนคลาย และชื่นชมในตนเอง (Self- esteem) และจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ , 2544)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในสถาบันกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพแวดล้อมในสถาบันมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=.05$) (ตารางที่ 31) หมายถึงหลักสูตรของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม มีระบบการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ที่ทันสมัย มีกลุ่มเพื่อนที่สนับสนุนการเรียนรู้ และมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ที่มีระดับความเหมาะสมในระดับสูง ($\bar{X}=3.79$) จะทำให้ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาสูงตามไปด้วย ($\bar{X}=3.92$) (ตารางที่ 27และ 4 ตามลำดับ)

แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมในสถาบัน สามารถส่งเสริมพัฒนาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ Astin (1993) ที่กล่าวว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันเป็นตัวเราที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา และทำให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

และประสบการณ์ แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนที่มีความเหมาะสมย่อมส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา สภาพแวดล้อมในสถาบัน อันได้แก่ หลักสูตร กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ นฤมล เกื้อนมา (2539) Jones (1994) ณัฐสุรางค์ บุญจันทร์ สมจินต์ เพชรพันธุ์ศรี (2544) และยุคลธร แจ่มฤทธิ์ (2544) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใฝ่รู้ของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งหมายถึงนักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหมายความว่านักศึกษาพยาบาลสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ดี มีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ในชีวิตประจำวัน เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษาดูด้วยตนเอง Mancuso (1988 อ้างถึงใน จีรพร พูลสงวน , 2539)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลมากที่สุด ($r = .53$) (ตารางที่ 31) หมายถึง การที่หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม โดยมีความทันสมัย ความน่าสนใจ มีการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับผู้เรียนมากเท่าใด ย่อมส่งผลให้นักศึกษาเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น เนื่องจากในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ในสถาบันการศึกษาพยาบาล ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียนเป็นแกนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับยุคสมัยตลอดเวลา(บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2540)

การที่หลักสูตรการศึกษาพยาบาลได้ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองและเพิ่มวิชาการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องจัดสิ่งแวดล้อมต่อการศึกษาให้ เพียงพอเหมาะสม ต่อการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองของนักศึกษาด้วยเช่นกัน อันได้แก่ห้องสมุด อุปกรณ์ ชุดคอมพิวเตอร์และห้องทรัพยากรการเรียนรู้ (learning resource center) พร้อมทั้งต้องมีการปรับสภาพโครงสร้างการบริหารให้เอื้อต่อการให้บริการ (Harvey and Ashworth , 1995 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากร , 2540) จากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับปานกลางเช่นกัน($r = .45$) (ตารางที่31) แสดงว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีระดับความเหมาะสมมาก จะทำให้ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลควรต้องมีการดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นปัจจัยส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการสร้างสิ่งแวดล้อมให้

ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ มีโอกาสลงทำหรือปฏิบัติด้วยตนเอง และฝึกให้มีการประเมินผลการทำงาน จะสามารถเชื่อมต่อการพัฒนาการเรียนด้วยตนเองได้ (สมคิด อิศระวัฒน์ ,2538)

จากการศึกษาครั้งนี้เมื่อพิจารณา รายละเอียดของสภาพแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพพบว่าในเรื่องหอพักมีสถานที่ให้นักศึกษาสามารถนั่งทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือสนทนา แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ และหอพักมีลักษณะเป็นศูนย์ศึกษาอาศัยมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=3.21$)(ตารางที่ 30) ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้หอพักเป็นศูนย์ศึกษาอาศัยมากขึ้น เพื่อจะได้พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาให้เพิ่มขึ้น

สำหรับสิ่งแวดล้อมในสถาบันด้านกลุ่มเพื่อนพบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($r=.51$) (ตารางที่ 31) หมายถึงการที่นักศึกษาปฏิบัติต่อกันด้วยความห่วงใย ซึ่งกันและกัน โดยให้กำลังใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือ ฟังพากันทางด้านวิชาการ ในระดับสูงจะส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงตามไปด้วย ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ นฤมล เกื่อนมา (2539) พัชรี มะแสงสม(2544) ญัฐสุรางค์ บุญจันทร์(2544) และวรรณวดี เนียมสกุล (2538) พบว่าสภาพแวดล้อมด้านกลุ่มเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบการเรียนที่พึงประสงค์ คือแบบการเรียนที่ค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับคำกล่าวของธนู ฤทธิกุล(2542) ที่กล่าวว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อนักศึกษา เป็นประโยชน์ที่เอื้อต่อวิชาการ โดยการร่วมมือและแสวงหาความรู้ สัมพันธภาพที่ดี ในกลุ่มเพื่อนจะช่วยส่งเสริมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของ นฤมล เกื่อนมา (2539) และ วรรณวดี เนียมสกุล (2538) ที่พบว่า สภาพแวดล้อมด้านหลักสูตร กลุ่มเพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแบบการเรียนที่ค้นคว้าการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่าความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับตัวแปรบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบันพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลในระดับปานกลาง ดังนั้นจากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะทั่วไปดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันด้านหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก แต่ยังมีในบางเรื่องที่ยังควรได้รับการพัฒนา เช่น ในเรื่องการมีวิชาเลือกเสรีให้ได้เลือกเรียนมากขึ้นตามความต้องการของนักศึกษา มีค่าคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นสถาบันการศึกษาพยาบาลควรได้พิจารณาสัดส่วนในการจัดวิชาเลือกเสรีและชั่วโมงในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพิ่มขึ้น และจากโครงสร้างหลักสูตรของ คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันการศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่ามีจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรอยู่ระหว่าง 139 – 149 หน่วยกิต โดยกำหนดให้หมวดวิชาเลือกเสรีอยู่ระหว่าง 6 - 8 หน่วยกิต ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ของทบวงมหาวิทยาลัย แต่ควรมีการปรับเพิ่มสัดส่วนจากหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และหมวดวิชาเฉพาะ ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน

2. จากผลการศึกษาด้านสภาพแวดล้อมในสถาบันการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากขึ้น พัฒนาให้เกิดศูนย์ศึกษาอาศัยในหอพัก จัดสถานที่ในหอพักให้เอื้ออำนวยต่อการทำกิจกรรม และการศึกษาค้นคว้านอกเวลาเรียน

3. จากผลการศึกษาพบว่าในเรื่องของการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ บทบาทด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร พบว่าในเรื่องการเปิดโอกาสให้เลือกสื่อการเรียนการสอนยังอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นอาจารย์ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอน การผลิตสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการผนวกเทคโนโลยีเข้ามาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น CAI เพื่อให้นักศึกษามีสื่อหรือทรัพยากรในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น

4. จากผลการศึกษาพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล ดังนั้นควรมีการปลูกฝังในเรื่องของค่านิยมวิชาชีพ ให้กับนักศึกษาตั้งแต่เข้าศึกษาในชั้นปีแรกๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นควรมีการทำวิจัยโดยจัดโปรแกรมเพื่อพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของนักศึกษา

2. ศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความสามารถในการบริหารเวลา และศึกษาเพิ่มเติมทางสถิติในการหาตัวแปรร่วมพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2528. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศรีราชา.
- เกียรติวิวรรณ อมาตยกุล. 2530. **การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพฯ ฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. 2544. **สมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพและสมรรถนะหลักของผดุงครรภ์ หนึ่ง** .เอกสารประกอบการสัมมนาพยาบาลศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 3 : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2541. **รายงานการประเมินตนเองเพื่อรับรองสถาบัน การศึกษาวิชาการพยาบาลและการผดุงครรภ์**. ขอนแก่น: ม.ป.ท.
- จรีพร พูลสงวน. 2539. **วิธีการศึกษาด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ กุลสิทธิ์. 2541. **การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้วยตัวแปรด้านการ กำกับตนเองในการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเองทางคณิตศาสตร์ ทักษะคิด ต่อวิชาคณิตศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา ฐนิพันธ์. 2527. **การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์**. ภาควิชาการศึกษาพยาบาล คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดรอุณี รุจกรกานต์. 2541. **การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- นรินทร์ บุญชู . 2532. **ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระดับสูง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นฤมล เกื้อนมา. 2539. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ต้นสุรเชษฐ์. 2531. **ภาวะที่พร้อมจะสอนได้**. วารสารการศึกษานอกระบบ 3 (5) : 28-31

- นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์. 2532. **การนำเสนอแนวทางการจัดหอพักนักศึกษาในสหวิทยาลัยศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- นันทนา น้ำฝน. 2527. **การศึกษาพฤติกรรมการสอนของอาจารย์พยาบาลในตึกผู้ป่วยตามการรับรู้และตามการคาดหวังของนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทนา น้ำฝน. 2538. **เอกลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ**. สงขลา : เทมการพิมพ์
- ทองจันทร์ หงส์ดารมย์. 2531. การเรียนรู้โดยพึ่งตนเอง. **สารพัฒนาคณาจารย์** 11(5): 24-26.
- ทีศนา เขมณีนี และชนาธิป พรกุล . 2544. “กระบวนการเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา”. **วารสารครุศาสตร์** 30(1): 35-49.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. 2540. “หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต : ความจำเป็นที่ต้องปรับปรุง”. **วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย** 9(1): 9-16.
- ประคอง กรรณสูต. 2528. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประคอง กรรณสูต. 2538. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 4 .กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประนอม โอทกานนท์ . 2543. **การประกันคุณภาพการศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. **ทัศนคติ การวัด และการเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปานจิต เครื่องกำแหง. 2541. **การศึกษาสภาพการเรียนรู้ของนิสิตพยาบาลศาสตร์โครงการร่วมผลิตระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและมหาวิทยาลัยนเรศวร**. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตนราชธานีบุรีรัมย์.
- พรสุพรรณ จารุพันธุ์. 2539. **สมรรถนะของอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนในคลินิกที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง: กรณีศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนพรัตนราชธานีบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- พนารัตน์ วิศวะเทพนิมิตร. 2539. **สมรรถนะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทางการพยาบาลศาสตร์ ในปีพ.ศ. 2544 ถึง 2549**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ฟาริดา อิบราฮิม. 2536. **สาระแห่งวิชาชีพการพยาบาล**. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช .

- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และคณะ. 2544. **วิจัยในชั้นเรียนหลักสูตรการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ : เดอะ มาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์ จำกัด .
- พันธ์ศักดิ์ พลสารรัมย์ และคณะ. 2543. **เอกสารประกอบการเสวนาประชาพิจารณ์ เรื่องการปฏิรูปการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา: การพัฒนาการเรียนรู้อันอยู่ในระดับปริญญาตรี**. ทบวงมหาวิทยาลัย (เอกสารอัดสำเนา).
- พัชรี มะแสงสม. 2544. **ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัชรี สอนแก้ว. 2536. **จิตวิทยาพัฒนาการและการดูแลเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล..
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ . 2530. **การศึกษาเกี่ยวกับอุดมศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2543. **รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่องการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันอยู่ในระดับบัณฑิตศึกษา** . (เอกสารอัดสำเนา)
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2543. **การพัฒนาอาจารย์**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ .2543. **เทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ราตรี อินกัน. 2544. **การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี: แคนดิมิเดีย จำกัด.
- รุ่ง แก้วแดง. 2542. **การปฏิวัติการศึกษาไทย**. พิมพ์ ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ละเอียด แจ่มจันทร์ . 2539. “ การพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติด้วยระบบพยาบาลพี่เลี้ยง” . **วารสารวิทยาลัยพยาบาลราชบุรี 9 (1) : 6-10 .**
- วรารภรณ์ รักวิจัย. 2529. **การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. ปริญญาานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วิจิตร สีนศิริ. 2534. **การอุดมศึกษาเชิงรุก** . กรุงเทพฯ : เม็ดทรายพรีนติ้ง.
- วิชัย ต้นศิริ . 2538 . **การศึกษาไทยในสังคมโลกาภิวัตน์**. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** . 4 (4): 12-13.
- วิภาพร สิทธิศาสตร์. 2542. **ผลของการฝึกทักษะการบริหารเวลา ต่อความเครียด และความสามารถในการบริหารเวลาของนักศึกษาพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิไลพร มณีพันธ์. 2539. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงาน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลวิชาชีพ.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. 2542. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอลทีเพรส จำกัด.
- วรรณวดี เนียมสกุล. 2538. **ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยกับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาล หลักสูตรต่อเนื่อง ในวิทยาลัยพยาบาลสังกัด กระทรวงสาธารณสุข.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริยา เพ็ชรแก้ว. 2540. **การพัฒนาตนเองด้านการเรียนการสอนของครูโรงเรียนผู้ใหญ่อตามการรับ รู้ตนเอง และผู้บริหารโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษา นอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีไพร ไชยา. 2541. **ผลของการสอนในคลินิกโดยใช้แฟ้มสะสมงานต่อความสามารถในการ คิดวิจารณ์ญาณและความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุกาญจน์ บิณฑาประสิทธิ์. 2540. **ผลของการใช้สัญญาณการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุดา งามขำ. 2540. **พฤติกรรมการดูแลนักศึกษาของอาจารย์พยาบาลในการสอนในคลินิก และทัศนค ตีต่อวิชาชีพ. วารสารพยาบาลสาร 24 (2) : 50-61.**
- สงัด อุทรานันท์. 2527. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เซนต์เตอร์ พับลิคเคชั่น.
- สิระยา สัมมาวาจ. 2541. **รายงานการวิจัยการบริหารเวลาและการใช้เวลาของนักศึกษาพยาบาล . วารสารพยาบาล 47(4) :299-312.**
- สิระยา สัมมาวาจ. 2543. **แนวคิดของการผสมผสานวิธีการจัดการเรียนการสอนหลายรูปแบบเพื่อ ประยุกต์ใช้ในการศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลรามธิบดี 6(2) :162-169.**
- สุจิต ศิลารักษ์. 2527. **การศึกษาผู้ใหญ่ทฤษฎีและการปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช

- สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ. 2544. รายงานการวิจัย เรื่องการส่งเสริมคุณภาพกระบวนการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัย : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น . **วารสารการประกันคุณภาพ** 2(1) : 41-45.
- สุชาดา รัชชกุล. 2537. สภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา ปัจจัยสนับสนุนความพึงพอใจในงานของอาจารย์พยาบาล . **วารสารการศึกษาพยาบาล** 5(1) : 30-37 .
- สุมาลี สังข์ศรี. 2539 . **การศึกษานอกโรงเรียน การขยายโอกาสทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิค พิธีตั้ง .
- สุรกุล เจนอบรม. 2532. การเรียนรู้ด้วยตนเอง นวัตกรรมทางการศึกษาที่ไม่เคยเก่า . **นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอน**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เนื่องในโอกาสวันคล้ายวันสถาปนา คณะครุศาสตร์ , คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2537. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2544. **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2544. **จิตวิทยาเพื่อการอบรมผู้ใหญ่**. กรุงเทพฯ: ธีระป๋อมวรรณกรรม
- สุภมาศ ทองใส. 2536. **การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุนทร สุทองหล่อ. 2542. **คุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสวนดุสิต**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุนทร สุนันท์ชัย . 2532. **การศึกษาดลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบ** . เอกสารประกอบการสอน หน่วยที่ 1-8 .นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .
- สมคิด อิศระวัฒน์. 2538. **ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของคนไทย**. ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมคิด อิศระวัฒน์. 2541. การเรียนรู้ด้วยตนเอง กลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล. **วารสารครุศาสตร์** 27(1): 33-40.
- สมคิด อิศระวัฒน์. 2543. **การสอนผู้ใหญ่**. กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- สำเนาวิ ขจรศิลป์. 2538. **มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา2: การพัฒนานักศึกษา**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.**

2542.สำนักงานกฤษฎีกา: พรึกหวานกราฟฟิค.

สันต์ อู่อรุณ . 2530. **สภาพแวดล้อมวิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ในทรรณะผู้บริหาร
อาจารย์และนักศึกษา .** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย . 2542 . **การประกันคุณภาพ
การศึกษาระดับอุดมศึกษา .** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .

ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย .2544. ตัวอย่างดัชนี บ่งชี้คุณภาพ
ของคณะวิชาที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัย[Online]
Available form E-mail :<http://www.ga.mua.go.th> .

ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย .2544. รายงานผลการตรวจสอบ
คุณภาพการศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ โดยคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจาก
ทบวงมหาวิทยาลัย[Online] Available form E-mail :<http://www.ga.mua.go.th> .

อารี พันธุ์มณี. 2534. **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ ลิฟ เพรส.

อาชญญา รัตนอุบล. 2540. **กระบวนการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** กรุงเทพฯ
: บริษัทประชาชน จำกัด.

อุทุมพร จามรมาน. 2544. **วิธีการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา เล่มที่ 23.**
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พันธ์ .

อุ้นตา นพคุณ .2527. **การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ .** กรุงเทพฯ :
กรุงสยามการพิมพ์.

อรนุช ชาลีรินทร์. 2539. **การพัฒนามาตรวัดความชอบแบบการเรียนสำหรับนักเรียนมัธยม
ศึกษาดอนปลาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผล
การศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพรรณ ลือบุญวัชชัย. 2543. **การคิดอย่างมีวิจารณญาณ.** กรุงเทพฯ: ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค
จำกัด.

อำพล จินดาวัฒน์. 2539. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: บุคลากรสาขาพยาบาลศาสตร์ แนวโน้มและ
ความเป็นไปได้ในอนาคต. วารสารวิทยาลัยพยาบาลราชบุรี 7(2): 1-7.**

ภาษาอังกฤษ

Alsapach, J.G. The self –directed learning readiness of baccalaureate nursing students

[CD-ROM]. Abstract form : CD-Plus OVID files: CINHL Item: 1993152173.

Andrew, M. and Chilton, C. 2000. Student and mentor perception effectiveness . **Nurse Education Today** 20 (2) :555-562.

Astin, A.W. 1968. **The College Environment**.. Washington D.C : The American Council in Education.

Astin, A.W. 1993. **What matter in college**. San Francisco : Jossey -Bass Publishers.

Bastable, S.B. 1977. **Nurse as Educator: Principle of Teaching and Learning**. Toronto: Jones Publishers.

Bischof, L.L. 1976. **Adult Psychology**. 2nd ed. New York: Harper & Row.

Bloom, B.S. et.al. 1981. **Evaluation to Improve Learning**. New York: McGaw -Hill Block Company.

Bloom, B.S. 1976. **Human Characteristics and school learning** . New York: McGaw -Hill Block Company.

Borich, G. 1992. **Effective Teaching Method** . New York : Macmillan.

Braden, N. 1985. **Honoring the self** . New York : Bantam Books .

Brockett, R.G. and Hiemstra, R. 1991. **Self-Direction in Adult Learning**. New York: Chapman and Hall.

Brockett, R.G. and Hiemstra, R. 1985. **A bridging the theory – practice gap in Self-Directed learning** .San francisco : Jossey- Bass.

Brockett, R.G. 1985. **Methodological and Substantive issues in the Measurement of Self – Directed Learning Readiness**. **Adult Education Quarterly** 36 (1) : 15-24.

Brookfield, S. 1985. **Self-Directed Learning: From Theory to Practice** . San Francisco: Jossey –Bass Publishers.

Brookfield, S. 1985. **A Critical Definition of adult education** . **Adult Education Quarterly** 36 (1) : 44-49.

Brookfield, S. 1986. **Understanding and Facilitating Adult Learning** . San Francisco : Jossey-Bass

Brookfield, S. 1991. **Developing Critical thinking**. 2nd ed. San Francisco: Jossey- Bass Publishers.

Brookfield, S. 1991. **The Skillful Teacher** . San Francisco : Jossey –Bass

- Brookfield, S. 1993. Self-Directed learning Political Clarity and the Critical Practice of Adult Education. **Adult Education Quarterly** 43(4): 227-242.
- Burrow, D.E. 1997. Facilitation: a concept analysis. **Journal of Advance Nursing** 25(2): 396-404.
- Camiah, S. 1998. Current educational reform in nursing in the UK and the Impact on the role of nursing lecturers in practice: a case study approach. **Nurse Education Today** 18 (2) : 368-379.
- Candy, P. 1991. **Self-Directed for Lifelong Learning : Comprehensive Guide to theory and Practice**. San Francisco: Jossey - Bass Published.
- Chan,D. 2002 . Development of the clinical learning environment inventory using the theoretical inventory framework of learning environment studies to assess nursing students 's perception of the hospital as a learning environment . **Journal of nursing education** 41(2) :69-75.
- Chenoweth , L. 1997. Facilitating the process thinking for Nursing. **Nurse Education Today** 12(1) : 181-192.
- Chickering ,A.W,etal. 1993. **Education and Identity**. 2nd ed. San Francisco : Jossey–Bass Publisher.
- Coopersmith, S. 1984. **Self-esteem Inventory**. Palo Alto, CA: Consulting Psychologist Press.
- Coulter, M.A. 1990. **A review of two theories of learning and their application in the practice of nurse education** . [CD-ROM]. Abstract form: CD-Plus OVID files: CINAHL Item: 1990116844.
- Crook , J. 1985. A Validation Study of a Self-Directed Learning Readiness Scale. **Journal of Nursing Education** 24(7): 274-279.
- Crosd, K.D. 1996. An Analysis of the concept facilitation .**Nurse Education Today** 16(5) : 350-355.
- Cross, K.P. 1979. **Accent on learning** . San Francisco : Jussey –Bass publishers .
- Cross, K.P. 1981. **Adult as Learners** . San Francisco : Jussey –Bass publishers .
- Dixon, W.B. 1995. **An Exploratory study of Self-Directed Learning Readiness and pedagogical Expectations about learning among adult image learner in Michigan** . . [CD-ROM]. 55(7) . Abstract form: UMI Dissertation Abstract :1789.
- Durgahee, T. 1998. Facilitating reflection: From a sage on stage to a guide on the side. **Nurse Education Today** 18(2): 158-164.
- Flannery, D. 1993. **Applying Cognitive Learning Theory to Adult Learning**. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Garrison , D.R. 1997. Self–Directed learning : Toward a comprehensive model . **Adult Education Quarterly** 48(1) :18-33.

- George, R.V. 1995. **Readiness for continued learning and empowered nursing practice among graduating nursing student of associate and baccalaureate degree program.** [CD-ROM]. Abstract form: CD-Plus OVID files: CINAHL Item: 1998072072.
- Good, C.V. 1973. **Dictionary of education.** New York: McGraw-Hill.
- Griffin, C. 1983. **Curriculum theory in adult lifelong education.** London: Cromilem.
- Guglielmino, L.M. 1989. Guglielmino responds to field's investigation. **Adult Education Quarterly** 39(4) : 235-240.
- Guglielmino, L.S. 2001. **Self-Directed Learning readiness Scale Adult Education Quarterly** Johnston, A.K. Meeting the challenge of Problem-based learning :developing the facilitators. **Nurse Education Today** 21(2): 161-169.
- Guice, L.J. 1985. A Study of the relationship between self-esteem and achievement motivation in vocational technical school students. **Disertation Abstracts international** 46: 2904A.
- Havighurst, R. J. 1970. **Development tasks and Education.** 2nd ed. New York: David Mckay.
- Hiemstra, R. 1976. **Lifelong Learning .** Nebraska : professionl.
- Houle, C.O. 1984. **Patterns of Learning (New Perspectives on Life space Education).** 5th ed. San Fancisco: Jossy Bass Inc.
- Knapper, B.K. 2000. **Lifelong Learning in Higher Education.** 3rd ed. London: Kogan Page.
- Keefe, J.W. et al. 1992. **Teaching for Thinking.** Viginia: NSSP.
- Knok, A.B. 1986. **Helping Adult learner: A guide to Planning ,Inplemting , and Conducting Program.** San Francisco: Jossey -Bass.
- Knowles, M.S. 1975. **Self-Directed Learning.** Chicago: Follett publishing Company.
- Knowles, M.S. 1981. **The Adult learner A Neglected Species.** 3rded. London : Gulf publishing Company.
- Knowles, M.S. 1984. **Adult learner: A Guide for Learner and Teachers.** New york : Follet.
- Knowles, D.W. and Hsieh, N.L. 1990. Instructor facilitation of the preceptorship relationship in nursing education. [CD- ROM]. **Journal of Nursing education** 29(6) Abstract from: CD-Plus OVID files: CINAHL Item: 1990115176.
- Knowles, M.S. et al. 1998. **The Adult Learner .** 8nd ed. Texas : Gulf Publishing Company.
- Linares, Z .A. 1999. Learning Styles of Students and Faculty in Selected Health Care Professions. **Journal of Nursing Education** 38(9): 407-413.

- Lovell, R.B. 1980. **Adult Learning**. New York.: John & Sons Inc .
- Lower, P.A. 1992. The Challenges of the Future : Ethical Issues in a Changing Student Population . **Resource in Education** 27(5) : 86 .
- Lowry, C.M. 1989. **Supporting and Facilitating Self-Directed Learning**. [on line]. Abstract form : Eric Digests: ED312457.
- Lunyk - Child ,O et al. 2001. Self –directed learning: Faculty and Student perceptions. **Journal of Nursing Education** 40 (3): 116-122.
- Maslow,A. 1976. **The Ulyssean Adult : Creativity in the Middle and Later year** . New York :McGraw- Hill.
- Maslow,A.H. 1970. **Motivation and personality** . 2nd ed . New York: Harpes & Row Publishers.
- McArt, W. 1987. Research facilitation in academic and practice settings .[CD-RoM]. **Journal of Professional Nursing** 3(2):84-91. Abstract from :CD –Plus OVID files: CINAHL Item 19870066531.
- McAllister, M. 2001. Principles for curriculum development in Australian nursing: an examination of the literature. **Nurse Education Today** 21(1): 04-314.
- Merriam, S. 1987. Adult Learning and Theory building: A Review. **Adult Education Quarterly** 37 (4): 187-498.
- Moran, J.J. 1997. **Assessing Adult Learning: A guide for Practioners**. Florida:Krieger Publishing Company.
- Mezirow ,J. 1981 .A critical theory of Adult Learning and Education . **Adult Education Quarterly** 32 (2) :3-24.
- Norland, E. 1995. **Developing Teaching Styles in Adult Education**. San Francisco: Jossey – Bass Publishers.
- O’Kell, S.P. 1988. A study of the relationships between learning style, readiness for self –directed learning and teaching preference of learner nurse in one health district [CD-ROM]. **Nurse Education Today** 8(4): 197- 204. Abstract from: CD-Plus OVID files: CINAHL Item:1989086198.
- Pagana, D.K. 1994. Teaching Students Time Management Strategies. **Journal of Nursing Education** 33 (4) : 381-383.
- Perkey, W.. 1997. **Self -concept and school achievement**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

- Roger, C. 1979. *On becoming a Person : A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Roger, A. 1986. *Teaching Adult*. Milton Keynes : Open University Press.
- Rosenberg, M. 1979. *Conceiving the self*. New York : Basic Books.
- Skager, R. 1987. *Curriculum Evaluation for life long Education*. 2nded. London: William Clowes and son Limited.
- Sutherland, P. 1997. *Adult Learning: A Reader*. Stirling: Kogan Page.
- Taft, L. 1985. Self-esteem in later life : A nursing perspective . *Advance in Nursing Science* 8(2) :77-84.
- Tompson, C . 1993. Learning styles research: A critical review of the literature and implication for nursing education. *Journal of Professional Nursing* 9(1): 34-40.
- Tough, A . 1979. *The Adult 's Learning Project* . Toronto : The Ontario Institute for Studies in Education.
- Yamane, T. 1967 . *Elementary Sampling theory* . Englewood cliff : prentice -Hall.
- Waitley, D., and Witt, R . 1993. *The role of self - esteem : Behavior mismatch*. New York: Amacon.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก
 รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศาสตราจารย์ ดร.ประนอม โททกานนท์	ผู้มีความรู้ความชำนาญพิเศษ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา รัชชกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉวี ชูณหะวัณ	รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วัฒนวงศ์	รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
นายสุทธิธัช คนกาญจน์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบาย และแผน 5 สำนักงานนโยบายและแผนทบวงมหาวิทยาลัย
พันตำรวจเอกหญิงยุพิน เนียมแสง	อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลเด็ก วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ
นาวาอากาศโทหญิง ดร.สุพิศ ประสพศิลป์	หัวหน้าสาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
นาวาอากาศตรีหญิงสุวิมล สมัตถะ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพยาบาลจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ
ดร.ปิยาณี คล้ายนิล	อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของ Taro Yamane (1973 อ้างถึงใน ประคองกรวรรณสูตร, 2538)

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดกลุ่มประชากร

E = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

2. การหาความเที่ยง ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความตรง และปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วนำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือในแต่ละชุด ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน (Cronbach of Alpha Coefficient) มีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{S_i^2}{S_T^2} \right]$$

เมื่อ	α	คือ	สัมประสิทธิ์ไครอนบาค
	n	คือ	จำนวนข้อคำถามทั้งหมดในแบบสอบถาม
	S_i^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_T^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด

2. คำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage) ของปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ สมรส ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ	P	คือ	ค่าร้อยละ
	f	คือ	แทนความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	n	คือ	จำนวนรวมทั้งหมด

3. คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค่าเฉลี่ยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	คือ	ค่าเฉลี่ยหรือมัธยฐานเลขคณิต
	$\sum X$	คือ	ผลรวมของคะแนนทั้ง N จำนวน (ของตัวอย่างประชากร)
	N	คือ	จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$SD = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	คือ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัว
	$\sum X^2$	คือ	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนทั้งหมดแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	คือ	จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

4. หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้วิธีของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) สูตรที่ใช้ ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{n\sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[n\sum x^2 - (\sum x)^2][n\sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	คือ	สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x กับตัวแปร y
	$\sum x$	คือ	ผลรวมของข้อมูลที่วัดได้จากตัวแปร x
	$\sum y$	คือ	ผลรวมของข้อมูลที่วัดได้
	$\sum xy$	คือ	ผลรวมของผลคูณระหว่างค่าของตัวแปร x และ y
	$\sum x^2$	คือ	ผลรวมของกำลังสองของข้อมูลจากตัวแปร x
	$\sum y^2$	คือ	ผลรวมของกำลังสองของข้อมูลจากตัวแปร y
		คือ	จำนวนข้อมูลหรือจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ค

ข้อมูลส่วนบุคคลนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 32 จำนวนร้อยละของนักศึกษาพยาบาล จำแนกตามเพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	11	3.6
หญิง	293	96.4
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
ต่ำกว่า 2.00	1	0.3
2.00-2.49	50	16.4
2.50-2.99	152	50.0
3.00-3.49	94	30.9
3.50-4.00	7	2.3

ตารางที่ 33 อายุของนักศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล	Min	Mean	Max	SD
อายุ	19	21.16	24	.68

ภาคผนวก ง

สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 34 สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในสถาบัน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปเมตริกสหสัมพันธ์

ตัวแปร	ความรู้สึกมี คุณค่าใน ตนเอง	บทบาท อาจารย์ใน การอำนวยความสะดวก ในการเรียนรู้	สภาพแวดล้อม ในสถาบัน	ความพร้อมใน การเรียนรู้ด้วย ตนเอง
ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง	-			
บทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้	.60*	-		
สภาพแวดล้อมในสถาบัน	.57*	.70*	-	
ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง	.74*	.58*	.59*	-

*p <.01 **p <.05

ภาคผนวก จ
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ในการอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างหลังข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดให้เพียงช่องเดียว โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังต่อไปนี้

- เห็นด้วยมากที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติบทบาทตามที่ข้อความระบุมากที่สุด
- เห็นด้วยมาก หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติบทบาทตามที่ข้อความระบุมาก
- เห็นด้วยปานกลาง หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติบทบาทตามที่ข้อความระบุปานกลาง
- เห็นด้วยน้อย หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติบทบาทตามที่ข้อความระบุน้อย
- เห็นด้วยน้อยที่สุด หมายถึง ท่านเห็นด้วยว่าอาจารย์ปฏิบัติบทบาทตามที่ข้อความระบุน้อยที่สุด

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
บทบาทด้านการเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
1.อาจารย์เป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนที่ส่งเสริมจิตใจให้ท่านเกิดการเรียนรู้					
2 อาจารย์แสดงความเป็นมิตรและเป็นกันเองกับท่าน					
3.อาจารย์ยอมรับการแสดงความคิดเห็นของท่านทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการและด้านทัศนคติความรู้สึก ทั่วไป.					
บทบาทด้านการช่วยกำหนดจุดมุ่งหมายและวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน					
10.อาจารย์กระตุ้นและช่วยเหลือให้ท่านวิเคราะห์จุดมุ่งหมายทางการเรียนของตนเอง					
11. อาจารย์เปิดโอกาสให้ท่านได้มีส่วนร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียน					
บทบาทด้านการเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้และวางแผนการเรียน					
16. อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบอื่น ๆ มากกว่าวิธีการบรรยาย					
17.เมื่อต้องมีการทำรายงานค้นคว้า หรือการเรียนแบบโครงการอาจารย์ให้โอกาสท่านได้วางแผนการเรียนด้วยตนเอง					

ข้อความ	ความคิดเห็น				
	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
บทบาทด้านการเป็นผู้ชี้แนะและแสวงหาทรัพยากร					
22.อาจารย์จัดหาสื่อการเรียนการสอนให้พอเพียงต่อการค้นคว้าและเรียนรู้ของท่าน					
23.อาจารย์ใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงจากประสบการณ์จริง					
24.อาจารย์ใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิดแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้					
บทบาทด้านการกระตุ้นส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง					
29.อาจารย์ให้คำแนะนำท่านถึงวิธีการสรุปความรู้ที่ได้รับมาเป็นองค์ความรู้ของตนเอง					
30.อาจารย์จัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ท่านฝึกคิดอย่างสร้างสรรค์หลากหลายวิธี					
31.อาจารย์ฝึกให้ท่าน ค้นหา รวบรวมข้อมูล และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง					
บทบาทด้านการเป็นหุ้นส่วนทางการเรียน					
36.หลังจากที่อาจารย์ชี้แจงเนื้อหารายวิชาแล้ว อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ร่วมตัดสินใจว่าจะดำเนินการเรียนการสอนอย่างไร					
37.อาจารย์ให้เวลากับท่านได้ปรึกษา หรือขอคำแนะนำเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนได้					
38.ในการดำเนินการเรียนการสอนอาจารย์ร่วมแสดงความคิดเห็นกับนักศึกษา					
บทบาทด้านการส่งเสริมทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการพัฒนาตนเองของนักศึกษา					
42.อาจารย์กระตุ้นและให้กำลังใจท่านในการพัฒนาความสามารถของตนเอง					
43.อาจารย์กระตุ้นให้ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง					
44.อาจารย์เป็นผู้สะท้อนความคิดให้ท่านได้วิเคราะห์ถึงจุดเด่นจุดด้อยของตน.					
บทบาทด้านการช่วยประเมินผลการเรียนรู้					
50.อาจารย์ประเมินผลการเรียนรู้ของท่าน โดยท่านไม่มีโอกาสได้ทราบเกณฑ์ประเมินผล					
51. อาจารย์เปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมประเมินผลการเรียนหรือผลงานของตน					
52. เมื่อการเรียนการสอนสิ้นสุดลง อาจารย์ให้โอกาสท่านได้วิเคราะห์ว่าตนเองยังขาดประสบการณ์ใดและยังต้องการประสบการณ์ใดเพิ่มเติม					
55.....					

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวกนกวรรณ ทองฉวี เกิดเมื่อ 13 สิงหาคม พ.ศ.2516 ที่จังหวัด จันทบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพยาบาลศาสตรบัณฑิต จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พ.ศ.2539 เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การพยาบาลศึกษา คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2543 ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ ประจำการหออภิบาลผู้ป่วยหนัก โรงพยาบาลคามิลเลียน กรุงเทพมหานคร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย